Studiegids

Academische Opleiding Leraar Basisonderwijs

2013-2014

Jaar 1, 2, 3 en 4

INHOUDSOPGAVE

1 ALGEMENE INFORMATIE 4
1.1 Inleiding 4
1.2 Profiel van de AOLB-leerkracht 4
1.3 Doelstellingen 5
2 HET ONDERWIJSPROGRAMMA 8
2.1 Inleiding 8
2.2 Overzicht van hele opleiding 9
2.2.1 Stage 14
2.3 Stage- en studieloopbaanbegeleiding (SSLB) en studievaardighedentraining 15
2.4 Specialisatie jonge kind/oudere kind 16
2.5 Actualiteitencolleges 16
2.6 Mogelijkheden tot DCBO/DKBO-diploma 17
2.7 Minor 17
2.8 Internationalisering binnen AOLB 17
2.9 Het volgen van een masteropleiding na de AOLB 17
2.10 Nascholingsprogramma bewegingsonderwijs groep 3 t/m 8 18
3 PRAKTISCHE ZAKEN 19
3.1 Toelating, inschrijving, uitschrijving & studiefinanciering 19
3.2 Inschrijven voor vakken, tentamens, cijferadministratie & Progress 19
3.3 Bindend studieadvies (BSA), propedeuse & diploma 20
3.5 Studievoortgang, studieproblemen en de studieadviseur 22
3.6 Evaluatie van de kwaliteit van het onderwijs 22
3.7 Klachten, verzoeken (vrijstellingen) beroep en bezwaar 22
3.8 ODIOM 23
3.9 Overige studie-informatie via Nestor, roosters, locaties, bibliotheek 23
4 DOCENTEN EN ANDERE BETROKKENEN 25
4.1 Docenten 25
4.2 Organisatie van de AOLB 27
5. CURSUSBESCHRIJVINGEN 2013-2014 29
5.1 CURSUSBESCHRIJVINGEN 1e jaar 2013-2014 29
5.2 CURSUSBESCHRIJVINGEN 2e JAAR 2013-2014 46

5.3 CURSUSBESCHRIJVINGEN 3e JAAR 2013-2014 59
5.4 CURSUSBESCHRIJVINGEN 4e JAAR 2013-2014 72
BIJLAGE A (OER, studentenstatuut) 76
BIJLAGE B Landelijk Uitstroomprofiel Academische PaboMaart 2012 77
BIJLAGE C Regels en richtlijnen rondom tentamens 79

1 ALGEMENE INFORMATIE

1.1 Inleiding

De Academische Opleiding Leraar Basisonderwijs (AOLB) is een vierjarige voltijds opleiding die leidt tot een diploma van de bachelor Pedagogische Wetenschappen (PW) van de Rijksuniversiteit Groningen (RUG) en een diploma Leraar primair onderwijs (bachelor of Education) van Stenden Hogeschool of de Hanzehogeschool. De Noordelijke Hogeschool Leeuwarden is ook partner. De vier opleidingen werken samen om het onderwijs in Noord Nederland een impuls te geven. Door theoretische, vakdidactische en praktische onderdelen te combineren leidt de AOLB studenten op tot leerkrachten die op alle fronten toegerust zijn voor het onderwijs van vandaag en van morgen!

1.2 Profiel van de AOLB-leerkracht

Vanzelfsprekend voldoet een afgestudeerde student aan alle doelstellingen die beoogd worden door de beide 'moederopleidingen':

a. De student is bevoegd leerkracht primair onderwijs voor de groepen 1 t/m 8.
b. De student heeft academische kennis, vaardigheid en inzicht op het niveau van de bachelor Pedagogische Wetenschappen, in het bijzonder de Onderwijskunde.
c. De student is academisch gevormd, d.w.z. dat de student zelfstandig wetenschappelijk kan denken en handelen, wetenschappelijk kan communiceren in de eigen en tenminste een vreemde taal en wetenschappelijke kennis kan hanteren in een bredere c.q. wijsgerige en maatschappelijke context.
d. De student is voorbereid op een verdere studievoortgang (recht op toegang tot de master Onderwijskunde).

De doelstellingen b, c en d (afkomstig uit het Onderwijs-en examenreglement, OER van de RUG) staan in de academische opleiding tot leraar basisonderwijs niet op zichzelf, maar staan ten dienste van het beroep leerkracht primair onderwijs.

Waarin onderscheidt een academische leerkracht zich dan van een leerkracht van een reguliere opleiding Leraar primair onderwijs? De academisch geschoolde leerkracht is in de eerste plaats groepsleerkracht, met uitgebreide, actuele en op empirisch onderzoek gebaseerde kennis van en inzicht in de ontwikkeling en het leren van kinderen van 0 tot 12 op de leerstofgebieden van het primair onderwijs - zowel cognitief als niet-cognitief -, de domeinspecifieke en algemene didactiek, in het bijzonder effectieve instructie (in de brede zin van het woord) en pedagogisch handelen. Hij/zij beheerst de bijbehorende vaardigheden en zet deze in om alle leerlingen optimaal te laten presteren en functioneren. De leerkracht heeft kennis van en inzicht in veel voorkomende leer- en gedragsproblemen en heeft daar een adequaat antwoord op.
De leerkracht beschikt over een kritische, positieve, onderzoekende houding. Hij/zij kan onder begeleiding wetenschappelijk verantwoord onderzoek uitvoeren (zowel fundamenteel als meer toegepast, praktijkgericht onderzoek), verslagen van onderzoek beoordelen en onderzoeksresultaten vertalen naar de praktijk, met als doel het eigen handelen en de kwaliteit van het onderwijs meer in het algemeen te verbeteren om zodoende de opbrengsten van het onderwijs te optimaliseren.

De leerkracht heeft inzicht in zijn/haar positie ten opzichte van ouders, collega's en hulpverleners en in de bijdragen die deze groepen hebben aan de ontwikkeling en het leren van kinderen. Hij/zij kan deze groepen mobiliseren om tot onderwijsverbetering te komen.

Samenvattend onderscheidt de academisch geschoolde leerkracht zich met name in het beschikken over op empirisch onderzoek gebaseerde kennis en inzicht, een adequate vertaling hiervan naar het didactisch en pedagogisch handelen in de praktijk, een opbrengstgerichte attitude en onderzoeksvaardigheden op WO-bachelor-niveau. De leerkracht heeft zowel een academische als een beroepgerichte oriëntatie. De AOLB sluit hiermee aan op het landelijke uitstroomprofiel Academische pabo's (zie bijlage).

1.3 Doelstellingen

De doelstellingen van de AOLB zijn gebaseerd op het profiel van de AOLB-leraar zoals hiervoor beschreven, de doelstellingen van de bachelor Pedagogische Wetenschappen en van de Pabo's, en aan de landelijke kaders van de kennisbasis. De doelstellingen van Pedagogische Wetenschappen houden in dat de student academisch gevormd wordt, kennis, vaardigheden en inzicht verwerft op het betreffende gebied en zodoende toelaatbaar is tot de master Onderwijskunde. De doelstellingen van de Pabo's betreffen het opleiden van leraren die beschikken over de SBL-competenties op professioneel niveau. Het eindniveau van beide opleidingen voldoet aan het niveau na de eerste cyclus zoals beschreven in de Dublin descriptoren, de oriëntatie verschilt: de WO-bachelor heeft een academische oriëntatie, de HBO-bachelor een beroepsgerichte oriëntatie.

Als richtsnoer in de opleiding worden de AOLB-competenties gehanteerd. Deze zijn samengesteld uit de zeven SBL-competenties van een leraar basisonderwijs (gebaseerd op de Wet Beroepen In het Onderwijs, BIO) en de tien academische vaardigheden die een afgestudeerde academicus moet beheersen (geformuleerd door de UU, met toestemming overgenomen). Aan het einde van de opleiding moet de student zich op voldoende niveau hebben ontwikkeld in deze competenties. Zij geven een samenhangend beeld van de eisen die aan een academisch gevormde leraar basisonderwijs worden gesteld. De doorgaande lijnen worden hiermee helder, zowel voor studenten als docenten, stage- en studieloopbaanbegeleiders, mentoren en ontwikkelaars. In de opleiding wordt per periode en cursus aangegeven aan welke competenties wordt gewerkt. In elk studiejaar komen alle competenties aan de orde, maar per studiejaar kan het accent op een competentie verschillen. Het niveau waarop wordt elk studiejaar hoger.

Samengevoegd leidt dit tot de volgende AOLB-doelstellingen:

1. **Interpersoonlijke en pedagogische competenties voor werken met kinderen**

   Deze competenties zijn gebaseerd op de SBL-competenties 1 en 2 en aangevuld tot academisch niveau.

   - Basiscommunicatie met kinderen en leidinggeven aan kinderen
   - Kennis van theoretische pedagogische kennis en de toepassing hiervan in de praktijk.
   - Inzicht in eigen communicatief en pedagogisch communicatief handelen ten aanzien van kinderen en in de effecten daarvan.
   - Kennis van en inzicht in de invloed van sociaal, cultureel, economisch en emotioneel kapitaal op de ontwikkeling en het leren van kinderen.

2. **Vakinhoudelijke en vakdidactische competenties en hun wetenschappelijke onderbouwing**

Deze competenties zijn gebaseerd op SBL- competentie 3 en aangevuld tot academisch niveau.

- Eigen kennis, vaardigheden en houdingen ten aanzien van schoolvakken en vormingsgebieden
- Idem mbt de bijbehorende vakdidactiek en hun wetenschappelijke onderbouwing;
- Kennis van ontwikkelings- en verwervingsprocessen bij kinderen en verschillen tussen kinderen;
- Kennis en vaardigheden voor analyse en gebruik van lesmethoden, lesmaterialen en media en ict;
- Kennis en vaardigheden voor diagnose en remediëring.

3. Didactische en onderwijskundige competenties voor het ontwikkelen, evalueren en verbeteren van het onderwijs en het beoordelen van leerresultaten

Deze competenties zijn gebaseerd op SBL-competentie 3 en aangevuld tot academisch niveau.

- Open staan voor vernieuwing van onderwijs en op schoolniveau kunnen initiëren;
- Kennis van leerproblemen, signaleren en werken aan oplossing van leerproblemen;
- Aansluiten bij de beginsituatie;
- Inhouden en werkvormen kiezen bij leerdoelen;
- Toetsen en beoordelen;
- Evalueren van onderwijs en benutten van onderwijsevaluaties.

4. Organisatorische competentie

Deze competentie is gebaseerd op SBL-competentie 4 en aangevuld tot academisch niveau.

- Klassenmanagement
- Onderwijs plannen en organiseren
- Methoden en materialen in het eigen onderwijs functioneel inzetten.

5. Samenwerkingcompetenties

Deze competenties zijn gebaseerd op SBL-competentie 5 en 6 en aangevuld tot academisch niveau.

- Samenwerking met collega's en betrokkenen buiten school, met aandacht voor taakinhoudelijke, communicatieve en sociale aspecten;
- Afstemming van werk;
- Bijdragen aan het goed functioneren van de schoolorganisatie
- Bijdragen aan een goed pedagogisch en vakinhoudelijk & didactisch klimaat op de school.
- Contacten onderhouden met de ouders / verzorgers,
- Afstemmen van eigen professionele handelen en dat van anderen buiten de school.

6. Competenties voor kennisontwikkeling en professionele groei en een brede onderwijskundige kennisbasis

Deze competenties zijn gebaseerd op SBL-competentie 7 en aangevuld tot academisch niveau.

- Reflecteren, ontwikkelen en professionaliseren, zelfsturing.

- Begrijpen, analyseren en waar nodig bijstellen van het werkconcept en de eigen professionele bekwaamheid op basis van ervaring, inzicht, actuele ontwikkelingen in praktijk en relevant onderzoek.
- Maatschappelijke en onderwijskundige ontwikkelingen kunnen vertalen naar de eigen schoolsituatie;
- Reflecteren op het proces binnen de school en de eigen rol daarin.

7. Academische competenties

Deze competenties zijn grotendeels gebaseerd op academische vaardigheden zoals beschreven door de ALPO, voor zover niet verwerkt in bovengenoemde competenties.

- Academische informatievaardigheden (informatie zoeken & selecteren, kritisch analyseren, synthetiseren)
- Onderzoeksvaardigheden
- Communicatieve en argumentatieve vaardigheden (schrijven, mondeling presenteren en discussiëren en argumenteren)

2 HET ONDERWIJSPROGRAMMA

2.1 Inleiding

Het programma bestaat uit drie 'lijnen': een theorie-lijn, een pedagogisch-didactische-lijn en een praktijk-lijn. Globaal worden in de theorie-lijn de RUG-vakken uit de bachelor Pedagogische Wetenschappen gegeven en in de pedagogisch/didactische-lijn de vakken die van oorsprong tot het Pabo-curriculum behoren. Deze vakken hebben, naast een beroepsgerichte oriëntatie, een meer academische, of wetenschappelijke, oriëntatie gekregen. Dat betekent dat het tempo hoger ligt, dat er meer - en soms wat andere - leerstof wordt behandeld in kortere tijd, dat er literatuur is toegevoegd en dat er aanvullende eisen aan het werk worden gesteld in vergelijking met de eisen die bij hetzelfde vak op de reguliere Pabo worden gesteld. In de praktijk-lijn wordt stage gelopen en wordt er stage- en studiebegeleiding gegeven. Ook in de praktijk-lijn worden voor een deel opdrachten gegeven die, naast een beroepsgerichte oriëntatie, academisch georiënteerd zijn en op die manier beoordeeld worden. Voor de RUG-vakken uit de theorie-lijn geldt dat de docenten daar door middel van het gebruik van relevante voorbeelden of het toevoegen van een praktijkopdracht, die in de stageschool moet worden uitgevoerd, ook aandacht besteden aan de beroepsgerichte oriëntatie.
Er is dus veel aandacht voor een goede wisselwerking tussen de drie lijnen, tussen de academische en de beroepsgerichte oriëntatie, tussen theorie en praktijk. Docenten van alle betrokken opleidingen overleggen met elkaar en werken samen om dit te bewerkstelligen.

In het totaal moet een AOLB student in 4 jaar 240 studiepunten (of European Credit = EC) halen. Voor één EC moet de student 28 uur werken. Dat kunnen contacturen zijn, waarin de student een hoor- of een werkcollege krijgt, een stage, een excursie of zelfstudie-uren, waarin de student bijvoorbeeld literatuur moet bestuderen. Voor het bestuderen van literatuur wordt uitgegaan van 6 (enkelvoudige) pagina's per uur. Voor een vak van 3 EC moet een student dus rekenen op een studiebelasting van 3 x 28 uur. Heeft een student het vak gehaald dan wordt er 3 EC 'bijgeschreven'.

Elk jaar kunnen we 60 EC behaald worden (zie onderstaande tabel). De RUG-vakken uit de theorie-lijn leveren 120 EC, de Pabo-vakken met een dubbele (academische en beroepsgerichte) oriëntatie 40 EC en de onderdelen uit de praktijklijn met een dubbele oriëntatie 20 EC. Al deze 120+40+20=180 EC heeft de student nodig voor het diploma van de bachelor Pedagogische Wetenschappen. Voor het Pabo-diploma heeft de student alle 240 EC nodig.

Tabel 1. Verdeling van EC over jaren en lijnen

Jaar	**Theorie-lijn**	**Pedagogisch/didactische-lijn**		**Praktijk-lijn**	
		Academische en beroepsgerichte oriëntatie	Alleen beroepsgerichte oriëntatie	Academische en beroepsgerichte oriëntatie	Alleen beroepsgerichte oriëntatie
1	30	13	5	4	8
2	30	13	5	4	8
3	30	14	4	6	6
4	30	-	-	6	24
240	120	40	14	20	46

2.2 Overzicht van hele opleiding

Het AOLB- onderwijsprogramma wordt net als andere opleidingen opgedeeld in twee semesters. Binnen elk semester wordt gewerkt met een blokkensysteem van twee maal een periode van zeven collegeweken en twee tentamenweken. Elke vierde week van de volgende periode is een herkansingsweek.

In tabel 2 t/m 5 volgt het overzicht van het programma voor de hele vierjarige opleiding

Tabel 2. Jaar 1: Oriëntatie op leren en lesgeven.

Periode	Theorie-lijn	Ped/did-lijn	Praktijk-lijn: Stage- en studieloopbaanbegeleiding Studievaardigheden
1.1a Totaal 15 EC	**Ontwikkelings- en onderwijspsychologie 1a** 3 EC **Klassenmanagement** 3 EC	**Taal 1 (gr 4-8)** 3 EC[1] **Leren lesgeven & reflecteren 1** 2 EC **Schrijfvaardigheid op bord/papier/digibord** 1 EC	**Stage in groep 5, 6** Ca. 4 losse dagen stage en 5 opeenvolgende dagdelen 2+1 EC
1.1b Totaal 15 EC	**Ontwikkelings- en onderwijspsychologie 1b 3 EC** **Onderwijssociologie** 5 EC	**Rekenen 1 (gr 4-8)** 3 EC **Levensbeschouwing (algemeen: alle studenten, hierna Godsdienst voor Stenden en Geestelijke stromingen voor Hanze/NHL)** 1 EC	**Stage in dezelfde groep als in 1.1a** Ca. 6 losse dagen stage en 5 opeenvolgende dagdelen 2+1 EC
1.2a Totaal 15 EC	**Pedagogische taken van het onderwijs** 4 EC **M&T: Methodologie 1** 4 EC	**Leren lesgeven & reflecteren 2** 2 EC **Kunstzinnige oriëntatie 1 (beeldende vorming)** 2 EC	**Stage in groep 7 of 8** Ca. 6 losse dagen stage en 5 opeenvolgende dagdelen 2+1 EC
1.2b Totaal 15 EC	**M&T: Statistiek 1** 5 EC **Onderwijskunde en referaat** 3 EC	**Wereldoriëntatie 1** 3 EC **Godsdienst 1 (Stenden)/Geestelijke stromingen (Hanze/NHL)** 1 EC	**Stage in dezelfde groep als in 1.2a** Ca. 6 losse dagen stage en 5 opeenvolgende dagdelen 2+1 EC
Totaal 60 EC	Totaal 30 EC (30 EC Aca)	Totaal 18 EC (5 EC HBO, 13 EC Aca)	Totaal 12 EC (8 EC HBO, 4 EC Aca)

[1] Aan de vakken van de onderstreepte EC's is een academisch oriëntatie toegevoegd

Tabel 3. Jaar 2: Verbreding

Periode	Theorie-lijn	Ped/did-lijn	Praktijk-lijn: Stage- en studieloopbaanbegeleiding
2.1a Totaal 15 EC	**Ontwikkelings- en onderwijspsychologie 2a (PW-prop)** 3 EC **Inleiding Orthopedagogiek (PW-prop)** 3 EC	**Rekenen 2 (gr 1-3)** 3 EC **Bewegingsonderwijs jonge kinderen** 1 EC 2a **Spel en ontwikkeling in groep 1-2 2a** 1 EC	**Stage in groep 1 of 2** Ca. 4 losse dagen stage en 5 opeenvolgende dagdelen 2+1 EC
2.1b Totaal 17 EC	**Ontwikkelings- en onderwijspsychologie 2b (PW-prop)** 3 EC	**Taal 2 (gr 1-3)** 4 EC **Bewegingsonderwijs jonge kinderen**	**Stage in groep 1 of 2** Ca. 6 losse dagen stage en 5 opeenvolgende dagdelen 2+1 EC

	Gespreks- & interviewpracticum (PW-prop) 4 EC	**2b** 1 EC **Spel en ontwikkeling in groep 1-2 2b** 1 EC	
2.2a Totaal 14 EC	**Observeren (PW-prop)** 4 EC **M&T: Statistiek 2** 5 EC	**Wereldoriëntatie 2** 4 EC	**Stage in groep 3 of 4** Ca. 6 losse dagen stage en 5 opeenvolgende dagdelen 2+1 EC
2.2b Totaal 14 EC	**M&T: Methodologie 2** 4 EC **M&T: Testtheorie** 4 EC	**Kunstzinnige oriëntatie 2 (muziek, drama)** 2 EC **Godsdienst2/Geestelijke stromingen 2** 1 EC	**Stage in dezelfde groep als in 2.2a** Ca. 6 losse dagen stage en 5 opeenvolgende dagdelen 2+1 EC
Totaal 60 EC	Totaal 30 EC (30 EC Aca)	Totaal 18 EC (5 EC HBO, 13 EC Aca)	Totaal 12 EC (8 EC HBO, 4 EC Aca)

Tabel 4. Jaar 3: Verdieping met accent op zorg

Periode	Theorie-lijn	Ped/did-lijn	Praktijk-lijn: Stage- en studieloopbaanbegeleiding
3.1a Totaal 16 EC	**Diagnostiek en hulpverlening** 3 EC **Leer- en onderwijsproblemen** 6 EC	**Taal 3** 3 EC **Rekenen 3** 3 EC	**Stage in groep naar keuze waar student nog niet is geweest** Ca. 4 losse dagen stage en 5 opeenvolgende dagdelen 1 EC
3.1b Totaal 14 EC	**Gedragsproblemen** 6 EC **M&T: Onderzoekspracticum** 3 EC	**Sociaal-emotionele ontwikkeling/gedrag** 2 EC	**Stage in dezelfde groep als in 3.1a** Ca. 11 dagen stage inclusief stageweek 3 EC
3.2a Totaal 15 EC	**Ontwikkelings- en onderwijspsychologie 3a** 4 EC **M&T: Statistiek 3a** 3 EC	**Specialisatie jonge kind/oude kind 1** 3 EC Inleidend college Jonge kind: - Overgang van groep 2 naar 3 - Ontw.voorsprng gr 1&2 - Overgang VVE-BaO Oude kind: - Taal in zaakvakken - Hoogbegaafde leerlingen - Aansluiting VO **Godsdienst3/Geestelijke stromingen 3** 1 EC	**Stage in de bouw van de eigen specialisatie** Ca. 6 losse dagen stage en 5 opeenvolgende dagdelen 3 + 1 EC
3.2b Totaal 15 EC	**Ontwikkelings- en onderwijspsychologie 3b** 3 EC **M&T: Statistiek 3b** 2 EC	**Specialisatie jonge/oude kind 2** Kunstzinnige oriëntatie jonge/oude kind (keuze uit beeldende vorming of muziek) 3 EC **Wereldoriëntatie 3** 3 EC	**Stage in dezelfde groep als in 3.2a** Ca. 11 dagen stage inclusief stageweek 3 + 1 EC
Totaal 60 EC	Totaal 30 EC (30 EC Aca)	Totaal 18 EC (4 EC HBO, 14 EC Aca)	Totaal 12 EC (6 EC HBO, 6 EC Aca)

Tabel 5. Jaar 4: De leerkracht in de schoolorganisatie

Periode	Theorie-lijn	Ped/did-lijn	Praktijk-lijn: Stage- en studieloopbaanbegeleiding

4.1a 15 EC			LIO-stage 12 + 3 EC
4.1b 15 EC			LIO-stage 12 + 3 EC
4.2a 16 EC	**Organisaties in beeld** 4 EC **Programmaevaluatie** 4 EC **Onderwijs ontwerpen (deel I)** 3 EC **Bachelorwerkstuk (deel I)** 5 EC		
4.2b 14 EC	**Effectiviteit van onderwijs en levenslang leren** 6 EC **Onderwijs ontwerpen (deel II)** 3 EC **Bachelorwerkstuk (deel II)** 5 EC		
60 EC	Totaal 30 EC (30 EC Aca)		Totaal 30 EC (24 EC HBO, 6 EC Aca)

Jaar 1: Oriëntatie op leren en lesgeven

Periode 1.1a

De student maakt kennis met het doel en de werkwijze van de opleiding. In deze periode staan de academische benadering van ontwikkelings- en onderwijspsychologie en klassenmanagement en de benadering in de praktijk van kinderen op de basisschool anno 2013 (groepen 4 t/m 6) centraal. Algemene didactiek (met name gericht op de groepen waar stage gelopen wordt) en de vakdidactiek van taal en schrijven worden op eerstejaarsniveau aangeboden en geoefend, zodat de student in staat is om deze vaardigheid onder begeleiding van een mentor in de rest van het jaar te oefenen en zich verder eigen te maken. De praktische voorbereiding van lessen in het algemeen wordt geleerd bij Leren lesgeven & reflecteren 1. Studenten maken kennis met leiderschap voor een groep kinderen en reflecteren op hun didactische en pedagogische handelen. De student legt de eerste verbanden tussen theorie en praktijk en weet na afloop van deze periode globaal wat het betekent om met een theoretische bril naar de onderwijspraktijk te kijken en met een praktische bril naar de theorie – kenmerkend voor de AOLB.

Periode 1.1b

Met een stevige basis in het vervolg van ontwikkelings- en onderwijspsychologie, nieuwe schoolvakken (rekenen en levensbeschouwing) en bekendheid uit de vorige module met de stagegroep gaan studenten meer dan voorheen zelf lessen geven in uiteenlopende vakken. Naast rekenen en levensbeschouwing worden zoveel mogelijk lessen taal op de stageschool uitgevoerd. Ook andere voorkomende methodelessen (van vakken waarin de student nog geen les heeft gehad) voert de student uit. De colleges rekenen en levensbeschouwing zijn zowel gericht op onder- als bovenbouw, met studieopdrachten die geschikt zijn voor de middenbouw. De colleges zijn gericht op het ontwikkelen van voldoende zelfstandigheid en ideeën om tot de volgende collegeperiode in dit vak zelf te kunnen oefenen en verdiepen.

Periode 1.2a

De student verbreedt hier de blik verder met de bestudering van de pedagogische taken van het onderwijs en hoe deze in de bovenbouw vorm krijgen. Naast cognitieve ontwikkeling wordt nu het belang van de creatieve ontwikkeling door middel van beeldende vorming benadrukt. Tevens wordt een begin gemaakt met de scholing op het gebied van onderzoeksmethoden en technieken waarbij

de eerste ervaring wordt opgedaan met het uitvoeren en rapporteren van een kleinschalig onderzoek.

Periode 1.2b
De student leert werken met statistische methodes en oefent het wetenschappelijk schrijven door het schrijven van een referaat over een onderwijskundig thema. Op deze manier wordt ook aandacht besteed aan een bredere orientatie op het werkgebied van de onderwijskunde. In de bovenbouwstage geeft de student zoveel mogelijk lessen wereldoriëntatie en godsdienst/levensbeschouwing, daarnaast alle voorkomende lessen.

Jaar 2: Verbreding
In jaar 2 staat de verbreding van basiskennis van de leerstofdomeinen, de domeinspecifieke en algemene didaktiek en de onderzoekscomponent centraal. Van de leerstofdomeinen (taal, rekenen, wereldoriëntatie en godsdienst/geestelijke stromingen) en Ontwikkelings- en onderwijspsychologie staat een vervolgvak op het programma. De verbreding zit deels in een uitbreiding van de leerlijnen voor de onderbouw van het basisonderwijs, deels in aanvullende onderdelen binnen het leerstofdomein. Tevens wordt er een begin gemaakt met de ontwikkeling van het onderwijzen van de hele groep leerlingen, naar meer gedifferentieerd werken.

Periode 2.1a
Dit studiejaar start met het vervolg van OOP (ook in 2.1b). Daarnaast een algemene inleiding Orthopedagogiek waarin aandacht wordt besteed aan WSNS, Passend onderwijs, inclusief onderwijs en de betekenis daarvan op de rol van de school en de leerkracht. In jaar 3 wordt deze 'lijn' vervolgd in de vakken leer- en gedragsproblemen waar de signalering, diagnostiek en behandeling centraal zullen staan.
Voor wat betreft de Pedagogisch-didactische vakken wordt Rekenen 2 gegeven, waarin eveneens het jonge kind centraal staat. In aansluiting op de stage in de onderbouw staat daarin de ontwikkeling van het jonge kind centraal. In het vak Spel en ontwikkeling in groep 1-2 is er specifieke aandacht voor de didactiek en pedagogiek ten behoeve van het jonge kind in de onderbouw. Dit vak bouwt voort op Leren lesgeven en reflecteren 1 en 2, waarin respectievelijk het lesgeven in de midden- en bovenbouw centraal stond.

Periode 2.1b
In deze periode komt het vervolg op Taal aan bod. Het betreft dan met name beginnende geletterdheid en technische lezen en spellen in groep 3, aangevuld met Bewegingsonderwijs aan jonge kinderen. De M&T-lijn wordt voortgezet met Gespreks- en interviewpracticum, waarin naast aandacht voor het 'onderzoeksmatig' interviewen van respondenten ook aandacht voor gespreksvaardigheden in gesprekken met kinderen en ouders.

Periode 2.2a
In dit 2^{e} jaar is er veel aandacht voor onderzoeksvaardigheden, met onder meer Statistiek 2. Ook wordt in deze periode het vak Observeren gegeven, een vaardigheid die van groot belang is bij het werken met (jonge) kinderen. In de Pedagogisch-didactische lijn staat Wereldoriëntatie 2 gepland, het vervolg op Wereldoriëntatie 1, waarin mens en maatschappij centraal staan.

Periode 2.2b

De M&T-lijn wordt vervolgd met Methodologie 2, waarin ook kwalitatief onderzoek en casestudies behandeld worden, technieken die bij praktijkonderzoek veelvuldig worden toegepast. In deze periode wordt ook Testtheorie gegeven waarin ook aandacht besteed wordt aan veel in het onderwijs gebruikte (Cito-LOVS) toetsen. In de 'PABO-lijn' het vervolg van Kunstzinnige oriëntatie, gericht op drama en muziek, en Godsdienst/geestelijke stromingen.

Jaar 3: Verdieping met een accent op zorg

In jaar 1 en 2 stond de basis van het beroep van leerkracht centraal: een relatie aangaan met kinderen, een groep managen en natuurlijk het geven van een goede (klassikale, directe) instructie en verwerkingsfase. De student heeft in de eerste 2 jaren elke bouw leren kennen in de stage in 4 verschillende groepen. Vanaf jaar 3 is er meer aandacht voor verschillen tussen kinderen en hebben studenten de kans zich te specialiseren.

3.1a en 3.1b: Aandacht voor Zorg en differentiatie

In semester 3.1. en 3.2 worden verschillende vakken aangeboden waarin zowel meer theoretisch als praktijkgericht aandacht is voor individuele verschillen tussen leerlingen. Vanuit de orthopedagogiek wordt aandacht besteed aan Leer- en onderwijsproblemen, Gedragsproblemen en Diagnostiek en hulpverlening. In de vervolg-vakken Rekenen 3 en Taal 3 staat differentiatie, remediering en verrijking in de reken- en taallessen centraal. In het onderzoekspracticum werken studenten gezamenlijk aan een groter onderzoek rond dit thema. De student loopt stage in een groep naar keuze. In deze periode kunnen studenten ook naar het buitenland, mits ze daar inhoudelijk vergelijkbare vakken volgen en een 'stage'. In de stage hoeft de student, vanwege allerlei praktische drempels, niet perse als leerkracht aan de slag te gaan, als er maar op een of andere manier iets met kinderen gedaan wordt. Beide examencommissies (RUG en Pabo) moeten het vervangende programma goedkeuren.

3.2a en 3.2b: Specialisatie jonge en oude kind

De student heeft voor semester 3.2 een keuze gemaakt voor de specialisatie jonge of oude kind en loopt de stage in een groep binnen de gekozen specialisatie. De student werkt daarnaast zelfstandig aan een Capita selecta (literatuuronderzoek) gekoppeld aan de specialisatie. In deze periode wordt Wereldoriëntatie 3, Kunstzinnige oriëntatie en Godsdienst/geestelijke stromingen gegeven, waarbij ook aandacht is voor verschillen tussen jonge en oude kinderen. Ook wordt Ontwikkelings- en onderwijspsychologie en Statistiek verder verdiept voor alle studenten, ongeacht de specialisatie.

Jaar 4: Zelfstandig functioneren in de klas en op school

In jaar 4 wordt de opleiding afgesloten met een LIO-stage en een bachelorwerkstuk: een praktische en theoretische-onderzoeksmatige afsluiting. De LIO-stage vindt in de eerste helft van het collegejaar plaats. Het bachelorwerkstuk vindt in de tweede helft van het collegejaar plaats. Daarnaast worden studenten in het tweede semester voorbereid op hun toekomstige rol als lid van een team en de verantwoordelijkheid voor het onderwijs op schoolniveau met de vakken Onderwijs ontwerpen, Organisaties in beeld en Effectiviteit van onderwijs en levenslang leren en Programma-evaluatie.

2.2.1 Stage

In elke periode loopt de student stage. In jaar 1 in periode 1a en 1b in de middenbouw (groep 4/5/6), in periode 2a en 2b in de bovenbouw (groep 7/8). In jaar 2 in periode 1a en 1b in de onderbouw (groep 1 of 2) en in periode 2a en 2b in groep 3 of 4. In jaar 3 wordt in periode 1a en 1b in een groep naar keuze stage gelopen (waar de student tot dan toe nog niet geweest is), in periode 2a en 2b wordt stage gelopen in een groep, passend bij de specialisatie voor het jonge of het oudere kind. Voordat de specialisatie gekozen wordt heeft de student wel minstens eenmaal stage gelopen in groep 1 of 2. Als dat niet in periode 1 en 2 van jaar 2 gebeurt, moet de student dus de stage naar keuze invullen met een stage in een kleutergroep. Tenslotte volgt in het eerste semester van jaar 4 de LIO-stage waarin de student 3 opeenvolgende dagen in de week de verantwoordelijkheid voor de groep heeft, de andere dagen van de week worden gebruikt voor voorbereiding en reflectie. In deze stage bewijst de student dat hij/zij startbekwaam is voor het beroep van leerkracht. De student loopt de LIO-stage in een groep binnen zijn/haar specialisatie. Voor solliciteren naar een LIO-plaats en voor aanvang van de LIO gelden bepaalde criteria m.b.t. het aantal behaalde EC (zie Nestor voor de exacte regelgeving).

Inhoudelijk zijn de vakken die de studenten op de opleiding volgen afgestemd op de groep waar stage wordt gelopen. In principe is voor de stage in jaar 1 t/m 3 een vaste dag in de week gereserveerd. Om studenten ook kennis te laten maken met hoe het is om meerdere dagen achter elkaar te ‘werken’ is in alle periodes daarnaast voorzien in een stage van vijf opeenvolgende dagdelen. Elke periode is de student circa 8 dagen aanwezig op de stageschool om stage te lopen. Jaar 3 loopt 11 dagen stage in periode 1b en 2b.

De student wordt tijdens de stage begeleid door de mentor: de leerkracht van de groep waarin de student stage loopt. Vanuit de AOLB wordt de student begeleid door de Stage- en studieloopbaanbegeleider (SSLB-er) tijdens de SSLB-bijeenkomsten en in individuele gesprekken. Ook de beoordeling van de stage wordt gedaan door een SSLB-er. Om de EC voor de stage te krijgen moet de student zowel de stage voldoende beoordeeld zijn als het portfolio met de SSLB-opdrachten. Zie voor meer informatie over SSLB en de beoordeling de volgende paragraaf.

Stageplaatsing wordt verzorgd door Guido Holvast is samenwerking met de stagebureaus van de Pabo’s. Elke student krijgt een plaats toegewezen voor de stages in jaar 1 t/m 3. Elk jaar krijgt de student daarvoor omstreeks mei een stageformulier opgestuurd waarin voorkeuren kunnen worden ingevuld bijvoorbeeld voor plaatsing in een bepaald gebied, op een bepaald type school (bijvoorbeeld Dalton of Jenaplan, speciaal basisonderwijs of speciaal onderwijs). Bij de plaatsing wordt zoveel mogelijk rekening gehouden met reisafstanden en voorkeur voor een bepaald type school. Voor de LIO-stage solliciteert de student zelf, vanuit een aanbod van de hogeschool. Mocht de student een plek buiten het netwerk willen, dan moet dit in overleg met het stagebureau.

Contactgegevens:
Stagebureau Hanzeschool Groningen
Medewerkers stagebureau: Debbie Dussel en Harma de Vries
Zernikeplein 9, Postbus 70030, 9704 AA Groningen
Tel: 050-5953520, stagebureau.pabo.fg@org.hanze.nl

Stagebureau Stenden Hogeschool
Medewerker stagebureau: Esther Bolhuis-Wassens
Tel: 0592-853300, stagebureau@stenden.com

Stagebureau NHL Hogeschool
Medewerker stagebureau: Evelyn Geerts
Rengerslaan 10, Postbus 1080, 8900 CB Leeuwarden
Tel: 058-2511360, stagebureau@nhl.nl

2.3 Stage- en studieloopbaanbegeleiding (SSLB) en studievaardighedentraining

Voor studenten van de AOLB is het essentieel om goed begeleid te worden bij de stage en bij de transfer tussen de theorie-lijn, de pedagogisch/didactische-lijn en de praktijk. SSLB speelt in de opleiding een essentiële rol. De SSLB' er ondersteunt de student bij het vinden van samenhang in de verschillende onderdelen van de studie en biedt stagebegeleiding vanuit de opleiding. Daarnaast heeft de student heeft een mentor op de stageschool. Bij SSLB staat de student centraal en vindt de begeleiding en beoordeling plaats aan de hand van de zeven geformuleerde AOLB-competenties.
SSLB wordt ontwikkeld en uitgevoerd door docenten van de drie Pabo's. Elke PABO verzorgt de SSBL voor ongeveer een derde van de studenten (steeds in groepen van ongeveer 10 studenten), de verdeling van de studenten hangt samen met de locatie en denominatie van de stage.
Gedurende het jaar is er 12 keer een groepsbijeenkomst waarin de stage en de studievoortgang wordt gesproken en waarin intervisie plaats vindt. De student moet in de loop van het jaar een aantal opdrachten maken die opgenomen worden in een portfolio. Elke student heeft na afloop van periode 1b en 2b een individueel studievoortgangsgesprek met zijn/haar SSLB-er en krijgt tweemaal per jaar een bezoek van de SSLB-er op de stageschool (eenmaal aan het eind van periode 1a en eenmaal aan het eind van periode 2a).
De stages worden beoordeeld door een onafhankelijke beoordelaar (een andere SSLB-er) die aan het eind van periode 1b en aan het eind van periode 2b de stage op de stageschool minimaal 1 les komt observeren. Hiervoor wordt elk jaar hetzelfde beoordelingsformulier gebruikt, waarbij voor elke volgende stage de criteria iets hoger liggen. Het formulier is opgenomen in de SSLB-handleidingen. Voor de toekenning van EC voor stage en SSLB moet zowel de stage als het portfolio voldoende zijn.

In periode 1a van leerjaar 1 staan in SSLB de introductie op de studie centraal. Er is aandacht voor de student in de rol van leerkracht en als onderdeel van een schoolteam, voor het subjectief concept van de student en voor de ontwikkeling AOLB-competenties. Daarnaast oefenen de studenten enkele voor de studie belangrijke vaardigheden zoals observeren, reflecteren en het geven en ontvangen van feedback. In periode 1b wordt hieraan verder gewerkt en is expliciete aandacht voor het werken in de middenbouw van een basisschool. In periode 2a en 2b staat de stage in de bovenbouw centraal en is er waar mogelijk ruimte voor debatten over actuele onderwijsthema's. Gedurende het hele jaar is er tevens ruimte voor intervisie.

In jaar 2 moet de student laten zien dat hij de (AOLB)competentieontwikkeling kan koppelen aan het eigen didactisch handelen in de klas op het niveau van jaar 2: lesvoorbereiding, lesorganisatie en instructie (lesuitvoering), evaluatie en feedback geven aan kinderen op behaalde resultaten, een breed (vak)didactisch repertoire; Eveneens moet hij laten zien dat hij de (AOLB)competentieontwikkeling kan koppelen aan het eigen pedagogisch handelen in de klas op het

niveau van jaar 2: contact maken met kinderen, communiceren met kinderen, leidinggeven aan een groep kinderen, een breed pedagogisch repertoire. Tot slot moet hij de (AOLB)competentieontwikkeling kunnen koppelen aan het eigen organisatorisch handelen in de klas op het niveau van jaar 2: een dagdeel achtereen lesgeven in de stagepraktijk.

In jaar 3 richt de student zich in het eerste semester op de zorg in en rond de basisschool. Hoe kunnen we de kinderen zo optimaal begeleiden en op welke wijze werk je opbrengstgericht? Ook de competenties die te maken hebben met de schoolorganisatie en met samenwerken (met de omgeving) komen hier ruimschoots aan bod; immers zorg blijft niet beperkt tot het klaslokaal, maar is onderdeel van de gehele schoolorganisatie met de nodige externe contacten. In de SSLB-bijeenkomsten wordt hieraan ook in de opdrachten aandacht besteed.
In het tweede semester wordt in de specialisatie aan de hand van een aantal capita selecta ingegaan op de verschillen tussen het oudere en jonge kind. In de stage kiest de student in deze specialisatie ook voor het jonge (groep 1-4) of oudere kind (groep 5-8). In de SSLB-bijeenkomsten zullen we naast de aandacht voor de specialisatie ook toewerken naar de lio-stage van jaar 4.

In jaar 4 wordt gedurende de LIO-periode 4 maal een terugkomdag georganiseerd waarin deels een inhoudelijk thema centraal staat en deels intervisie/begeleidingsactiviteiten in de SSLB-groep.

In het eerste jaar van de AOLB volgen de studenten ter ondersteuning van het studeren de training Studievaardigheden. Hier leren ze plannen en het in korte tijd bestuderen van grote hoeveelheden studiestof. Studenten krijgen daarnaast inzicht in een effectieve studeermethode en reflecteren zowel groepsgewijs als individueel op hun eigen studeergedrag, studievoortgang en academische werkhouding. Deze training wordt gegeven in dezelfde groepen als SSLB.

2.4 Specialisatie jonge kind/oudere kind

AOLB-studenten kiezen in jaar 3 voor een specialisatie in het Jonge kind (groep 1 t/m 4) of het Oudere kind (groep 5 t/m 8). De specialisatie geeft extra inzicht in en ervaring met bepaalde leeftijdsgroepen. Binnen de vakken werkt de student opdrachten uit binnen de specialisatie en de student loopt vanaf dat moment stage (ook de LIO in jaar 4) in een van de groepen binnen de specialisatie.
Onafhankelijk van deze specialisatie zijn afgestudeerden bevoegd om in **alle** klassen les te geven.

2.5 Actualiteitencolleges

Studenten dienen in het kader van verdere beroepsoriëntatie tijdens de opleiding 10 actualiteitencolleges, lezingen of excursies bij te wonen. Deze activiteit heeft een omvang van 3 EC en is ondergebracht bij het Bachelorwerkstuk in jaar 4. De registratie van deze activiteit vindt plaats met behulp van een stempelkaart. Voor derde en vierdejaars studenten AOLB in 2013-2014 geldt dat zij respectievelijk 5 en 3 colleges/excursies moeten bijwonen gedurende hun resterende jaren.
Voor eerstejaars worden de kaarten uitgedeeld in de introductieweek. Mocht je er geen ontvangen, dan haal je je stempelkaart bij Hans Knot (RUG, Grote Rozenstraat 38, K. 79), die coördinator is van de actualiteitencolleges. Bij ieder onderdeel van deze activiteit, laat je de kaart stempelen. Wanneer de kaart vol is kun je hem inleveren bij Hans Knot, die er zorg voor draagt dat je activiteit wordt geregistreerd.

Je kunt de actualiteitencolleges, lezingen en excursies spreiden over de hele opleiding. Alle actualiteitencolleges, lezingen en excursies worden aangekondigd via Nestor.
Wanneer je zelf een goede activiteit volgt of hebt gedaan in het kader van beroepsoriëntatie (anders dan stage op de basisschool) dan kun je deze mailen aan Hans Knot en vragen of je deze voor de stempelkaart kunt opvoeren.
Over het algemeen worden de colleges erg gewaardeerd. We zoeken elk jaar enthousiaste studenten vanuit AOLB die samen met studenten Pedagogische wetenschapen in de Commissie Beroepsoriëntatie willen zitten. Je begeleidt dan sprekers op de dag zelf of begeleidt een excursie, je hebt inbreng in het soort sprekers en breidt je professionele netwerk uit. Opgave bij Hans Knot of Linda Hartemink.

2.6 Mogelijkheden tot DCBO-diploma

Studenten die zijn ingeschreven bij Stenden Hogeschool hebben de mogelijkheid bij AOLB het DCBO-certificaat (Diploma Christelijk basisonderwijs) te halen). Hiervoor gelden een aantal criteria.
Een student moet

- de stages in het christelijk basisonderwijs hebben gedaan, inclusief de LIO-stage in jaar 4 .
- de vakken Godsdienst in het AOLB-programma hebben gevolgd en gehaald
- de extra bijeenkomsten godsdienst in jaar 3 (2a) en 4 (op terugkomdagen) hebben gevolgd
- in jaar 4 opdrachten uitvoeren, gericht op het DCBO
- een afsluitend gesprek voeren met een externe gecommitteerde.

Voor vragen over DCBO: Bert Slaa, voor aanmelding: Gera Stuurwold.

2.7 Minor

Omdat de AOLB een combinatie van twee opleidingen is kent de AOLB geen minor-periode zoals bij veel andere opleidingen. Als een student naast de AOLB-vakken toch elders (aan een andere faculteit, universiteit, opleiding) een vak wil volgen dan moet dat ‘op eigen gelegenheid’ en ‘bovenop’ het AOLB-programma. Wel kan een student onder bepaalde voorwaarde een semester in het buitenland een opleiding volgen en stage lopen (zie 2.8) ‘in plaats van’ bij de AOLB. Vanwege de studiebelasting is het altijd verstandig om eerst contact op te nemen met de studieadviseur Alette Arendshorst.

2.8 Internationalisering binnen AOLB

Het is binnen het programma van de AOLB in jaar 3 mogelijk om een semester naar het buitenland te gaan om te studeren, mits de student aan een aantal criteria (zie document op Nestor) ten aanzien van de studievoortgang voldoet. De student moet daarvoor zelf, met ondersteuning van de studieadviseur, een programma samenstellen dat vergelijkbaar is aan het programma dat op dat moment aan de AOLB wordt gegeven. De examencommissies van de RUG en van de Pabo waar de student staat ingeschreven beoordelen het door de student samengestelde programma en moeten toestemming geven. Meer informatie op Nestor en bij de studieadviseur Alette Arendshorst.

2.9 Het volgen van een masteropleiding na de AOLB

Na het vierjarige programma van de AOLB heeft een student met de AOLB-variant van de bachelor Pedagogische wetenschappen drempelloos toegang tot de Master Onderwijskunde, waarin vanaf het studiejaar 2014-2015 een richting wordt aangeboden die in het bijzonder interessant is voor AOLB-afgestudeerden. Studenten die een andere master bij Pedok willen volgen (Algemeen Pedagogische

Wetenschappen of Orthopedagogiek) moeten daartoe een verzoek indienen bij de Toelatingscommissie die vervolgens bepaalt welke vakken de student nog moet volgen om toegang te krijgen tot die master.
Studenten die plannen hebben om te studeren aan een andere universiteit of HBO-instelling: Neem contact op met de studieadviseur van die opleiding om te kijken naar de mogelijkheden.

2.10 Nascholingsprogramma bewegingsonderwijs groep 3 t/m 8

Sinds 2001 zijn Pabo-studenten na afstuderen niet meer bevoegd voor het geven van lessen bewegingsonderwijs aan groep 3 t/m 8. Leerkrachten kunnen door middel van een speciaal programma wel een bevoegdheid halen. Het gaat om het volgen van de 'leergang vakbekwaamheid bewegingsonderwijs' via de Pabo. Het doel van deze opleiding is dat je als *vakleerkracht* basisonderwijs in staat bent om de lessen bewegingsonderwijs op een school te verzorgen. Volgens die opzet zou er dus in de toekomst op elke school een vakleerkracht van de Alo of van de Pabo moeten zijn.
De leergang bestaat uit 3 blokken waarvan de inhoud landelijk vastgelegd is. Elk blok vergt een tijdsinvestering van 200 uur. Voor elk blok staat een half jaar. De praktijklessen worden op woensdagmiddag aangeboden. De student krijgt dan les in de verschillende aspecten van het geven van lessen bewegingsonderwijs, krijgt theorie en werkt aan de eigen vaardigheid. Daarnaast geef hij stagelessen aan verschillende groepen.
Deze nascholing kan gedaan worden bij een commercieel nascholingsinstituut. Alle Pabo's in Noord-Nederland werken hiervoor samen met het nascholinginstituut van de Hanzehogeschool, 'Hanzeconnect' in Groningen. Hanzeconnect biedt de blokken op verschillende plaatsen aan.
Op het moment dat je aan het nascholingstraject begint heeft de student voor een periode van 2 jaar een tijdelijke bevoegdheid om zelfstandig lessen bewegingsonderwijs te mogen geven. In die twee jaar kan nascholing afgerond worden.
Meer informatie vind je op: www.hanzeconnect.nl. Contactpersoon Peter Busstra (NHL), Docent bewegingsonderwijs AOLB.

3 PRAKTISCHE ZAKEN

3.1 Toelating, inschrijving, uitschrijving & studiefinanciering

In het studiejaar 2013-2014 worden er in het eerste jaar van de opleiding maximaal 90 studenten toegelaten. De inschrijving en toelating verloopt als volgt:

De student meldt zich via de site van de Academische pabo (www.rug.nl/aolb) als belangstellende voor het intakegesprek. Hij krijgt hiervoor de benodigde in te vullen documenten toegestuurd en het verzoek een oriëntatiestage te lopen en een verslag hiervan op te sturen. Deze oriëntatiestage is bedoeld om de student een actueel beeld van het beroep van leerkracht te geven en daarmee de studiekeus goed te funderen. Vervolgens vindt het intakegesprek plaats. De student ontvangt een positief of een negatief advies. Een positief advies betekent dat we denken dat de student goed past bij de opleiding. Een negatief advies betekent dat we de student adviseren zich verder te oriënteren. *Het betreft hier een advies, geen selectie.*

Een student schrijft zich hierna op Studielink - afhankelijk van de gekozen denominatie - in bij Stenden hogeschool locatie Groningen of Hanzehogeschool Groningen voor de AOLB (eerste inschrijving). De keuze voor Stenden Hogeschool of Hanzehogeschool ligt bij de student en heeft te maken met de keuze voor denominatie (het christelijk/katholiek of openbaar onderwijs). Het collegegeld wordt eenmaal betaald, aan deze instelling van de eerste inschrijving.
De tweede instelling van inschrijving is de RUG. De student schrijft zich in voor de Bachelor Pedagogische Wetenschappen, Academische Opleiding Leraar Basisonderwijs.
Veranderingen van persoonlijke gegevens moeten worden doorgegeven op Studielink.

Uitgebreide informatie hierover krijgt de student opgestuurd na het intakegesprek.

Elke student moet zich elk jaar opnieuw herinschrijven. Iedereen wordt daarover bijtijds geïnformeerd via een mail en via Nestor.

Op dit moment heb je in beginsel recht op vier jaar *studiefinanciering* (prestatiebeurs) en drie jaar rentedragende lening, wijzigingen voorbehouden. Als je na deze vierjarige opleiding nog verder wilt studeren en bijvoorbeeld een master wilt gaan volgen, moet je er rekening mee houden dat je geen recht meer hebt op een basisbeurs, maar uitsluitend op (het restant van je) rentedragende lening.
Voor de nieuwe tarieven en voor meer informatie hierover, www.duo.nl. Op mijnduo.nl kan een student bekijken wat zijn rechten en plichten zijn met betrekking tot de studiefinanciering.
Heb je al een andere studie gedaan, neem dan vooraf contact op met de studieadviseur (Alette Arendshorst) om de financiële consequenties te bespreken bespreken of neem contact op met de DUO.

3.2 Inschrijven voor vakken, tentamens, cijferadministratie & Progress

De totale cijferadministratie vindt plaats in Progress WWW bij de RUG. Voor aanvang van de colleges dienen de studenten zich in te schrijven voor de vakken van het blok. Dit is gekoppeld aan de mogelijkheid om de vakken in te zien op Nestor. Je bent daarna via Progress automatisch ingeschreven voor tentamens. De 3^{e} maandag van het blok start de mogelijkheid tot inschrijven. Je

kunt je inschrijven tot een week voor het tentamen. Is dit onverhoopt niet gelukt, dan kun je uiterlijk 24 uur voor het tentamen melden bij de Onderwijsbalie van de RUG (Grote Kruisstraat 2/1) om je alsnog in te schrijven voor het tentamen. Let op: niet ingeschreven is ook niet deelnemen aan het tentamen. De data voor eerste-en tweede kans van tentamens staan in het rooster.

De afname van toetsen binnen AOLB wordt georganiseerd door het Tentamenbureau van de Hanzehogeschool. Zorg dat je op tijd bent bij de tentamens (op tijd is 10 minuten van tevoren) en geldige legitimatie bij je hebt (paspoort, ID-kaart of rijbewijs). Neem ook de collegekaarten die je in bezit hebt, mee. Studenten mogen tot 15 minuten na aanvang van het tentamen binnekomen. Bij te laat komen of je niet kunnen legitimeren, heeft de surveillant het recht je uit te sluiten van het tentamen.
Zie voor nadere informatie over tentamens de Regels en richtlijnen, bijlage C.

Als je denkt dat je door een beperking in aanmerking komt voor een bijzondere voorziening (bijvoorbeeld extra tijd voor een tentamen of een andere voorziening), meld je dan bij aanvang van het studiejaar bij de studieadviseur Alette Arendshorst. Zij kan met jou de bijzondere voorzieningen aanvragen.

In de vakbeschrijvingen staat vermeld welke vorm van toetsing van toepassing is op een vak. Beoordelingscriteria (bijvoorbeeld voor praktijkopdrachten) en tentamens worden door een tweede docent getoetst. Dit geldt zowel voor de Pabo- als de RUG-tentamens/beoordelingscriteria. Bij Pabo-tentamens van vakken die gewaardeerd worden op academisch niveau is de tweede docent altijd een RUG-docent. Tentamens en criteria voor vakken die academische EC's geven, worden beoordeeld door de examencommissie RUG.

Voor verslagen/werkstukken en portfolio's die als eindbeoordeling tellen, moet uiterlijk worden ingeleverd op *de laatste vrijdag van de collegeperiode (voorafgaand aan de tentamenweken) om 12 uur* op een door de docent bekend gemaakt locatie. Wanneer het werkstuk onvoldoende is en herkanst mag worden, volgt een tweede inlevermoment in overleg met de docent.

3.3 Bindend studieadvies (BSA), propedeuse & diploma

BSA-normen

Omdat de AOLB toe leidt naar 2 bachelordiploma's kent de opleiding een dubbel **BSA** (Bindend Studieadvies): een BSA vanuit de RUG en een BSA vanuit de HBO-instelling van inschrijving (Stenden of Hanze). Studenten die een negatief bindend studieadvies krijgen, omdat zij onvoldoende EC hebben gehaald, moeten met de opleiding stoppen.

Voor het AOLB-cohort van het studiejaar 2013-2014 gelden de volgende regels:

- voor het RUG-BSA blijft, vanwege het feit dat de RUG de AOLB als deeltijdstudie beschouwt, gelden dat de student 20 van de 30 RUG-EC[1] moet behalen,

[1] Het betreft hier dus alleen de EC van de vakken die gegeven worden door RUG-docenten, niet de verzwaarde Pabo-vakken.

- voor het HBO-BSA moeten 48 van de 60 EC uit het eerste jaar zijn behaald. Binnen de 48 behaalde EC moeten alle EC in de praktijklijn (de stages) behaald zijn. In het eerste jaar moet de student ook de taal-, reken- en WO-toets gehaald hebben.

De student moet beide BSA's halen om door te mogen studeren aan de AOLB. Als een student een van beide of beide BSA's niet haalt dan gelden de volgende regels:

- De student haalt wel het Pabo-BSA maar niet het RUG-BSA: in overleg met de examencommissie van de eigen Pabo kan de student de opleiding voortzetten op de reguliere Pabo. De student mag zich de eerste twee jaar niet inschrijven bij de opleiding PW.
- De student haalt wel het RUG-BSA, maar niet het Pabo-BSA: hoewel de student formeel niet voldoet aan het BSA voor de PW-opleiding (de student heeft immers maximaal 30 RUG-EC behaald in plaats van de vereiste 40 mag de student zich wel inschrijven voor de opleiding PW maar moet in het eerste jaar beginnen. De student mag zich de eerste twee jaar niet bij de eigen reguliere Pabo inschrijven.
- De student haalt beide BSA's niet: de student mag zich de eerste twee jaar niet inschrijven bij de eigen reguliere Pabo of de bachelor Pedagogische Wetenschappen.

Gekoppeld aan het Bindend Studie Advies vinden op basis van de behaalde EC tweemaal studievoortgangsgesprekken plaats met de studieadviseur van de AOLB, doorgaans in december en maart. Studenten die risico lopen op een negatief BSA krijgen een uitnodiging voor zo'n gesprek. In week 13 verschaft de opleiding iedereen een schriftelijk studie voortgangsoverzicht en uiterlijk in week 47 een (voorlopig) bindend studieadvies.
Studenten die dreigen een negatief BSA te ontvangen, kunnen voor de RUG deelnemen aan een hoorzitting. Meer informatie is te verkrijgen bij de studieadviseur.

Omdat de AOLB toe leidt naar twee bachelordiploma's kent de opleiding ook twee **propedeuses**: een propedeuse voor Pedagogische Wetenschappen (PW) van de RUG en een Pabo-propedeuse van Stenden Hogeschool of Hanzehogeschool.

Propedeuse Pabo

Voor de Pabo-propedeuse moet de student de 60 EC gehaald hebben uit het 1e jaar (30 EC van de Pabo-vakken en 30 EC van de RUG-vakken uit het 1e jaar) evenals de entreetoetsen taal, rekenen en wereldoriëntatie (aardrijkskunde, geschiedenis en natuur).
De studenten van het cohort 2011-2012 mogen maximaal 3 jaar doen over het behalen van de Pabo-propedeuse. De studenten van het cohort 2012-2013 en later mogen maximaal 2 jaar doen over het behalen van de Pabo-propedeuse.

De Hanzehogeschool maakt de propedeuse automatisch aan als de student aan de verplichtingen heeft voldaan. Bij Stenden moet de student de propedeuse aanvragen, het formulier daarvoor staat op Nestor (onder Examencommissie). Alle studenten krijgen een mail wanneer en waar de propedeuse opgehaald kan worden.

Propedeuse RUG-Pedagogische Wetenschappen

Om in aanmerking te komen voor de Pedagogische Wetenschappen-propedeuse van de RUG moet de student 60 academische EC behaald hebben. In het 1e jaar kan de student 47 academische EC

halen uit de RUG-vakken en de verzwaarde Pabo-vakken. In het 2e jaar moeten dan nog 13 academische EC behaald worden uit de volgende vakken:

- Ontwikkelings- en onderwijspsychologie 2 6 EC
- Inleiding Orthopedagogiek 3 EC
- M&T: gespreks- en interviewpracticum 4 EC

De student heeft maximaal 3 jaar de tijd om de PW-propedeuse te halen.
De propedeuse van de RUG wordt automatisch aangemaakt als de student aan de verplichtingen heeft voldaan. De student krijgt een mail wanneer de propedeuse opgehaald kan worden.

3.5 Studievoortgang, studieproblemen en de studieadviseur

Elke student is ondergebracht in een SSLB-groep onder leiding van een stage- en studieloopbaanbegeleider (SSLB). In de SSLB-groep worden de studenten begeleid bij de voortgang van hun studie en keuzes die daarin gemaakt moeten worden (zie x). Studenten met vragen die te maken hebben met studievertraging, vrijstellingen, beperkingen waarvoor ze aanspraak kunnen maken op bijzondere voorzieningen tijdens tentamens, persoonlijke omstandigheden waardoor studieproblemen (kunnen gaan) optreden moeten zich melden bij de AOLB-studieadviseur Alette Arendshorst (a.m.arendshorst@rug.nl, 050-363 6370, voor het maken van een afspraak kan de student het beste contact opnemen met de onderwijsbalie: 050-3636301). Door tijdig contact kan vaak voorkomen worden dat er later (meer) problemen optreden!

3.6 Evaluatie van de kwaliteit van het onderwijs

Om de kwaliteit van de opleiding te waarborgen wordt het onderwijs op meerdere manieren geëvalueerd. Na elk tentamen vult de student een korte vakevaluatie in. De resultaten van deze vakevaluaties worden samengevat. De Jaarvertegenwoordiging van studenten houdt ook een enquête. Beide evaluaties worden teruggekoppeld naar de docent. Deze geeft een docentreactie op de uitkomsten. De Jaarvertegenwoordiging gaat vervolgens in gesprek met de docent om de opmerkingen toe te lichten.
De vakevaluaties op cursusniveau worden besproken in de Opleidingscommissie (OC) van de RUG. In deze OC zitten ook een student-lid en een docentlid van de AOLB. De vakevaluaties van het Pabo-vakken worden teruggekoppeld naar de Pabo's. Verder is er twee keer per jaar een overleg tussen de algemeen coördinator van de AOLB/onderwijskundig medewerker en de Jaarvertegenwoordiging met als doel de samenhang binnen het blok te bespreken. De verslagen van de verschillende overleggen worden toegestuurd aan de stuurgroep van de AOLB.

3.7 Klachten, verzoeken (vrijstellingen) beroep en bezwaar

Met vragen over de uitvoering van de Onderwijs en Examenregelingen (OER) overleg je in eerste instantie met je docent. Als overleg met de docent geen resultaat geeft, wend je je tot de studieadviseur AOLB (Alette Arendshorst), ook wanneer je een verzoek voor bijvoorbeeld vrijstelling wilt indienen. Zij kan je verder adviseren over waar je met je klacht of verzoek naar toe moet.
De AOLB kent een samengestelde examencommissie waarin een vertegenwoordiger van elke instelling zit, deze samengestelde examencommissie adviseert de afzonderlijke examencommissies die uiteindelijke de beslissingen nemen over een klacht of een verzoek. In de samengestelde examencommissie zitten:

- RUG: Pauline Schreuder, examencommissie.pedok@rug.nl , 050-36365264/3636540, Grote Rozenstraat 38, Groningen
- Hanze: Elsje Huij, e.g.huij@pl.hanze.nl, 050-5953585, Zernikeplein 7, 9747 AS Groningen
- Stenden: Douwe Jan Douwes, Douwe.Jan.Douwes@stenden.com, 0522-853411. De examencommissie Stenden ontvangt verzoeken bij voorkeur opgemaakt met het format dat op de Blackboard-cursus van de examencommissie staat (Examencommissie School of Education-ook op Nestor). Dat formulier kan per post opgestuurd worden naar Stenden Hogeschool, Examencommissie School of Education, Postbus 496, 7940 AL Meppel. Het kan ook als bijlage bij een mail aan de examencommissie gestuurd worden: examencommissieolb@stenden.com.
- NHL: Irmgard den Hollander.

3.8 ODIOM

Studieverenigingen organiseren activiteiten rondom de studie en zijn er om de studie voor alle studenten leuker, interessanter en gezelliger te maken. Studievereniging ODIOM, de studievereniging van Pedagogische Wetenschappen, organiseert bijvoorbeeld het introductiekamp voor eerstejaars, excursies naar (ortho)pedagogische instellingen, buitenlandse reizen, activiteiten en borrels, de onderwijskrant en boekenkortingen voor leden. ODIOM heeft ook een aparte commissie voor de AOLB en levert de jaarvertegenwoordigers die een belangrijke rol spelen bij de evaluatie van het onderwijs. Zie www.odiom.nl

3.9 Overige studie-informatie via Nestor, roosters, locaties, bibliotheek

Elke student ontvangt een RUG-email-adres, een RUG-account en een emailadres en account van de hogeschool waar de student staat ingeschreven. De emailadressen en accounts heb je nodig om in te loggen op de computers van RUG en Stenden of Hanze (afhankelijk van waar je staat ingeschreven) en om boeken bij de bibliotheken te kunnen lenen. NB. alle studenten kunnen lenen bij de bibliotheek van de RUG en van Stenden, vooralsnog kunnen bij de bibliotheek van de Hanze alleen de studenten terecht die bij de Hanze zijn ingeschreven.

College-inhoud, roosters en mededelingen worden bekend gemaakt via Nestor, de blackboardomgeving van de RUG.

Let op: de AOLB gebruikt het email-adres van de RUG als vast email-adres, maar soms kan je hogeschool je benaderen via het email-adres van Stenden of Hanze. Als je een prive-emailadres gebruikt (bijvoorbeeld een hotmailadres), stuur dan de RUG-email en je Stenden/Hanze-email automatisch door naar je eigen adres. Zo mis je niets.

Studenten van de AOLB zullen voor hun opleiding verschillende locaties bezoeken: de RUG, Hanzehogeschool, Stenden Hogeschool (locatie Groningen) en de stagescholen. Bij het samenstellen van het rooster wordt geprobeerd om het aantal 'verplaatsingen' te beperken door met 'vaste dagen' te werken; een vaste dag voor de stage en vaste dagen waarop RUG- en hbo-vakken worden gegeven. In weken waarin meerdere dagen stage wordt gelopen, zullen er soms vakken worden verplaatst.

Readers en syllabi voor de AOLB kunnen worden aangeschaft bij de Repro van de RUG, Grote Rozenstraat 3, Groningen.

Vakanties en vrije dagen in het collegejaar 2013-2014

De introductieweek begint 2 september 2013. De colleges voor jaar 2013-2014 gaan van start op maandag 9 september.

Goede Vrijdag	vrijdag 18 april 2014
Pasen	zondag 20 en maandag 21 april 2014
Koningsdag	zaterdag 26 april 2014
Bevrijdingsdag	maandag 5 mei 2014
Hemelvaartsdag	donderdag 29 mei 2014
Pinksteren	zondag 8 en maandag 9 juni 2014

De academische zomervakantie 2014 begint 14 juli 2014 (geen college, geen tentamens).

Verder doet de AOLB mee met de vakanties van de basisscholen en de Pabo's.

4 DOCENTEN EN ANDERE BETROKKENEN

4.1 Docenten

In onderstaande tabel zijn alle betrokken docenten (2013-2014) opgenomen, met een aanduiding van het studieonderdeel dat zij verzorgen.

Geactualiseerd 15 juli 2013

Naam	Vak	Jr	Telefoon	Email
Marieke Andreae	Taal 3 SSLB2	3 2	m.m.andreae@pl.hanze.nl	m.m.andreae@pl.hanze.nl
Alette Arendshorst	Studieadviseur AOLB		050 3636301 (onderwijsbalie)	a.m.arendshorst@rug.nl
Ans Bakker	SSLB 1	1		ans.bakker@stenden.com
Frits Barth	Rekenen 3	3	058 244 14 34	frits.barth@stenden.com
Diana van Bergen	Onderwijssociologie	1		d.d.vanbergen@rug.nl
Jan Berenst	Capita selecta Oude kind: Taal in zaakvakken	3	058 2155292 058 2512345 (lect.)	j.berenst@nhl.nl
Bernard Bloem	Taal 1 SSLB 2 SSLB 4 Coördinatie Hanzehogeschool Groningen	1 4 3	050 5953504	b.h.bloem@pl.hanze.nl
Anke de Boer	Inleiding Orthopedagogiek Gedragsproblemen M&T Onderzoekspracticum	2 3 3	050 363 9306	anke.de.boer@rug.nl
Elise Boltjes	SSLB1	1		nhl
Els van den Bosch	Leer- en onderwijsproblemen	3	050 363 6880	e.j.van.den.bosch@rug.nl
Roel Bosker	M&T: Methodologie 2	2	050 3636791	r.j.bosker@rug.nl
Peter Busstra	Bewegingsonderwijs Jonge Kinderen SSLB 2	2 2	058 2511260	p.b.busstra@nhl.nl
Carolien Calon	Leren lesgeven & reflecteren 1 SSLB 2 Spel en ontwikkeling groep 1-2 Capita selecta (Jonge kind: Overgang gr 2-3)	1 2 2 3	058 2441901	carolien.calon@stenden.com
Theo van Dellen	Organisaties in beeld	4	050 363 6636	t.van.dellen@rug.nl
Marjolein Deunk	Ontwikkelings- en onderwijspsychologie 2	2	050 363 9118	m.i.deunk@rug.nl
Simone Doolaard	Klassenmanagement Coördinatie Capita Selecta Coördinatie RUG Projectleiding/programmacoördinatie	1 3 x	050 3636660	s.doolaard@rug.nl
Anouk Donker	Ontwikkelings- en onderwijspsychologie 1	1	050-363 9116	a.s.donker-bergstra@rug.nl
Richard Doornbos	SSLB 3	3		r.p.doornbos@pl.hanze.nl

Erwin Eeftink	Geestelijke Stromingen 1 (keuze) Geestelijke Stromingen 2 (keuze) Geestelijke Stromingen 3 SSLB 1	1 2 3 1	058 2512004	h.j.w.e.eeftink@nhl.nl
Sjoeke Faasse	Capita selecta Oude kind: Taal in zaakvakken	3	058 2512345 (lect.)	S.Faasse@nhl.nl
Paul Fischer	Digitaal Schoolbord	1 2	050 5953549	p.b.j.m.fischer@pl.hanze.nl
Henk Guldemond	M&T: Methodologie 1 M&T: Methodologie 2 Statistiek 3	1 2 3	050 363 6662	h.guldemond@rug.nl
Berber Greven	SSLB 1	1	058 2512223	B.Greven@nhl.nl
Annemiek Harder	M&T: Gespreks- en interviewpracticum	2	050 3636552	a.t.harder@rug.nl
Egbert Harskamp	Onderwijskunde/referaat	1	050 363 6691	e.g.harskamp@rug.nl
Linda Hartemink	Coördinatie AOLB	x	050-363 9162	l.c.hartemink-bolt@rug.nl
Loes Heitling	Kunstzinnige Oriëntatie 2 (muziek) Kunstzinnige Oriëntatie 3 (muziek)	2	050 5953526	l.a.heitling@pl.hanze.nl
Rink Hoekstra	Ontwikkelings- en onderwijspsychologie 3	3	050 3637024	r.hoekstra@rug.nl
Dory Hofstede	Taal 2	2	050 5953698	t.e.hofstede@pl.hanze.nl
Linda Holt	SSLB1	1	058 251 2577	L.Holt@nhl.nl
Irmgard den Hollander	Sociaal-emotionele ontwikkeling/gedrag Capita Selecta Oude kind: Aansluiting VO	3 3	058 2512074	I.M.F.N.den.Hollander@nhl.nl
Guido Holvast	Rekenen 1 Rekenen 2 SSLB3 Capita selecta oude kind: hoogbegaafdheid	1 2 3 3	058 2511391	g.h.w.holvast@nhl.nl
Willem de Kock	Leer- en onderwijsproblemen	3	050 363 6540	w.d.de.kock@rug.nl
Hanke Korpershoek	Onderwijssociologie Observeren Methodologie 2	1 2 2	050 3636645	h.korpershoek@rug.nl
Danny Kostons	Ontwikkelings- en onderwijspsychologie 1	1	050-3639609	d.d.n.m.kostons@rug.nl
Jacco Kramer	Statistiek 2	2	06 41322554	jaccokramer76@home.nl
Manja Kwak	Wereldoriëntatie 3: Science (natuur en techniek) deel Techniek	3	050 5957703	m.m.kwak@pl.hanze.nl
Aletta Kwant	SSLB1 Leren lesgeven en reflecteren 2 SSLB3	1 2 3		l.p.kwant@pl.hanze.nl
Geja van der Laan	Schrijfvaardigheid	1	050-5952556	g.j.van.der.laan@pl.hanze.nl
José Middendorp	SSLB3	3	058 2441913	jose.middendorp@stenden.com
Aletta Modderman	SSLB3 SSLB4 LIO	3 4	058 2441931	aletta.modderman@stenden.com
Anja Morsink-de Jong	Kunstzinnige Oriëntatie 1 Beeldende Vorming Kunstzinnige oriëntatie jong/oude kind	1 3	058 2512237	a.m.de.jong@nhl.nl

Ineke Oenema	Capita selecta jonge kind: - Ontw.voorsprng gr 1&2 - VVE-BaO	3	050 363 6582 of 058 2441924	Ineke.oenema@stenden.com
Marie-Christine Opdenakker	M&T: Testtheorie Effectiviteit van onderwijs en levenslang leren	2 4	050 3636280	m.c.j.l.opdenakker@rug.nl
Sip Jan Pijl	M&T: Testtheorie	2	050 3636681	s.j.pijl@rug.nl
Jan Pijper	Wereldoriëntatie I Wereldoriëntatie 2	1 2	058 2441915	jan.pijper@stenden.com
Piet van der Ploeg	Pedagogische taken v/h onderwijs Bachelorwerkstuk coördinatie	1 4	050 3636409	p.a.van.der.ploeg@rug.nl
Bé Poolman	Leer- en onderwijsproblemen	3	050 363 6535	b.g.poolman@rug.nl
Jenne Postma	Wereldoriëntatie I Wereldoriëntatie 2 SSLB2	1 2 2	058 2441914	jenne.postma@stenden.com
Layla Radjab	Kunstzinnige Oriëntatie 2 (drama)	2	050 5953536	l.e.houwman-radjab@pl.hanze.nl
Lyset Rekers	M&T: Methodologie 1	1	050 363 6674	l.t.m.rekers-mombarg@rug.nl
Wilma van der Schaaf	SSLB 1	1	058 2441925	wilma.van.der.schaaf@stenden.com
Marieke van Roy	Diagnostiek en Hulpverlening	3	050 3636175	a.c.m.van.roy@rug.nl
Bert Slaa	Levensbeschouwing Godsdienst 1, 2 en 3 (keuze) SSLB3	1 1 2 3 3	058 2441921	bert.slaa@stenden.com
Annemieke Smale-Jacobse	Onderwijskunde/referaat Ontwikkelings- en onderwijspsychologie 2 Onderwijs ontwerpen	1 2 4	050 363 6654	a.e.smale-jacobse@rug.nl
Gera Stuurwold	SSLB 1 en coördinatie Coördinatie Stenden hogeschool	1 x	058 2441923	gera.stuurwold@stenden.com
Dolf Strik	SSLB4 LIO	4		strik@nhl.nl
Anneke TImmermans	Statistiek 1	1	050 3635740	a.c.timmermans@rug.nl
Doortje Veltman	Mentoraat/studievaardigheden	1	050 363 7606 363 6500 (secr.)	t.veltman@rug.nl
Mathilde Wassenaar	Taal 2	2	050 5953522	m.wassenaar@pl.hanze.nl
Menno Wierdsma	Wereldoriëntatie 3: Science (natuur en techniek) deel Natuur	3		m.d.m.wierdsma@pl.hanze.nl

4.2 Organisatie van de AOLB

De AOLB wordt verzorgd door docenten van de RUG en de drie Pabo's. Elk van de vier opleidingen heeft een coördinator, er is een algemeen coördinator en een onderwijskundig medewerker. Samen vormen zij het kernteam van de AOLB, ook de studieadviseur zit in het kernteam.
Bestuurlijk wordt de AOLB aangestuurd door een stuurgroep waarin de leidinggevenden van elke opleiding zitting hebben. De stuurgroep wordt nog geadviseerd door een werkveldadviescommissie.

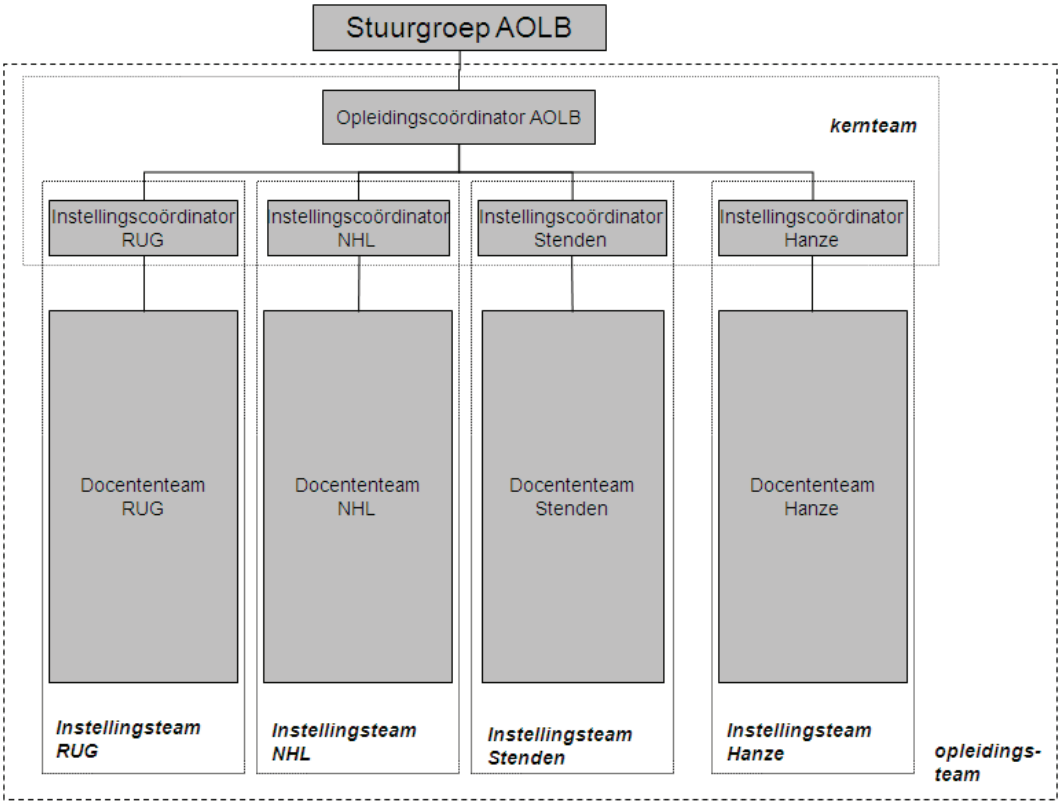
Stuurgroep AOLB
Opleidingscoördinator AOLB
kernteam
Instellingscoördinator RUG
Instellingscoördinator NHL
Instellingscoördinator Stenden
Instellingscoördinator Hanze
Docententeam RUG
Docententeam NHL
Docententeam Stenden
Docententeam Hanze
Instellingsteam RUG
Instellingsteam NHL
Instellingsteam Stenden
Instellingsteam Hanze
opleidings-team

5. CURSUSBESCHRIJVINGEN 2013-2014

5.1 CURSUSBESCHRIJVINGEN 1e jaar 2013-2014

Jaar 1: Oriëntatie op leren en lesgeven.

Periode	Theorie-lijn	Ped/did-lijn	Praktijk-lijn: Stage- en studieloopbaanbegeleiding Studievaardigheden
1.1a Totaal 15 EC	**Ontwikkelings- en onderwijspsychologie 1a** 3 EC **Klassenmanagement** 3 EC	**Taal 1 (gr 4-8)** 3 EC[1] **Leren lesgeven & reflecteren 1** 2 EC **Schrijfvaardigheid op bord/papier/digibord** 1 EC	**Stage in groep 5, 6** Ca. 4 losse dagen stage en 5 opeenvolgende dagdelen 2+1 EC
1.1b Totaal 15 EC	**Ontwikkelings- en onderwijspsychologie 1b** 3 EC **Onderwijssociologie** 5 EC	**Rekenen 1 (gr 4-8)** 3 EC **Levensbeschouwing (algemeen: alle studenten, hierna Godsdienst voor Stenden en Geestelijke stromingen voor Hanze/NHL)** 1 EC	**Stage in dezelfde groep als in 1.1a** Ca. 6 losse dagen stage en 5 opeenvolgende dagdelen 2+1 EC
1.2a Totaal 15 EC	**Pedagogische taken van het onderwijs** 4 EC **M&T: Methodologie 1** 4 EC	**Leren lesgeven & reflecteren 2** 2 EC **Kunstzinnige oriëntatie 1 (beeldende vorming)** 2 EC	**Stage in groep 7 of 8** Ca. 6 losse dagen stage en 5 opeenvolgende dagdelen 2+1 EC
1.2b Totaal 15 EC	**M&T: Statistiek 1** 5 EC **Onderwijskunde en referaat** 3 EC	**Wereldoriëntatie 1** 3 EC **Godsdienst 1 (Stenden)/Geestelijke stromingen (Hanze/NHL)** 1 EC	**Stage in dezelfde groep als in 1.2a** Ca. 6 losse dagen stage en 5 opeenvolgende dagdelen 2+1 EC
Totaal 60 EC	Totaal 30 EC (30 EC Aca)	Totaal 18 EC (5 EC HBO, 13 EC Aca)	Totaal 12 EC (8 EC HBO, 4 EC Aca)

[1] Aan de vakken van de onderstreepte EC's is een academisch oriëntatie toegevoegd

Titel	**Stage en stage- en studieloopbaanbegeleiding (SSLB)**
Code	**PABA-H101A, PABA-A111A, PABA-H101B, PABA-A111B, PABA-H101C, PABA-A111C, PABA-H101D, PABA-A111D**
Jaar/periode	Jaar 1, periode 1a t/m 2b
Studielast in EC	12 EC
Contactpersoon	Gera Stuurwold
Competentie(s)	Alle AOLB- competenties

Inhoud (	Stage en stage- en studieloopbaanbegeleiding (SSLB) spelen in de opleiding een essentiële rol. In de stage ontwikkelt de student relevante beroepsvaardigheden. In SSLB-bijeenkomsten en gesprekken ondersteunt de SSLB-er de studenten bij het vinden van samenhang in de verschillende onderdelen van de studie. Doelen De student kent: - de AOLB-competenties - instrumenten voor ontwikkeling zoals intervisie, plan van aanpak, persoonlijke leerdoelen, portfolio, reflectie, kenmerken van een onderzoekende houding. De student kan: - gedrag tonen op de stageschool behorend bij de AOLB-competenties op eerstejaars niveau (zie competentielijst jaar 1, Handleiding SSLB). - richting geven aan de eigen competentieontwikkeling door gebruik van bovengenoemde instrumenten. - waar nodig knelpunten bespreken in de studievoortgang met zijn of haar begeleider.
Onderwijsvorm	Stage in het basisonderwijs en begeleiding, individueel of in kleine groep
Praktijkopdracht	
Beoordelingsvorm	Praktijkbeoordeling, portfolio en aanwezigheid
Literatuur/studiemateriaal	Verplicht: - Handleiding SSLB jaar 1 2013-2014 - Nader te bepalen artikelen of korte teksten over diverse onderwerpen
Bijzonderheden	

Titel	**Studievaardigheden**
Code	**MN-AOLB 2013-2014**
Jaar/periode	Jaar 1, periode 1a, 1b, 2a
Studielast in EC	
Contactpersoon	Doortje Veltman
Competentie(s)	7
Inhoud (omschrijving van de inhoud, max. 1500 tekens/½ A4)	De cursus Studievaardigheden ondersteunt studenten in het doorlopen van het studieprogramma van de propedeuse (het academische deel). Deelname aan een studievaardighedengroep en de begeleiding van een vaardigheidsdocent dragen bij aan het zo snel mogelijk effectief studeren. In vijf bijeenkomsten van 2 uur verspreid over het eerste studiejaar wordt in een groep van maximaal 12 studenten onder begeleiding van een vaste vaardigheidsdocent geoefend met studievaardigheden als plannen, timemanagement en het in korte tijd bestuderen van grote hoeveelheden studiestof. Doel: - Inzicht krijgen in en oefenen met effectieve studeermethodes (voor het academische deel van de opleiding) - Inzicht krijgen in en reflecteren op het eigen studeergedrag, de studievoortgang en een academische werkhouding
Onderwijsvorm	Begeleiding, individueel in kleine groep
Beoordelingsvorm	Er geldt een verplichte deelname voor de cursus Studievaardigheden.
Praktijkopdracht	Voor elke bijeenkomst zullen studenten een korte opdracht voorbereiden die via de Nestorsite van de cursus Studievaardigheden beschikbaar wordt gesteld.
Literatuur/studiemateriaal	Studiemateriaal: Studenten kunnen de 'Hand-out Studievaardigheden AOLB' downloaden via de Nestorsite van de cursus.
Bijzonderheden	Deelname aan de studievaardighedenbijeenkomsten is voorwaarde om een cijfer te krijgen op het vak Onderwijskunde en referaat uit periode 2b.

Titel	**Ontwikkelings- en Onderwijspsychologie 1 (OOP1)**
Code	**PABA-A101**
Jaar/periode	Jaar 1, periode 1a en 1b
Studielast in EC	6
Contactpersoon	Danny Kostons

Competentie(s)	1, 2, 3, 6 en 7
Inhoud	Ontwikkelings- en onderwijspsychologie behandelt de ontwikkeling vanaf de geboorte tot de adolescentie. Het betreft de fysieke (lichamelijke, zintuiglijke, motorische), cognitieve (taal en intellectuele) en sociaalemotionele (persoonlijkheid, relaties, moreel besef) ontwikkeling. Ook komt aan de orde hoe deze ontwikkeling door middel van onderwijs is te beïnvloeden. OOP1 bestaat uit: - Globaal overzicht van de ontwikkeling vanaf de geboorte tot de adolescentie vooral vanuit cognitief oogpunt. - Specifieke aandacht 1 voor relevante ontwikkelingsstadia van het schoolkind en vroege adolescent, vooral de cognitieve en sociaal-emotionele ontwikkeling (vanaf groep 4). De mechanismen die deze ontwikkeling beïnvloeden komen hier aan bod evenals de invloed van school, ouders en leeftijdgenoten. - Specifiek aandacht 2 voor de ontwikkeling van kinderen op het gebied van schoolse domeinen zoals taal, lezen en rekenen. Het gaat niet om leerlijnen, maar om taken die kinderen eerst niet en later wel kunnen en de grote verschillen tussen kinderen. - Specifieke aandacht 3 voor het beïnvloeden van deze ontwikkeling door het onderwijs door middel van instructie. Aan bod komen instructieprincipes die van belang zijn voor effectief onderwijs zoals het maken van uitgewerkte voorbeelden en het aanleren van leerstrategieën.
Onderwijsvorm	Hoorcolleges en werkcolleges OOP1 heeft dit jaar een unieke onderwijsvorm, als deel van de Innovatieplannen. Reguliere hoorcolleges zijn een integraal deel van het vak. Echter, de werkcolleges worden ingevuld in de lijn van probleemgestuurd onderwijs. Hierbij werken studenten aan het verklaren en oplossen van casussen en worden begeleid door een tweede- of derdejaars student (tutor).
Beoordelingsvorm	Schriftelijk tentamen met MC-vragen en opdracht(en)
Praktijkopdracht	Er is geen praktijkopdracht, alleen aanwezigheidsverplichting voor de werkcollegegroepen.
Literatuur/studiemateriaal	Verplicht: - Siegler, R. S., DeLoache, J.S., & Eisenberg, N. (2010, 3e editie). How Children Develop. ISBN 9781429253758, € 50,- - Mayer, R. E. (2007). Learning and Instruction. 2nd Edition. Pearson, ISBN 9780131707719, € 85,- Praktijkopdrachten: Voor elk werkcollege zullen studenten een korte opdracht uit moeten werken (1 A4).
Bijzonderheden	Zie onderwijsvorm

Titel	**Klassenmanagement**
Code	**PABA-A102**
Jaar/periode	Jaar 1, periode 1a
Studielast in EC	3
Contactpersoon	Simone Doolaard
Competentie(s)	1, 4, 6 en 7

Inhoud	Klassenmanagement behandelt de inrichting van de leeromgeving, het pedagogisch handelen van leerkrachten, contacten tussen leerkracht en leerlingen, klassenklimaat en positieve communicatie, orde, normen en regels, straffen en belonen, gedragsregulatie, organiseren van zelfstandig werken en samenwerken. Doelen: De student heeft kennis van: - de theoretische achtergrond hoe het gedrag van leerlingen in een klas kan worden gereguleerd en hoe de betrokkenheid van leerlingen bij hun taken zo hoog mogelijk kan zijn. - hoe regels werken, welke regels werken, het stellen van effectieve gedragsregels, het stellen van verwachtingen over gedrag. Welke vaste routines voor het werken in een klas zijn te implementeren en te evalueren met leerlingen. - enkele methodes voor het aanpakken van ongewenst gedrag van leerlingen. De student kan: - de kenmerken van een goed pedagogisch klimaat beargumenteren vanuit achterliggende opvattingen en heeft een onderbouwde opvatting over belonen en straffen in school.
Onderwijsvorm	Hoorcollege en werkcollege
Beoordelingsvorm	Opdracht en een schriftelijk tentamen, MC-vragen en open vragen
Praktijkopdracht	De studenten interviewen enkele leerlingen en de leerkracht over het gebruik van regels in de klas. In de verwerkingsopdracht wordt een relatie gelegd met de bestudeerde theorie over klassenmanagement.
Literatuur/studiemateriaal	Verplicht: - Jones, L. & Jones, V. (2009). Comprehensive classroom management, creating communities of support and solving problems (9th ed, paperback). ISBN 978-0-205-62548-2 Prijs +/- 85 euro (bestuderen: H1 t/m H3, H6 t/m H8) - Arends, R.I. (2012). *Learning to teach*. (9th, international edition) (H5). McGraw Hill Higher Education. ISBN: 978-0-07-1314503
Bijzonderheden	Het boek van Arends wordt ook gebruikt bij Leren Lesgeven & Reflecteren en Onderwijssociologie.

Titel	**Taal 1 (gr.4-8)**
Code	**PABA-H102**
Jaar/periode	Jaar 1, periode 1a
Studielast in EC	3 EC
Contactpersoon	Bernard Bloem
Competentie(s)	1, 2, 6 en 7
Inhoud	Taal 1 behandelt de verschillende domeinen van het vakgebied Taal in de basisschool. Van verschillende domeinen worden daarnaast voorbeeldlessen gegeven die door studenten worden uitgewerkt. Doelen: - De kennisbasis Taal voor de Pabo - De kerndoelen en tussendoelen van het domein Taal in het primair onderwijs. - De referentieniveaus voor Taal De student kan eenvoudige lessen uit verschillende domeinen van Taal voorbereiden, uitvoeren en evalueren waarin de volgende didactische aspecten verwerkt zijn - Manier van aanbieden van de verschillende onderdelen: welke instructie geef je, welke werkvormen gebruik je, hoe begeleid je het proces en hoe evalueer je. - Interactief onderwijs - Waar mogelijk differentiatievormen
Onderwijsvorm	Werkcollege
Beoordelingsvorm	Schriftelijk tentamen (mc en open vragen) Opdracht(en), uit te voeren binnen de stageschool

Literatuur/studiemateriaal	Verplicht - Huizenga, H., en Robbe, R. (2013), *Basiskennis Taalonderwijs*, Groningen, Noordhoff uitgevers - Leeuw, van der, B., e.a. (2011), *Bijvoorbeeld, Exemplarische opleidingsdidactiek voor taalonderwijs op de basisschool*, Bussum, Coutinho Aanbevolen - Oosterloo, A. en Paus, H. (2010). *Leerstoflijnen lezen beschreven. Uitwerking van het referentiekader Nederlandse taal voor het leesonderwijs op de basisschool.* Enschede: SLO. - Gelderen, A. van (2010). *Leerstoflijnen schrijven beschreven. Uitwerking van het referentiekader Nederlandse taal voor het schrijfonderwijs op de basisschool.* Enschede: SLO (digitaal beschikbaar)
Bijzonderheden	Dit vak bouwt voort op de kennis die is opgedaan in het vak Onderwijs- en ontwikkelingspsychologie 1.

Titel	**Leren Lesgeven & Reflecteren 1**
Code	**PABA-H103**
Jaar/periode	Jaar 1, periode 1a
Studielast in EC	2 EC
Contactpersoon	Carolien Calon
Competentie(s)	1, 3, 6, 7
Inhoud	Leren lesgeven en reflecteren behandelt de basis van het complexe pedagogisch-didactisch handelen in de klas. Het betreft algemene didactische principes op het gebied van lesvoorbereiding, - organisatie en instructie, evaluatie en feedback, gekoppeld aan het pedagogisch handelen. Doelen De student heeft kennis van: - de Didactische Analyse: beginsituatie, lesdoel, didactische werkvorm(en), organisatie, evaluatie en reflectie - het activerende model voor Directe Instructie (een voorbeeld van een didactisch model); - enkele didactische werkvormen; - verschillende evaluatievormen; - de cyclus van doelgericht leren; - het belang van feedback geven aan leerlingen. De student kan: - lessen voorbereiden (ontwerpen) volgens het model Didactische Analyse; - lessen voorbereiden volgens het model Directe Instructie; - een lesontwerp uitvoeren in de praktijk; - kritisch reflecteren op de uitvoering en opbrengst van lessen (evaluatie); - een observatie voorbereiden, uitvoeren en interpreteren; - kinderen feedback geven op proces en product; - planmatig denken en werken; - kritisch reflecteren op zijn rol als leerkracht.
Onderwijsvorm	Werkcollege (vijf bijeenkomsten van twee uur)
Beoordelingsvorm	Opdracht(en), uit te voeren binnen de stageschool Vaardigheidstoets Aanwezigheid
Literatuur/studiemateriaal	Verplicht - Arends, R.I. (2012). *Learning to teach*. (9th, international edition). McGraw Hill Higher Education. ISBN: 978-0-07-1314503,ook mag 9e editie (2011) ISBN 9780078024320 Aanbevolen - Leenders, Y., Naafs, F., & van den Oord, I (2002*). Effectieve Instructie, leren lesgeven met het activerende directe instructiemodel*. Amersfoort: CPS.
Bijzonderheden	Aanwezigheid bij de werkcolleges is verplicht

Titel	**Schrijfvaardigheid op bord/papier/digibord**
Code	**PABA-H104**
Jaar/periode	Jaar 1, periode 1a
Studielast in EC	1 EC (icm. Digibord & Didactiek)
Contactpersoon	Geja van der Laan
Competentie(s)	1, 2 en 6
Inhoud	Schrijfvaardigheid behandelt het (bord)schrift op de basisschool en de didactiek van het schrijfonderwijs. Doelen: De student beheerst: - een goed verzorgd handschrift voor zowel bord als schrift De student kan eenvoudige schrijflessen voorbereiden, uitvoeren en evalueren waarin de volgende aspecten verwerkt zijn: - (onderdeel van) een leerlijn in een schrijfmethode - Lesvoorbereiding, lesorganisatie en instructie - Evaluatie en feedback aan kinderen geven op de behaalde resultaten.
Onderwijsvorm	Hoorcollege en werkcollege
Beoordelingsvorm	Vaardigheidstoets en aanwezigheid
Literatuur/studiemateriaal	Verplicht: - Hagen, A. & Valkenburg, A. (2010) *Zo leer je kinderen schrijven. Groningen:* Noordhoff Uitgevers. ISBN 978-90-01-70265-6, € 24,95. - Engen, A. van *Praktijkschrift*, Heeswijk-Dinter: Esstede ISBN: 9075142447 (Studenten: voor aanvang eerste college kopen in winkeltje van de pabo Hanzehogeschool) Voor aanvang eerste college kopen bij kantoorwinkeltje van de Hanzehogeschool: - Vulpen met driepuntsgrip, ong. 7 euro - Schrijfschrift
Bijzonderheden	

Titel	**Digibord & Didactiek**
Jaar/periode	**1.1b**
Studielast in EC	1 EC (icm. Schrijfvaardigheid)
Contactpersoon	Paul Fischer
Competentie(s)	- Eigen kennis, vaardigheden en houdingen mbt de bijbehorende vakdidactiek en hun wetenschappelijke onderbouwing; (**2 Vakinhoudelijke en vakdidactische competenties en hun wetenschappelijke onderbouwing)** - Kennis en vaardigheden voor analyse en gebruik van lesmethoden, lesmaterialen en media en ict; (**2 Vakinhoudelijke en vakdidactische competenties en hun wetenschappelijke onderbouwing)** - Open staan voor vernieuwing van onderwijs en op schoolniveau kunnen initiëren;(3. **Didactische en onderwijskundige competenties voor het ontwikkelen, evalueren en verbeteren van het onderwijs en het beoordelen van leerresultaten** - Onderwijs plannen en organiseren **(4. Org.competentie)** - Methoden en materialen in het eigen onderwijs functioneel inzetten. **(4. Org.competentie)** - Maatschappelijke en onderwijskundige ontwikkelingen kunnen vertalen naar de eigen schoolsituatie; (**6.Competenties voor kennisontwikkeling en professionele groei en een brede onderwijskundige kennisbasis** - Communicatieve en argumentatieve vaardigheden (schrijven, mondeling presenteren en discussiëren en argumenteren)(**7. Academische competenties)**
Inhoud	Doelen: - De student heeft kennis van: Digibord-software, t.w. Activ-Inspire en Smart-Notebook De student kan: - Voorbeelden geven van didactische meerwaarde van digibord-gebruik - Fases van didactisch digibord-gebruik onderscheiden - Voorbeeldlessen uitwerken waarin de didactische meerwaarde tot uiting komt

Onderwijsvorm	Werkcollege en practicum Bijeenkomsten: 10,5 uur (computerlokaal met digibord, dus lokaal D.1.12, groepsgrootte max. 15 studenten Samen werken aan didactische digibord-opdrachten, inspiratievoorbeelden bekijken en bespreken, elkaars voorbeeldproducten bekijken en bespreken Zelfstudie: 7,5 uur, Trainingsboeken
Beoordelingsvorm	Presentatie, opdracht(en) en een professioneel product
Praktijkopdracht	10 uur (incl. uitvoering en rapportage) Digibord-les voor NL/Jonge Kind, die voldoet aan aantal criteria, didactische toepassing voor het vak Nederlands
Literatuur/studiemateriaal	Verplicht: - Fijn, R. Trainingsboek, Werken met Activ Inspire Primary, Leiden, 2011 (Van BuurtBoek BV (€ 25 ,-) - Fijn, R., Trainingsboek, Werken met Smart Notebook-10, Leiden 2010 (Van BuurtBoek BV, (€ 25 ,-) Aanbevolen: Handboek Digibord & Didactiek
Bijzonderheden	

Titel	**Onderwijssociologie**
Code	**PABA-A103**
Jaar/periode	Jaar 1, periode 1b
Studielast in EC	5
Contactpersoon	Diana van Bergen
Competentie(s)	1, 4, 6 en 7
Inhoud	Onderwijssociologie laat zien hoe sociologische begrippen en theorieën kunnen worden gebruikt om inzicht te geven in allerlei actuele maatschappelijke vraagstukken omtrent onderwijs in een multiculturele samenleving (zoals sociale ongelijkheid, segregatie en integratie). Kern van deze cursus is het verwerven van inzicht in culturele verschillen en in de sociale (ongelijkheids)verhoudingen die de achtergrond vormen van deze verschillen. Dit inzicht is van groot belang voor het creëren van een optimale leer- en werkomgeving. Doelen: De student heeft kennis van: - enkele sociologische theorieën en basisbegrippen; - de sociologische opvatting over (de functies van) onderwijs; - relevante thema's zoals 'zwarte'/'witte' scholen, burgerschap en verzuiling. De student kan: - verschillende sociologische theorieën en begrippen uitleggen aan de hand van voor het onderwijs relevante voorbeelden; - actuele maatschappelijke vraagstukken omtrent onderwijs in een multiculturele samenleving (zoals sociale ongelijkheid, cohesie, segregatie en integratie) analyseren en verduidelijken aan de hand van sociologische theorieën en begrippen; - aan de hand van sociologische theorieën en begrippen verschillen (gender, culturele achtergrond en sociaaleconomisch milieu) en sociale verhoudingen in een groep beschrijven; - beargumenteren welke rol een leerkracht speelt/kan spelen bij het omgaan met diversiteit en sociale verhoudingen in een groep; - een onderbouwde visie geven op hoe een docent kan omgaan met diversiteit en spanningen in een groep teneinde het leerproces en het leerrendement tijdens de lessen te bevorderen.
Onderwijsvorm	Hoorcollege en werkcollege
Praktijkopdracht	
Beoordelingsvorm	Schriftelijk tentamen met open vragen en opdracht(en)

Literatuur/studiemateriaal	Verplicht: - De Jager, H., Mok, A. L., & Sipkema, G. (2009). Grondbeginselen der sociologie (13e druk). Groningen/Houten: Noordhoff Uitgevers bv. ISBN 9789001763770. Prijs +/- 48 euro (bestuderen: H1 t/m H6 en H10 t/m H17) - Arends, R.I. (2012). *Learning to teach*. (9th, international edition). McGraw Hill Higher Education. ISBN: 9780071314503. Ook mag 9e editie (2011) ISBN 9780078024320. (bestuderen: H2) - Daarnaast enkele relevante wetenschappelijke artikelen over onderwijssociologische onderwerpen
Bijzonderheden	Het boek van Arends wordt ook gebruikt bij de vakken 'Leren Lesgeven & Reflecteren' en 'Klassenmanagement'.

Titel	**Rekenen 1 (gr.4-8)**
Code	**PABA-H105**
Jaar/periode	Jaar 1, periode 1b
Studielast in EC	3
Contactpersoon	Guido Holvast
Competentie(s)	1, 2, 6, 7
Inhoud	Doelen: Om zich een snel beeld te kunnen vormen van het vak rekenen in het primair onderwijs geeft Rekenen 1 een globaal overzicht van: - de kern- en tussendoelen van het vak rekenen, - de referentieniveaus van het vak rekenen, - de domeinen en leerinhouden van het vak rekenen, - de achterliggende visies op de hedendaagse rekendidactiek en - de rekenmethoden die op dit moment het meest gangbaar zijn. Speciale aandacht wordt er gegeven aan rekenonderdelen van groep 4 t/m 8: - Didactische aandachtspunten en de leerlijn van het rekenen tot 100 en 1000 (hele getallen) - Didactische aandachtspunten en de leerlijn van de tafels van vermenigvuldigen en delen - Didactische aandachtspunten en de leerlijn van het hoofdrekenen in groep 5-8 - Didactische aandachtspunten en de leerlijn van het cijferen (kolomsgewijs en cijferend) in groep 6-8 - Didactische aandachtspunten en de leerlijnen van breuken, kommagetallen, procenten en verhoudingen in groep 6, 7 en 8. Tijdens de colleges zal ook aandacht worden besteed aan de 'kennisbasis rekenen/wiskunde voor de pabo' die eind AOLB 2 zal worden getoetst. De student kan: De student zal les moeten kunnen geven in bovenstaande onderwerpen in groep 4, 5 en 6 van het primair onderwijs. Hij zal eenvoudige rekenlessen moeten kunnen verantwoorden, voorbereiden, uitvoeren en evalueren, waarin de volgende aspecten verwerkt zijn: De algemene didactische kenmerken in de gegeven lessen, directe instructie, het niveau van interactie in de gegeven lessen, de gebruikte specifieke rekendidactiek van de coach, de reflectie van de student.
Onderwijsvorm	Werkcollege
Beoordelingsvorm	Schriftelijk tentamen met MC-vragen en opdracht(en), uit te voeren binnen de stageschool

Literatuur/studiemateriaal	**Verplicht** - Veltman, Heuvel-Panhuizen, van den (2010) *Rekenen met hele getallen op de basisschool* (Eerste druk), Noordhoff, Groningen. €41,50 (304 bladzijden). ISBN: 978-90-01-76509-5 - Oonk, W., Keijzer, R., Lit, S.A., Engelsen, J.F.M. den, Lek, A.T.E., Waveren Hogervorst, C. (2011). *Rekenen-wiskunde in de praktijk : kerninzichten.* Groningen : Noordhoff Uitgevers. €37,95 (364 bladzijden). ISBN: 978-90-01-77096 - Reader **Aanbevolen** - Treffers, Heuvel-Panhuizen van den, Buys (1999), *Jonge kinderen leren rekenen*, Wolters-Noordhoff, Groningen (onderbouw) - Treffers, Heuvel-Panhuizen van den, Buys (2001), Kinderen leren rekenen, Wolters-Noordhoff, Groningen (bovenbouw)
Bijzonderheden	De inhoud van Rekenen 1 is afgestemd op de inhoud die wordt aangeboden in het vak Ontwikkelings-en onderwijspsychologie 1.

Titel	**Levensbeschouwing algemeen**
Code	**PABA-H106**
Jaar/periode	Jaar 1, periode 1b
Studielast in EC	1
Contactpersoon	Bert Slaa
Competentie(s)	1, 2, 3 en 7
Inhoud	Levensbeschouwelijke vorming kan niet los worden gezien van ontwikkelingen in de samenleving. Die maatschappelijke context is wat betreft levensbeschouwing / godsdienst per definitie pluriform. Ook *binnen* levensbeschouwingen / godsdiensten bestaat deze pluriformiteit. Dit gegeven vormt mede de context van de lessen levensbeschouwing / godsdienst op de basisschool. De consequenties van deze pluriformiteit voor het vak levensbeschouwing / godsdienst vormen is dan ook een belangrijk uitgangspunt In deze module. We gaan in op een aantal fundamentele vragen. Wat is levensbeschouwing eigenlijk, en wat niet? Hoe is de levensbeschouwelijke situatie in Nederland? We bespreken de samenhang tussen cultuur (in brede zin) en levensbeschouwing / godsdienst. Aan de orde komt de rol die levensbeschouwing/godsdienst speelt in het dagelijkse leven van mensen, en in het leven van de student. Welke fundamentele vragen stellen mensen zichzelf? Ook gaan we in op de manier waarop verhalen in verschillende levensbeschouwelijke tradities proberen daarop een antwoord te geven. En natuurlijk: hoe gaan kinderen om met zingevingsvragen, en hoe kan een leraar gericht aan de levensbeschouwelijke ontwikkeling van kinderen werken? En, niet onbelangrijk voor het onderwijs: kun je levensbeschouwelijk neutraal zijn, als mens en als leerkracht? Deze eerste module vormt zo een basis – zowel voor studenten die kiezen voor het chr. onderwijs, als voor studenten die voor het openbaar onderwijs kiezen; want ook het openbaar onderwijs heeft een levenbeschouwing! Doelen: De student: - kent de kerndoelen PO voor levensbeschouwing; - kan de rol beschrijven van levensbeschouwing in het leven van mensen in het algemeen en in het eigen leven; - kan de (veranderde) rol van levensbeschouwing in de Nederlandse samenleving beschrijven; - kan de pedagogische en didactische consequenties van de veranderde levensbeschouwelijke situatie in Nederland voor het basisonderwijs benoemen; - herkent zingevings- of levensvragen van kinderen; - kan gebruik maken van onderdelen uit de methode levensbeschouwing / godsdienst die in de stageschool gebruikt wordt; - kan lessen evalueren op basis van de aangeboden theorie.
Onderwijsvorm	Hoorcollege, werkcollege
Beoordelingsvorm	Schriftelijk tentamen, mc en open vragen Aanwezigheid

Literatuur/studiemateriaal	Verplicht: - Jos van Remundt/ Simon Deen: In Goede Handen- Handboek voor levensbeschouwelijke communicatie en identiteit, Eburon/Echelon 2008 ISBN 978-90-5972262-0 Een eenvoudig boek, dat wel basisbegrippen helder uitéen zet - Reader met artikelen van o.a H. M. Vroom, de Schepper en C.A van Peursen De artikelen geven verbreding en verdieping
Bijzonderheden	Deze eerste module volgen alle studenten – pas later (4e module) kan men kiezen tussen levensbeschouwing of godsdienst, dus specifiek voor het christelijk basisonderwijs.

Titel	**Pedagogische taken van het onderwijs**
Code	**PABA-A104**
Jaar/periode	Jaar 1, periode 2a
Studielast in EC	4 EC
Contactpersoon	Piet van der Ploeg
Competentie(s)	1, 6 en 7, Onderzoeken, analyseren, argumenteren
Inhoud	**De taak van de school** Over de taken en functies van het onderwijs bestaat verschil van inzicht en mening. Het gaat om kwesties als: - Is de school er alleen of vooral voor het leren van maatschappelijk gewaardeerde en bruikbare kennis en vaardigheden? Of is de school er ook of veeleer voor de sociaal-emotionele ontwikkeling, het welzijn en de gezondheid van de kinderen? - Dient de school de reproductie en de continuering van de maatschappij en/of de cultuur? Of heeft de school een kritische, vernieuwende en emanciperende taak? - Wat heeft voorrang op school: de ontwikkeling van individuele personen of de bevordering van maatschappelijke en culturele belangen? - Behoort de school zich in te (laten) zetten voor het remediëren van maatschappelijke problemen (jeugdcriminaliteit, verslaving, racisme, seksisme, seksueel geweld, milieuvervuiling, desintegratie, ongezonde leefstijlen enz.)? Of moet de school zich beperken tot een aantal educatieve kerntaken? - Hoe verhouden de verantwoordelijkheden van de school zich tot de verantwoordelijkheden van het gezin en hoe tot de verantwoordelijkheden van o.a. het bedrijfsleven, de media, de jeugdzorg, overheidsinstanties en de politiek. Dat er sinds jaar en dag (sinds de Oudheid) discussie is over zulke vragen is niet verwonderlijk. De antwoorden maken immers verschil voor het bepalen van bijv. a) de leerstof en het leerplan (onderwijsinhouden), b) de didactiek (onderwijsleervormen), c) het ethos of 'pedagogische concept' van de school, d) de normen voor wat goed onderwijs is, e) de maat voor wat efficiënt onderwijs is (doelmatigheid), f) de standaarden voor wat effectief onderwijs is (werkzaamheid), g) de bekwaamheidseisen die we aan leraren stellen en h) de verdeling van zeggenschap en gezag over het onderwijs en de school. We maken kennis met de kwesties, met de discussies en met verscheidene soorten/richtingen/ tradities van antwoorden en de praktische consequenties van die antwoorden. Hierbij raken we vertrouwd met (onderwijs-) sociologische, pedagogische, filosofische en historische manieren van analyseren, argumenteren en beoordelen.
Onderwijsvorm	Hoorcollege (wekelijks) en werkcollege (wekelijks)
Beoordelingsvorm	Schriftelijk tentamen met open vragen, en een opdracht
Literatuur/studiemateriaal	Literatuur wordt bij aanvang collegejaar bekend gemaakt.

Titel	**M&T: Methodologie 1**
Code	**PABA-A105**
Jaar/periode	Jaar 1, periode 2a
Studielast in EC	4
Contactpersoon	Lyset Rekers-Mombarg
Competentie(s)	7

Inhoud	In Methodologie I komen alle aspecten aan bod die een rol spelen bij het opzetten en uitvoeren van kwantitatief empirisch onderzoek binnen de sociale wetenschappen, met bijzondere aandacht voor onderzoek in de school of klas. Aan de orde komen onder andere het formuleren van doelstellingen en onderzoeksvragen, typen onderzoek en onderzoeksontwerp, onderzoekspopulatie en steekproeftrekking, methoden van gegevensverzameling en rapportage van bevindingen. Doelen De student heeft kennis van: - methoden van kwantitatief empirisch onderzoek. De student kan: - een eenvoudig kwantitatief empirisch onderzoekje opzetten, uitvoeren en daarvan op wetenschappelijke wijze verslag doen. - in enige mate kritisch reflecteren op gemaakte keuzes in eigen onderzoek en de gevolgen van die keuzes voor de bevindingen.
Onderwijsvorm	Hoorcollege Begeleiding, individueel of in kleine groep
Praktijkopdracht	In kleine groepjes zal een eenvoudig kwantitatief empirisch onderzoek worden opgezet en uitgevoerd. Hierover wordt in delen een kort wetenschappelijk verslag geschreven. De uitvoer van het onderzoek zal plaatsvinden op de stagescholen. Wie geen stage loopt in verband met vrijstelling daarvoor moet in overleg met de begeleidende docent naar een alternatieve uitvoerings-locatie zoeken.
Beoordelingsvorm	Schriftelijk tentamen met open vragen en een verslag (onderzoek of stage)
Literatuur/studiemateriaal	Verplicht: - Baarda, B., Bakker, E., Hulst, M. van der, Julsing, M., Fischer, T., Vianen, R. van, & Goede, M. de (2012). *Basisboek Methoden en Technieken. Kwantitatief praktijkgericht onderzoek op wetenschappelijke basis.* (5e druk). Groningen: Noordhoff. ISBN 978-90-01-80771-9. € 49,95.
Bijzonderheden	Het tentamen gaat over de hoofdstukken 1 t/m 7 van het boek van Baarda, de Bakker e.a., plus de behandelde stof in de hoorcolleges. Het bestaat uit kennis-, inzicht- en toepassingsvragen. Voor zowel het tentamen als de praktijkopdracht moet een voldoende worden gehaald om tot een voldoende op het vak te komen.

Titel	**Leren lesgeven & Reflecteren 2**
Code	**PABA-H107**
Jaar/periode	Jaar 1, periode 2a
Studielast in EC	2 EC
Contactpersoon	Aletta Kwant
Competentie(s)	1, 3, 6, 7

Inhoud	Deze onderwijseenheid sluit aan op Leren lesgeven & Reflecteren 1. Waar LL&R 1 gericht is op “teacher-centered models of interactive teaching”, gaat het bij LL&R 2 om “student-centered models”, waarbij onder student de leerling van de basisschool wordt verstaan. Leren lesgeven en reflecteren behandelt de basis van het complexe pedagogisch-didactisch handelen in de klas. Het betreft didactische principes op het gebied van lesvoorbereiding, - organisatie en instructie, evaluatie en feedback, gekoppeld aan het pedagogisch handelen. Daarnaast komen specifieke kenmerken van het oudere basisschoolkind aan de orde. Doelen: De student heeft kennis van: - specifieke kenmerken en behoeften van kinderen in de bovenbouw van de basisschool - het begrip kennis en kennisontwikkeling - de rol van zelfregulatie en zelfreflectie in het leren van kinderen - diverse didactische instructiemodellen en werkvormen gericht op de bovenbouw - verschillende evaluatievormen gericht op de bovenbouw De student kan: - “student-centered” lesactiviteiten voorbereiden (ontwerpen), uitvoeren en er zowel “in action” als “on action” op reflecteren - feedback geven op de behaalde resultaten - zijn praktijk kritisch beschouwen en verrijken met theorie (en v.v.), met name wat betreft de opbrengstgerichtheid van zijn didactisch handelen - planmatig didactisch denken, handelen en flexibel bijsturen De student handelt in de rol van leerkracht: - heeft zicht op de invloed die de leerkracht op heeft op het leren en de leerattitude van kinderen en de opbrengst daarvan - gaat effectief om met groepsprocessen in de bovenbouw - reflecteert op zijn rol als leerkracht
Onderwijsvorm	Combinatie van practica en hoorcollege. 7 bijeenkomsten van twee uur; maximaal 25 studenten per groep
Beoordelingsvorm	Twee opdrachten uit te voeren binnen de stageschool, een vaardigheidstoets, een practicumverslag en aanwezigheid bij de practica (85%)
Literatuur/studiemateriaal	Verplicht: - Arends, R.I. (2012). *Learning to teach*. (9th, international edition). McGraw Hill Higher Education. ISBN: 978-0-07-1314503. Ook mag 9e editie (2011) ISBN 9780078024320 - Maas, A. (2009) *Het oudere kind.* Heeswijk-Dinther: Esstede - Hoogeveen, P. en Winkels, J., (2011) *Het didactisch werkvormenboek.* Assen: Van Gorcum - (wetenschappelijke) artikelen
Bijzonderheden	

Titel	**Kunstzinnige Oriëntatie 1; Beeldend onderwijs**
Code	**PABA-H108**
Jaar/periode	Jaar 1, periode 2a
Studielast in EC	2
Contactpersoon	Anja Morsink- de Jong
Competentie(s)	1, 2, 3, 4 en 7

Inhoud	Beeldend onderwijs ontwikkelt het visueel verbeeldend vermogen door kinderen aan te spreken op hun ervaringen van de werkelijkheid en ze vervolgens te leren die ervaringen te visualiseren. In dit vakgebied leert de student hoe hij het proces van beeldend vormgeven en beschouwen bij kinderen kan bevorderen. Doelen De student heeft kennis van: - de functies en betekenis van beelden in de samenleving - de kern van beeldend onderwijs en het procesgerichte didactisch model - de bijdrage van beeldend onderwijs aan de algemene ontwikkeling - stadia van beeldende ontwikkeling - beeldaspecten - de relatie tussen beeldend onderwijs en cultuuronderwijs De student kan op eigen niveau: - een subjectief concept beschrijven ten aanzien van het vakgebied - beeldende producten 2D, 3D en 4D rond één thema maken - reflecteren op beeldend product en beeldend proces - een beeldanalyse maken van een kunstwerk - reflecteren op de rol als cultuurdrager en aankomend cultuuroverdrager
Onderwijsvorm	Hoor- en werkcolleges en excursie
Beoordelingsvorm	Opdrachten uit te voeren binnen de stageschool, beeldend portfolio, aanwezigheid
Praktijkopdracht	De student kan in zijn handelen als leerkracht: - een geobserveerde beeldende les met behulp van een observatielijst beoordelen op kwaliteit - de inhoudelijke keuzes voor een beeldend onderwijsactiviteit verantwoorden op basis van kenmerken van de betreffende leeftijdsgroep - een beeldende les voorbereiden, uitvoeren en met de kinderen nabeschouwen met gebruikmaking van de digitale methode voor het basisonderwijs www.laatmaarzien.com
Literatuur/studiemateriaal	Verplicht: - Onna, J. van & Jacobse, A. (2013) Laat maar zien. Een didactische handleiding voor beeldend onderwijs. Groningen: Noordhoff Uitgevers, vierde druk. ISBN 978-90-01-80928-7. € 55
Bijzonderheden	De lessen worden gegeven in het vaklokaal beeldend onderwijs van een Hogeschool. Meer informatie, documenten en formulieren zijn te vinden op Nestor Aanwezigheid verplicht bij de praktische lessen en het museumbezoek. In het programma is een bezoek aan het Groninger Museum opgenomen, waarvoor een financiële bijdrage van de student wordt gevraagd. Meer informatie hierover volgt aan het begin van de cursus.

Titel	**Statistiek 1**
Code	**PABA-A106**
Jaar/periode	Jaar 1, periode 2b
Studielast in EC	5
Contactpersoon	Anneke Timmermans
Competentie(s)	6, 7

Inhoud	Statistiek 1 behandelt een aantal onderwerpen van de beschrijvende statistiek en de kansrekening. Doelen Statistiek 1: De student heeft overzicht van de onderwerpen uit de beschrijvende statistiek en kansberekening. De student kent de volgende onderwerpen binnen de statistiek en kan deze toepassen binnen een statistiekberekening: - het meten van eigenschappen - verdeling van variabelen en hun grafische voorstellingen - centrum- en spreidingsmaten - het transformeren van scores - coëfficiënten voor de samenhang tussen twee variabelen - enkelvoudige lineaire regressie - de beginselen van kansrekening die van belang zijn voor de toegepaste statistiek binnen de sociale wetenschappen
Onderwijsvorm	Hoorcollege en practicum/training
Beoordelingsvorm	Schriftelijk tentamen met MC-vragen en aanwezigheid
Literatuur/studiemateriaal	- Moore, D. S. McCabe, G. P. & Craig, B. A. (2011), *Introduction to the practice of Statistics (7th edition)*, New York: W. H. Freeman and Company (€75,-) - Practicum syllabus
Bijzonderheden	Opmerkingen: De stof voor het tentamen Statistiek 1 bestaat uit de hoofdstukken 1, 2, 3, 4 en 5 van "Introduction to the practice of statistics". De Syllabus Statistiek 1 bevat extra literatuur, en de opdrachten voor het verplichte wekelijkse practicum.

Titel	**Onderwijskunde en referaat**
Code	**PABA-A107**
Jaar/periode	Jaar 1, periode 2b
Studielast in EC	3
Contactpersoon	Annemieke Smale-Jacobse
Competentie(s)	3, 5, 6, 7
Inhoud	De student heeft na de cursus kennis van: - de processen op macroniveau (onderwijsbeleid), mesoniveau (onderwijsorganisatie) en microniveau (onderwijsleerprocessen) die invloed hebben op het onderwijs. Studenten kunnen na de cursus: - een wetenschappelijk paper schrijven met aandacht voor een adequate opbouw, een wetenschappelijke schrijfstijl en gebruik van wetenschappelijke literatuur.
Onderwijsvorm	Hoorcollege en practicum (verplicht)
Beoordelingsvorm	Schriftelijk tentamen met MC-vragen, opdracht(en)
Praktijkopdracht	Het schrijven van een individueel referaat over een onderwijskundig onderwerp.
Literatuur/studiemateriaal	Verplicht: - Verloop, N. & Lowyck, J. (red.) (2003*). Onderwijskunde*. Groningen: Wolters Noordhoff. ISBN 90-01-54533-5 Prijs +/- 55 euro (te bestuderen hoofdstukken worden nader bekend gemaakt) - Daarnaast enkele recente artikelen over onderwijskundig onderzoek die worden gebruikt voor het te schrijven van het referaat en documenten op NESTOR met achtergrondinformatie over wetenschappelijk schrijven.
Bijzonderheden	Het boek van Verloop & Lowyck wordt ook gebruikt bij het vak 'Onderwijssociologie'. Het bijwonen van de practica is verplicht. Bijwonen van de colleges Mentoraat is voorwaardelijk voor het krijgen van een cijfer op onderwijskunde en referaat.

Titel	**Wereldoriëntatie I (Aardrijkskunde, Geschiedenis en Natuur)**
Code	**PABA-H109**
Jaar/periode	Jaar 1, periode 2b

Studielast in EC	3 EC
Contactpersoon	Jenne Postma (AK en Natuur) Jan Pijper (GS)
Competentie(s)	1, 2, 4, 6 en 7
Inhoud	Bij Wereldoriëntatie is sprake van een leergebied, waarbij de leerlingen van de basisschool zich oriënteren op zichzelf, op hoe mensen met elkaar omgaan, hoe ze problemen oplossen en hoe ze zin en betekenis geven aan hun bestaan. Leerlingen oriënteren zich op de natuurlijke omgeving en op verschijnselen die zich daarin voordoen. Leerlingen oriënteren zich ook op de wereld, dichtbij, veraf, toen en nu en maken daarbij gebruik van diverse media en van cultureel erfgoed. Doelen: De student heeft kennis van: - het geïntegreerd aanbieden van wereldoriëntatie op de basisschool versus het apart aanbieden van de vakken aardrijkskunde, geschiedenis en natuur. - de gangbare en nieuwste methoden voor geïntegreerd wereldoriëntatieonderwijs en van de nieuwste vakmethoden aardrijkskunde, geschiedenis en natuur. - de kerndoelen PO voor wereldoriëntatie. - de vakinhoudelijke leerlijnen en de ontwikkeling van tijdsbesef, natuurbesef en ruimtelijke oriëntatie bij kinderen. - de vakinhouden van aardrijkskunde, geschiedenis en natuur (biologie) op het niveau MO basisvorming. - de “tien tijdvakken” en de “canon van de vaderlandse geschiedenis”. - de didactische opbouw van lessen geschiedenis, aardrijkskunde en natuur (waaronder het IKV model en het 5 stappen plan). De student kan: - zowel bij aardrijkskunde, geschiedenis als bij natuur een les voorbereiden, uitvoeren en evalueren voor de bovenbouw - kinderen feedback geven op de behaalde resultaten. - een veelheid aan bronnen en (digitale) leermiddelen, die naast methoden, boeken en werkboeken bestaan, inzetten bij de lessen. - een historisch verhaal vertellen. - kaarten lezen en interpreteren en weet hoe de atlas te gebruiken. - waarnemingen doen en onderzoeken opzetten aan de hand van biologisch materiaal.
Onderwijsvorm	Hoorcollege en werkcollege, practicum/training (is invulling van werkcollege) en excursie
Beoordelingsvorm	Schriftelijk tentamen met MC-vragen, Praktijkopdracht(en), uit te voeren binnen de stageschool en aanwezigheid bij werkcolleges en practica
Praktijkopdracht	Natuur: De student ontwerpt een praktische natuurles met echt “natuurmateriaal” volgens het didactische 5 stappenplan, maakt daarbij een eigen werkblad en voert de les uit in de stage Aardrijkskunde: De student ontwerpt een aardrijkskundeles rondom een zelf ontworpen Earth Quest, waarbij gebruik gemaakt wordt van Google Earth, EduGIS of andere geografische software en voert de les uit in de stage. Geschiedenis: de student ontwerpt een tweetal samenhangende en boeiende geschiedenislessen, opgezet volgens het IKV model (waarbij minimaal 4 verschillende historische beeldvormers per les worden gebruikt) en voert deze uit in de stage
Literatuur/studiemateriaal	Verplicht: - Peters, A. en Westerveen, F. (2010). *Geowijzer, kennisbasis en didactiek*. Groningen: Noordhoff Uitgevers, 1e druk. € 52,50 - Kooij, C. van der & Groot-Reuvekamp, M. de (2009), Geschiedenis en samenleving; kennisbasis inhoud & didactiek. Groningen: Noordhoff Uitgevers (1e druk) € 45,95 - Vaan, E. de. & Marell, J. (2012), *Praktische Didactiek voor Natuuronderwijs.* Bussum**:** Coutinho, 7e druk, ca. € 27,00 - Kersbergen, C. & Haarhuis, A. (2010*). Natuuronderwijs Inzichtelijk*, Bussum: Coutinho, 3e druk, € 31,50 - Wetenschappelijke en Engelstalige artikelen (op Nestor) , hand outs
Bijzonderheden	Binnen de module is een excursie opgenomen.

Titel	**Geestelijke Stromingen 1**

Code	**PABA-H110**
Jaar/periode	Jaar 1, periode 2b
Studielast in EC	1
Contactpersoon	Erwin Eeftink
Competentie(s)	1, 2 en 6
Inhoud	In het vak Geestelijke stromingen wordt ingegaan op de wijze waarop in het openbare basisonderwijs aandacht kan worden besteed aan het onderwerp 'geestelijke stromingen' in de bovenbouw. In periode 1b hebben alle studenten uit het eerste jaar zich verdiept in de achtergronden van 'levensbeschouwing'. De onderwijseenheid Geestelijke stromingen borduurt hierop voort. Doelen De student heeft kennis van: - verschillende geestelijke en maatschappelijke stromingen in onze samenleving. - de wijze waarop basisscholen in Noord-Nederland aandacht besteden aan de 'Geestelijke Stromingen'. De student kan: - het onderwijsaanbod op het gebied van geestelijke stromingen binnen de stageschool inventariseren. - een les ontwerpen op het gebied van geestelijke stromingen. beleid en visie van de stageschool op het gebied van geestelijke stromingen presenteren en beschrijven.
Onderwijsvorm	Werkcollege en practicum (verplicht)
Praktijkopdracht	Interviews en lesvoorbereiding
Beoordelingsvorm	Presentatie en portfolio
Literatuur/studiemateriaal	Verplicht: - Remundt, J. van & Deen, S. (2008). In Goede Handen- Handboek voor levensbeschouwelijke communicatie en identiteit, Eburon/Echelon 2008. ISBN 978-90-5972262-0, - http://tule.slo.nl/OrientatieOpJezelfEnWereld/F-L38.html - (Stichting Leerplan Ontwikkeling kerndoel 38). Aanbevolen: Besten den (2002). *Mens en Medemens over geestelijke stromingen in onze samenleving.* Wolters-Noordhoff: Groningen.
Bijzonderheden	Raadpleeg Nestor voor aanvullende informatie.

Titel	**Godsdienst 1 - Symbolen geven te denken**
Code	**PABA-H111**
Jaar/periode	Jaar 1, periode 2b
Studielast in EC	1
Contactpersoon	Bert Slaa
Competentie(s)	1, 2 en 6

Inhoud	In deze module van het vak Godsdienst staat centraal de vraag: wat is het specifieke van godsdienstige taal, c.q de bijbelse taal? Veel protestants-christelijke scholen stellen in de dagopening een bijbelverhaal centraal – maar voor steeds meer kinderen, zeker in de bovenbouw, is dat langzamerhand geheimtaal. Hoe dat komt en hoe die taal 'gedecodeerd' kan worden is de rode draad in deze module. We behandelen in kort overzicht de opbouw en structuur van de bijbel. Voor wat betreft de verwerkings-mogelijkheden behandelen we vooral de symbooldidactiek: daar ligt waarschijnlijk de sleutel voor het goed verstaan van de bijbelse verhalen. Daarvoor is ook nodig dat we iets weten van de functie van verhalen in het algemeen voor kinderen, hoe je bijbelverhalen op verschillende wijze kunt vertellen en wat het 'waarheidsgehalte' is van verhalen – en dat raakt weer aan de symbooldidactiek. In werkcolleges zullen we steeds voorbeelden geven van symbolen en een symbolisch wijze van het lezen van bijbelse verhalen. Het is aan te raden voor degene die niet (goed) thuis zijn in de bijbelverhalen, een kinderbijbel te lezen teneinde een aantal verhalen paraat te hebben. In periode 2 hebben alle studenten uit het eerste jaar zich verdiept in de achtergronden van 'levensbeschouwing'. De onderwijseenheid Godsdienst 1 borduurt hierop voort. Doelen: De student kent: - In hoofdlijnen de opbouw van de bijbel. - verschillende benaderingen van de bijbelse verhalen en de bijbelse taal. - consequenties van de verschillende bijbelopvattingen voor de levensbeschouwelijke ontwikkeling van kinderen. - de principes van de symbooldidactiek De student kan: - bijbelverhalen didactisch benaderen mbv. symbooldidactiek . - rekening houden met verschillen in opvatting t.a.v de bijbelse verhalen en daar didactische consequenties aan verbinden. - Weloverwogen omgaan met kinderbijbels en lesmethoden
Onderwijsvorm	- Werkcollege 6x 1.5 uur (1 x responsiecollege)
Beoordelingsvorm	- Schriftelijk tentamen, open vragen en aanwezigheid
Literatuur/studiemateriaal	Verplicht: - Schepper, J. de (2005*). Levensbeschouwing ontwikkelen;* didactiek voor godsdienst / levensbeschouwing in het primair onderwijs. Hilversum: Uitgeverij Kwintessens. - Reader '*Symbolen geven te denken'* met artikelen over o.a symbooldidactiek, verschillende wijzen van vertellen van bijbelverhalen, het specifieke van godsdienstig taal etc Aanbevolen: Kinderbijbel – naar eigen keuze
Bijzonderheden	Dit is een module voor die studenten die gekozen hebben voor Godsdienst ipv. Levensbeschouwing

5.2 CURSUSBESCHRIJVINGEN 2e JAAR 2013-2014

Jaar 2: Verbreding

Periode	Theorie-lijn	Ped/did-lijn	Praktijk-lijn: Stage- en studieloopbaanbegeleiding
2.1a Totaal 15 EC	**Ontwikkelings- en onderwijspsychologie 2a (PW-prop)** 3 EC **Inleiding Orthopedagogiek (PW-prop)** 3 EC	**Rekenen 2 (gr 1-3)** 3 EC **Bewegingsonderwijs jonge kinderen** 1 EC 2a **Spel en ontwikkeling in groep 1-2 2a** 1 EC	**Stage in groep 1 of 2** Ca. 4 losse dagen stage en 5 opeenvolgende dagdelen 2+1 EC
2.1b Totaal 17 EC	**Ontwikkelings- en onderwijspsychologie 2b (PW-prop)** 3 EC **Gespreks- & interviewpracticum (PW-prop)** 4 EC	**Taal 2 (gr 1-3)** 4 EC **Bewegingsonderwijs jonge kinderen 2b** 1 EC **Spel en ontwikkeling in groep 1-2 2b** 1 EC	**Stage in groep 1 of 2** Ca. 6 losse dagen stage en 5 opeenvolgende dagdelen 2+1 EC
2.2a Totaal 14 EC	**Observeren** 4 EC **M&T: Statistiek 2** 5 EC	**Wereldoriëntatie 2** 4 EC	**Stage in groep 3 of 4** Ca. 6 losse dagen stage en 5 opeenvolgende dagdelen 2+1 EC
2.2b Totaal 14 EC	**M&T: Methodologie 2** 4 EC **M&T: Testtheorie** 4 EC	**Kunstzinnige oriëntatie 2 (muziek, drama)** 2 EC **Godsdienst2/Geestelijke stromingen 2** 1 EC	**Stage in dezelfde groep als in 2.2a** Ca. 6 losse dagen stage en 5 opeenvolgende dagdelen 2+1 EC
Totaal 60 EC	Totaal 30 EC (30 EC Aca)	Totaal 18 EC (5 EC HBO, 13 EC Aca)	Totaal 12 EC (8 EC HBO, 4 EC Aca)

Titel	**Stage en stage- en studieloopbaanbegeleiding (SSLB)**
Code	**PABA-H201**
Jaar/periode	Jaar 2: periode 1a t/m 2b
Studielast in EC	12 EC
Contactpersoon	Bernard Bloem
Competentie(s)	Alle AOLB- competenties
Inhoud (	Stage en stage- en studieloopbaanbegeleiding (SSLB) spelen in de opleiding een essentiële rol. In de stage ontwikkelt de student relevante beroepsvaardigheden. In SSLB-bijeenkomsten en gesprekken ondersteunt de SSLB-er de studenten bij het vinden van samenhang in de verschillende onderdelen van de studie. Doelen De student kent: - de AOLB-competenties - instrumenten voor ontwikkeling zoals intervisie, plan van aanpak, persoonlijke leerdoelen, portfolio, reflectie, kenmerken van een onderzoekende houding. De student kan: - gedrag tonen op de stageschool behorend bij de AOLB-competenties op tweedejaars niveau (zie competentielijst jaar 2, Handleiding SSLB). - richting geven aan de eigen competentieontwikkeling door gebruik van bovengenoemde instrumenten. - waar nodig knelpunten bespreken in de studievoortgang met zijn of haar begeleider.

Onderwijsvorm	Stage in het basisonderwijs Begeleiding, individueel of in kleine groep
Praktijkopdracht	
Beoordelingsvorm	Praktijkbeoordeling, portfolio, aanwezigheid
Literatuur/studiemateriaal	Verplicht: Handleiding SSLB jaar 2 2013-2014 Aanbevolen: Nader te bepalen artikelen of korte teksten over diverse onderwerpen
Bijzonderheden	

Titel	**Ontwikkelings- en Onderwijspsychologie 2**
Code	**PABA-A201**
Jaar/periode	Jaar 2: periode 1a en 1b
Studielast in EC	3
Contactpersoon	Marjolein Deunk
Competentie(s)	1,2,3,6,7
Inhoud	Algemene doelstellingen: Ontwikkelings- en onderwijspsychologie behandelt de ontwikkeling vanaf de geboorte tot de adolescentie. Het betreft de fysieke (lichamelijke, zintuiglijke, motorische), cognitieve (taal en intellectuele) en sociaal-emotionele (persoonlijkheid, relaties, moreel besef) ontwikkeling. Ook komt aan de orde hoe deze ontwikkeling door middel van onderwijs is te beïnvloeden. Vakomschrijving: Ontwikkelings- en onderwijspsychologie 2 bestaat uit een globaal overzicht van de ontwikkeling vanaf de geboorte tot de adolescentie vooral vanuit sociaal-emotioneel oogpunt met specifieke aandacht voor 1) relevante ontwikkelingsstadia van het schoolkind en vroege adolescent, vooral de sociaal-emotionele ontwikkeling (vanaf groep 4). 2) de mechanismen die deze sociaal-emotionele ontwikkeling beïnvloeden, evenals de invloed van school, ouders en leeftijdgenoten. het beïnvloeden van deze ontwikkeling door het onderwijs door middel van instructie. Aan bod komen instructieprincipes die van belang zijn voor effectief onderwijs zoals het maken van uitgewerkte voorbeelden en het aanleren van leerstrategieën
Onderwijsvorm	Hoorcollege en werkcollege
Praktijkopdracht	schrijfopdracht
Beoordelingsvorm	Schriftelijk tentamen met MC-vragen en opdracht(en)
Literatuur/studiemateriaal	- Mayer, R. E. (2007, 2e editie). *Learning and Instruction*. Pearson, ISBN 9780131707719, ca. € 95,- (ook gebruikt in leerjaar 1) - Siegler, R. S., DeLoache, J.S., & Eisenberg, N. (2010, 3e editie). *How Children Develop*. ISBN 9781429253758, ca. € 60,- (ook gebruikt in leerjaar 1)
Bijzonderheden	Boeken worden ook gebruikt in leerjaar 1 Het volgen van het bibliotheekpracticum is voorwaarde voor het verkrijgen van het cijfer

Titel	**Inleiding in de Orthopedagogiek**
Code	**PABA-A203**
Jaar/periode	Jaar 2: periode 1a
Studielast in EC	3 EC
Docenten en coördinator	Anke de Boer
Competentie(s)	1, 2, 6, 7

Inhoud	In dit vak krijgen studenten een introductie op het werkveld van de orthopedagoog en orthopedagogische problematiek. Er wordt ingegaan op de drie werkgebieden van een orthopedagoog: Leer-en onderwijsproblemen (LOP), Opvoeding van personen met beperkingen (OPB), Jeugdzorg (JZ). De thema's die behandeld worden toegespitst op de onderwijspraktijk. Na afloop van het vak: - Kan de student beschrijven hoe het Nederlandse onderwijssysteem is vormgegeven; - Wat Passend Onderwijs is, hoe dit vormgegeven kan worden en wat de houding van direct betrokkenen is t.o.v. Passend Onderwijs. - Kan de student een leerling met een verstandelijke beperking identificeren en aanpassingen in de klas aanbrengen passend onderwijs te geven. - Kan de student een leerling met zintuiglijke beperking identificeren en aanpassingen in de klas aanbrengen om passend onderwijs te geven. - Kan de student vormen van kindermishandeling beschrijven en weet de student hoe hierin te handelen. - Kan de beschrijven wat pleegzorg is en hoe je als leerkracht kan handelen.
Onderwijsvorm	Hoorcollege (6x 2 uren) Individuele opdracht (10 uren) Zelfstudie (59 uren)
Praktijkopdracht	In de opdracht staat het formuleren van een eigen visie op passend onderwijs centraal en het onderbouwen van deze visie met wetenschappelijke literatuur.
Beoordelingsvorm	Schriftelijk tentamen: MC-vragen Individuele opdracht
Literatuur/studiemateriaal	**Verplicht** - Grietens, H., Vanderfaeillie, J., Hellinckx, W., & Ruijssenaars, W. (red) (2005). *Handboek orthopedagogische hulpverlening 1. Een orthopedagogische perspectief op kinderen en jongeren met problemen.* Leuven/Voorburg; Acco. ISBN: 90-334-5979-7 (€ 30,--) - Recente wetenschappelijke artikelen (t.z.t. via Nestor beschikbaar)
Bijzonderheden	Artikelen worden t.z.t. op Nestor gezet. De opdracht wordt tijdens het eerste college uitgedeeld en toegelicht.

Titel	**Rekenen 2: Rekenen in de onderbouw en meten en meetkunde**
Code	**PABA-H204**
Jaar/periode	Jaar 2: periode 1a
Studielast in EC	3
Contactpersoon	Guido Holvast
Competentie(s)	1, 2, 3, 4, 6
Inhoud	In deze module behandelen we het rekenen met hele getallen (rekenen tot 100) in de groepen 1 t/m 4. Daarnaast onderzoeken we de leerlijn meten , de leerlijn meetkunde en de leerlijn verbanden voor de hele basisschool. Tijdens de colleges zal ook aandacht worden besteed aan de 'kennisbasis rekenen/wiskunde voor de pabo' die in het 3e jaar van de opleiding zal worden getoetst. Doelen De student heeft kennis van: - De ontwikkeling van getalbegrip en tellen - De leerlijn hele getallen (tot 100) - De leerlijn meten voor het basisonderwijs - De leerlijn meetkunde voor het basisonderwijs - De leerlijn verbanden voor het basisonderwijs - Het hypothetisch leertraject De student kan: • Op eenvoudige wijze een toets over een deel van een leerlijn ontwerpen, afnemen en analyseren • (Werk)lessen incl. hoek(en) voorbereiden (ontwerpen) • (Werk)lessen inclusief hoek(en) uitvoeren • Reflecteren op de uitvoering en opbrengst van de (werk)lessen • Meet- en meetkundige vraagstukken/sommen oplossen

Onderwijsvorm	Hoorcollege en werkcollege
Beoordelingsvorm	Aanwezigheid, schriftelijk tentamen met MC-vragen en een praktijkopdracht inclusief verslag
Praktijkopdracht	De student ontwerpt een thema meten of meetkunde, inclusief werkles met hoek(en) en voert dit uit in de stage. De voorbereidingen, uitvoering en reflectie beschrijft de student in een verslag
Literatuur/studiemateriaal	Verplicht: - Veltman, Heuvel-Panhuizen, van den (2010) *Rekenen met hele getallen op de basisschool* (Eerste druk), Noordhoff, Groningen. €41,50 (304 bladzijden). ISBN: 978-90-01-76509-5 - Oonk, W., Keijzer, R., Lit, S.A., Engelsen, J.F.M. den, Lek, A.T.E., Waveren Hogervorst, C. (2011). *Rekenen-wiskunde in de praktijk : kerninzichten.* Groningen : Noordhoff Uitgevers. €37,95 (364 bladzijden). ISBN: 978-90-01-77096 - Gelderblom, G. (2008). Effectief omgaan met zwakke rekenaars. CPS onderwijsontwikkeling en advies. ISBN: 978-90-6508-600-6 www.rekenpilots.nl - Reader met diverse inhoud Aanbevolen: - Gravemeijer, K. e.a. (2007) *Meten en meetkunde in de bovenbouw*, Groningen, Noordhoff. ISBN: 978-90-01-85108-8 - Zanten, M. van, e.a. (2010) Meten en meetkunde, Utrecht/Zutphen, ThiemeMeulenhoff. ISBN: 90-06-9550-35
Bijzonderheden	

Titel	**Spel en ontwikkeling**
Code	**PABA-H203**
Jaar/periode	Jaar 2: periode 1a en 1b
Studielast in EC	2
Contactpersoon	Carolien Calon
Competentie(s)	1, 2, 3,4
Inhoud	Spel en ontwikkeling geeft een oriëntatie op de rol van spel en spelen in de ontwikkeling van jonge kinderen. Het vak bouwt voort op Leren Lesgeven en Reflecteren 1 en 2, waarin respectievelijk het lesgeven in de midden- en bovenbouw centraal stond. Er is specifieke aandacht voor de didactiek en pedagogiek ten behoeve van het jonge kind. De student heeft kennis van: - Een aantal typische kenmerken van jonge kinderen - Ontwikkelingsdoelen en doelgebieden voor jonge kinderen - Spelopvattingen en visies - Kenmerken van spel - Het ontwikkelingsproces van manipulatief spel tot thematisch rollenspel - De kenmerken van een goed ingerichte speelleeromgeving - Pedagogische en didactische vaardigheden bij het begeleiden van (rollen)spel De student kan: - Zich inleven en verplaatsen in de wereld van jonge kinderen - Een vergelijking maken tussen programmagericht werken en werken vanuit een onderwijsconcept - Een schema ontwikkelen met daarin de doelen voor jonge kinderen in samenhang - Een observatie van het spelgedrag tijdens vrij spel opzetten en uitvoeren en hier een onderzoeksverslag over schrijven - Een thema voor de langere termijn ontwerpen - Een rollenspel bewust begeleiden
Onderwijsvorm	Werkcolleges
Beoordelingsvorm	Opdrachten en aanwezigheid
Literatuur/studiemateriaal	Verplicht: - Brouwers, H. (2010). *Kiezen voor het Jonge Kind.* Bussum: Uitgeverij Coutinho. ISBN: 99789046901892 - Reader

Bijzonderheden	Aanwezigheid bij de werkcolleges is verplicht De werkcolleges van Spel en ontwikkeling worden afwisselend gegeven met de werkcolleges van Bewegingsonderwijs jonge kinderen. Beide vakken worden opgestart in periode 2.1a en lopen door in periode 2.1b.

Titel	**M&T: Gespreks- en interviewpracticum**
Vakcode	**PABA-A205**
Jaar/periode	Jaar 2: periode 1b
Studielast in EC	4 EC
Contactpersoon	Annemiek Harder
Competentie(s)	Interpersoonlijke en pedagogische competenties (1), samenwerkingscompetenties (5) en academische competenties (7)
Doelstellingen	De student kan na afloop van de cursus: - verschillende gespreks- en interviewtechnieken benoemen, zoals aandachtgevend gedrag, kleine aanmoedigingen, vragen stellen, parafraseren van inhoud, reflecteren van gevoel en samenvatten - de verschillende manieren benoemen waarop interviews in wetenschappelijk onderzoek vormgegeven en gebruikt kunnen worden - een interviewschema opstellen, afnemen, schriftelijk uitwerken en mondeling presenteren - verschillende gespreks- en interviewtechnieken toepassen in gesprekken met leerlingen en volwassenen (medestudenten) - medestudenten feedback geven op interview- en gespreksvaardigheden, geschreven werk en presentatievaardigheden
Omschrijving vak inhoud	In het gespreks- en interview practicum komen verschillende vormen van gestuurde interactie aan bod: kringgesprekken, onderwijsleergesprekken en gesprekken met ouders en collega's. Daarnaast wordt de vormgeving en afname van interviews ten behoeve van wetenschappelijk onderzoek behandeld. Het gaat er telkens om dat gesprekstechnieken bewust worden ingezet om informatie te verzamelen en kennis uit te wisselen.
Onderwijsvorm	Een inleidend hoorcollege van 2 uur, 6 werkcolleges van elk 4 uur en een afsluitend plenair college van 2 uur
Beoordelingsvorm	Praktijkopdrachten: - de student observeert een onderwijsleergesprek en een kringgesprek van een stage leerkracht, voert vervolgens zelf een onderwijsleergesprek of een kringgesprek met de leerlingen en schrijft hierover een reflectie - de student observeert een gesprek van een stage leerkracht met een ouder en schrijft hierover een reflectie - de student neemt een kort interview af bij een stage leerkracht en schrijft hierover een reflectie en een inhoudelijk verslag Opdrachten tijdens (een deel van de) werkcolleges: - video's en rollenspelen - verslaglegging van observaties van gesprekken in de stage instelling - een deel van een interviewschema opstellen - in subgroepen een inhoudelijke interviewverslag schrijven en presenteren
Literatuur/studiemateriaal	- Lang, G., & Molen, H. T. v. d. (2009). *Psychologische gespreksvoering: Een basis voor hulpverlening* (14e, ongew. dr ed., exclusief CD-Rom). Barneveld: HNB/Nelissen. H 2 + 3, H4 t/m 4.5, H 5 + 6 (142 pagina's). ISBN 9789024418114, €33,50. - Baarda, D. B., De Goede, M. P. M., & Van der Meer-Middelburg, A. G. E. (2007). *Basisboek interviewen: Handleiding voor het voorbereiden en afnemen van interviews* (2e herz. dr ed.). Groningen: Wolters Noordhoff (128 pagina's). ISBN 9789001700133, €24,95. - Syllabus/werkboek.
Bijzonderheden	De werkcolleges vinden plaats in subgroepen. Schrijf je via Nestor in bij een van de groepen.

Titel	**Taal 2**
Code	**PABA-H202**
Jaar/periode	Jaar 2: periode 1b
Studielast in EC	4
Contactpersoon	Dory Hofstede en Mathilde Wassenaar

Competentie(s)	1,3,5,7
Inhoud	Taal 2 behandelt: - Het taalonderwijs en de rol van taal in andere vormingsgebieden in de onderbouw van de basisschool. Het stimuleren van de mondelinge taalontwikkeling alsmede de geletterdheidsontwikkeling staan daarbij centraal. De student ontwikkelt een professioneel product (activiteitencyclus Taallijn) waarbij deze aspecten aan de orde komen. - Jeugdliteratuur: de student leest 10 jeugdliteraire werken en legt hierbij een portfolio aan. - Taalbeschouwing Doelen De student kent de volgende overzichten: - Een globaal overzicht van de geletterdheidsontwikkeling van kinderen: ontluikende geletterdheid-beginnende geletterdheid-gevorderde geletterdheid - De kerndoelen en tussendoelen van het domein Taal in het primair onderwijs - De kennisbasis Taal voor de Pabo - Het referentiekader Taal De student heeft specifiek voor groep 1-3 kennis van: - De tussendoelen voor mondelinge communicatie (onderbouw). - De tussendoelen voor beginnende geletterdheid. - Middelen om de (mondelinge) taalontwikkeling en geletterdheidsontwikkeling van jonge kinderen te stimuleren. - Jeugdliteratuur (m.n. voor jonge kinderen) De student heeft daarnaast kennis van taalbeschouwing en kennis van zaakvakgericht taalonderwijs (aansluiting bij Talentenkracht) voor de gehele basisschool. Hij heeft kennis van jeugdliteratuur voor de gehele basisschool. De student kan (thematische) activiteiten voorbereiden, uitvoeren en evalueren waarin de volgende didactische aspecten verwerkt zijn: - Instructief en constructief leren - Interactief voorlezen - Gesprekken voeren, (leer)vragen stellen, gekoppeld aan sociale en cognitieve taalfuncties - Aandachtspunten en uitgangspunten van op het jonge kind gerichte methodes en methodieken - Evalueren en omgaan met verschillen
Onderwijsvorm	Werkcollege
Praktijkopdracht	Onderwijsopdracht
Beoordelingsvorm	Schriftelijk tentamen, open en MC-vragen en een professioneel product
Literatuur/studiemateriaal	Verplicht: - Paus, H. (red.). (2010). *Portaal. Praktische taaldidactiek voor het primair onderwijs.* Bussum: Coutinho. ISBN: 9789046901953 prijs: 42,50 - Elsäcker,W. van., Beek, A. van der, Hillen, J. & Peters, S. (2006): *De Taallijn. Interactief taalonderwijs in groep 1 en 2.* Nijmegen**:** Expertisecentrum Nederlands, ISBN: 9789077529157 prijs; 29,95 - Diverse artikelen (downloaden of uit te reiken in college) - Kennisbasis Taal, relevante onderdelen (beschikbaar via het web) Aanbevolen: - Oosterloo, A. en Paus,H.(2010). *Leerstoflijnen lezen beschreven. Uitwerking van het referentiekader Nederlandse taal voor het leesonderwijs op de basisschool.* Enschede: SLO - Auteur: Coillie, J. (2008 Leesbeesten en boekenfeesten. Hoe werken (met) kinder- en jeugdboeken? Leidschendam: Biblion. ISBN: 9789076830919, € 29,95 **herziene editie**
Bijzonderheden	

Titel	**Bewegingsonderwijs jonge kinderen (kleuters)**
Code	**PABA-H205**
Jaar/periode	Jaar 2: periode 1a en 1b

Studielast in EC	2 EC
Contactpersoon	Peter Busstra
Competentie(s)	1, 2 en 6
Inhoud	*Korte beschrijving vakinhoud* - De opbouw van de 12 leerlijnen bewegingsonderwijs; - Kenmerken van een klassikale les, een vrije organisatieles en een hoekenles; - Organiseren van en differentiëren en reguleren in een les bewegingsonderwijs; - Hulpverleningstechnieken bij de leerlijn 'over de kop gaan'; - De fases van een motorisch leerproces; - De ontwikkelingsfasen van de motoriek van kinderen volgens het neuromotorisch ontwikkelingsmodel van Mesker; - Werken met leerlingvolgsystemen; Doelen: De student heeft kennis van: - de methodiek van de leerlijnen bewegingsonderwijs, ontwikkelingsfasen van de motoriek, motorische leerprocessen en zorgverbreding in de les bewegingsonderwijs; De student kan: - De student kan lessen bewegingsonderwijs aan kleuters verzorgen; - De student kan gedifferentieerde arrangementen ontwerpen; - De student kan werken met concrete motorische lesdoelen en reguleringsdoelen; - de student kan hulpverleningstechnieken toepassen; - - De student kan reflecteren op het eigen ontwikkelingsproces;
Onderwijsvorm	Practicum
Praktijkopdracht	De student verzorgt verschillende lessen bewegingsonderwijs aan kleuters.
Beoordelingsvorm	Vaardigheidstoets
Literatuur/studiemateriaal	Aanbevolen: pas aanschaffen na overleg met docent! In verband met de beperkte bevoegdheid (zie bijzonderheden) zal de docent in het eerste college toelichten voor welke studenten het aanschaffen van deze literatuur interessant is. Deze kun je vervolgens bestellen. - Geleijnse, J. e.a. (2012). *Bewegingsonderwijs in het speellokaal.* ISBN: 978-90-73218-00-0, €47,50, te bestellen via www.hetweb.nl - Berkel, M. van e.a. (20xx). *Perspectieven op bewegen, didactiek bewegingsonderwijs voor de basisschool.* ISBN 9789081009119, €26,70, te bestellen via www.hetweb.nl - Mooij, C. e.a. (20xx). *Basisdocument Bewegingsonderwijs.* ISBN 978-90-72335-51-7, €52,50, te bestellen via www.janluitingfonds.nl
Bijzonderheden	De pabo opleiding geeft na afstuderen een bevoegdheid voor het geven van lessen bewegingsonderwijs aan de groepen 1 en 2. Voor de bevoegdheid voor groep 3- 8 moet een speciaal nascholingsprogramma worden gevolgd. Let op! De stage lessen/opdrachten voor deze module bewegingsonderwijs mogen dus ook alleen in groep 1 en 2 uitgevoerd worden. (dus niet in groep 3). De colleges van Bewegingsonderwijs jonge kinderen worden afwisselend gegeven met de werkcolleges Spel en ontwikkeling. Beide vakken worden opgestart in periode 2.1a en lopen door in periode 2.1b.

Titel	**Observeren**
Code	**PABA-A208**
Jaar/periode	Jaar 2: periode 2a
Studielast in EC	4
Contactpersoon	Hanke Korpershoek
Competentie(s)	7

Inhoud	Doel van deze cursus is dat studenten kennis hebben van en vaardigheden hebben in het systematisch observeren. Observeren is een onderzoeksmethode die zowel in de beroepspraktijk van pedagogen, onderwijskundigen en leraren als in wetenschappelijk onderzoek in deze sectoren veel voorkomt. Allerlei onderzoeksvragen naar gedrag van mensen vragen om onderzoek door middel van observatie. In de cursus wordt aandacht besteed aan de hele onderzoekscyclus: wat is een observeerbare onderzoeksvraag, het ontwerp van een observatie-onderzoek, het observatie-instrumentarium, het uitvoeren van de observatie, betrouwbaarheid en validiteit, het verwerken van de gegevens en het trekken van conclusies. Doelen De student heeft kennis van: - de gehele onderzoekscyclus die bij observatie-onderzoek doorgaans gevolgd wordt. De student kan: - alle stappen uit de onderzoekscyclus die bij observatie-onderzoek gevolgd wordt volgens gangbare principes uitvoeren.
Onderwijsvorm	Hoorcollege Begeleiding, individueel of in kleine groep
Praktijkopdracht	Uitvoeren observatie-onderzoek
Beoordelingsvorm	Opdracht(en) en verslag (onderzoek)
Literatuur/studiemateriaal	Verplicht: - Van de Sande, J. P. (2001). *Gedragsobservatie. Een inleiding tot systematisch observeren.* (3e druk). Groningen/Houten: Wolters-Noordhoff. ISBN: 9789068905342. Prijs +/- €40 - Naast het verplichte boek worden enkele relevante wetenschappelijke artikelen gebruikt waarin observatie als methode is gehanteerd.
Bijzonderheden	

Titel	**Statistiek 2**
Code	**PABA-A204**
Jaar/periode	Jaar 2: periode 2a
Studielast in EC	5
Contactpersoon	Jacco Kramer
Competentie(s)	6, 7
Inhoud	Statistiek 2 volgt na Statistiek 1 en behandelt een aantal onderwerpen uit de inferentiële statistiek. De volgende onderwerpen komen aan de orde: kansverdelingen, steekproefverdelingen, schatten, SPSS en toetsen.
Onderwijsvorm	Hoorcollege en practicum/training
Beoordelingsvorm	Schriftelijk tentamen, MC-vragen, aanwezigheid
Literatuur/studiemateriaal	- Moore, D. S. McCabe, G. P. & Craig, B. A. (2011), Introduction to the practice of Statistics (7th edition), New York: W. H. Freeman and Company. - Practicum syllabus
Bijzonderheden	Opmerkingen: De stof voor het tentamen Statistiek 2 beslaat de hoofdstukken 5, 6, 7, 8 en 9 van *Introduction to the practice of Statistics.* De Syllabus Statistiek 2 bevat extra literatuur en de opdrachten voor het verplichte practicum.

Titel	**Wereldoriëntatie II (Mens en maatschappij)**
Code	**PABA-H206**
Jaar/periode	Jaar 2: periode 2a
Studielast in EC	4 EC
Contactpersoon	Jenne Postma en Jan Pijper
Competentie(s)	1, 2, 3, 4, 6 en 7

Inhoud	Het moduul start met colleges waarbinnen een overzicht van leerlijnen en aandachtspunten bij het geven van **wereldoriënterende vakken in de onderbouw** wordt gegeven. Daarna zal het collegeaanbod zich ook richten op de midden- en bovenbouw en wordt het centrale thema van het moduul 'mens en maatschappij' verder verbreed. Het gaat daarbij steeds om kinderen in hun eigen wereld in relatie tot de 'grote wereld' om hen heen. Een kernbegrip bij 'mens en maatschappij' is **burgerschap**. Er wordt in de colleges als een soort rode draad aandacht besteed aan burgerschap op micro-, meso- en macroniveau,waarbij met name de eerste twee belicht zullen worden : 1. het niveau van de interne relaties binnen school, gericht op het deel uitmaken door de leerlingen van de *micro*gemeenschap die de school is ('schoolburgerschap'). 2. het *meso*niveau van de plaatselijke gemeenschap, waarbij het gaat om de leerling als toekomstig participant in de maatschappij, als (toekomstig) burger in zijn relatie tot medeburgers (maatschappelijk burgerschap). Kenmerkend voor het moduul is bovenal de aandacht voor de mentale vorming en bewustwording van studenten én leerlingen. In een aantal vervolgcolleges staan "**Educaties**" centraal. Hierbij worden studenten geconfronteerd met (deels internationale) vraagstukken, die echter ook op microniveau in de klas en in de les een basis hebben. Zo is er aandacht voor gezondheidseducatie en een aantal specifieke gezondheidsproblemen bij kinderen. Ook seksualiteitseducatie heeft daarin een belangrijke plaats. Bij natuur- en milieueducatie gaat het om de leefwereld van de kinderen nu en in de toekomst. Speciale aandacht is er voor duurzame ontwikkeling en de "groene" school. Bij vredeseducatie en ontwikkelingseducatie gaat het om de vertaling van begrippen als "oorlog en vrede" en "arm en rijk". Hierbij kan een uitstapje worden gemaakt naar de sociale geografie en specifiek naar demografische ontwikkelingen in Nederland en de wereld. Voor een beter begrip van de beide educaties wordt ook teruggekeken naar bepaalde episoden uit de vaderlandse geschiedenis, zoals het koloniale verleden (" gewin en geweten"). Bij Erfgoededucatie maken de studenten kennis met authentiek materiaal of situaties die verwijzen naar sporen *in het heden uit het verleden.* Dit draagt bij aan een groeiend historisch besef en tot een leren waarderen van wat waardevol is.
Doelen Wereldoriëntatie algemeen Specifieke doelen Burgerschap en Educaties	- De student kent de leerlijnen m.b.t. de ontwikkeling van tijds-, natuur- en ruimtelijk besef bij jonge kinderen en kan daar zinvolle en aantrekkelijke onderwijsactiviteiten voor ontwerpen en uitvoeren. - De student kan de demografische ontwikkelingen in Nederland, Europa en de Wereld beschrijven en analyseren, zo mogelijk in relatie met economische ontwikkelingen. - De student is bekend met het verloop van de ontdekkingsreizen, de kolonisatie, het imperialisme en de dekolonisatie en de gevolgen die deze ontwikkelingen hebben (gehad) in de betreffende overzeese gebieden, maar ook in Europa zelf en kan deze kennis koppelen aan ontwikkelingseducatie. - De student kan over de hierboven genoemde onderwerpen zinvolle en aantrekkelijke onderwijsactiviteiten ontwerpen en uitvoeren. Daarbij is de student in staat om op adequate wijze waar mogelijk de actualiteit hierin te betrekken. - De student weet wat burgerschap inhoudt en hoe burgerschap op drie niveau' s vertaald kan worden. De student is in staat om lessen te geven waarbinnen aspecten van burgerschap aan de orde komen (microniveau) en hij is in staat om de implementatie van burgerschap op schoolniveau (mesoniveau) te duiden. - De student heeft inhoudelijk kennis van belangrijke educatieve thematiek, zoals duurzaamheid en milieuvraagstukken, gezondheidszorg, ontwikkelingsvraagstukken en vredesvraagstukken. - De student zal op eigen niveau over deze materie visie moeten krijgen en moeten weten hoe hij attitudes bij kinderen moet laten ontwikkelen. De student moet vaardigheden hebben om dat bewustwordingsproces bij kinderen te stimuleren. - Op basis van genoemde kennis en vaardigheden kan de student passende onderwijsactiviteiten ontwerpen en uitvoeren en is de student in staat om op schoolniveau een analyse te maken van de implementatie van de diverse educaties.
Onderwijsvorm	Hoorcolleges en werkcolleges (aanwezigheid verplicht)

Beoordelingsvorm	Schriftelijk tentamen (gesloten vragen) Praktijkopdracht(en), in groepjes uit te voeren binnen de stageschool op microniveau (lessen ontwikkelen) en mesoniveau (schoolanalyse) (incl. presentaties praktijkopdrachten)
Literatuur/studiemateriaal	Verplicht: - Peters, A. & Westerveen, F. (2010). *Geowijzer, kennisbasis en didactiek*. Groningen: Noordhoff Uitgevers, 1e druk. € 52,50 - Kooij, C. van der & Groot-Reuvekamp, M. de (2009), *Geschiedenis en samenleving; kennisbasis inhoud & didactiek.* Groningen: Noordhoff Uitgevers (1e druk) € 45,95 - Vaan, E. de & Marell, J. (2012). *Praktische Didactiek voor Natuuronderwijs.* Bussum**:** Coutinho, 7e druk, - Kersbergen, C. & Haarhuis, A. (2010*). Natuuronderwijs Inzichtelijk*, Bussum: Coutinho, 3e druk - Reader met wetenschappelijke en Engelstalige artikelen rondom : burgerschap, educaties, demografie, kolonisatie en dekolonisatie, etc. Verdere bronnen: - Niko Roorda (2005). Basisboek Duurzame ontwikkeling - Niko Roorda (2007). Werken aan Duurzame ontwikkeling - Looy & Houterman (2008). Gezond gedrag in de basisschool

Titel	**M&T: Methodologie2**
Code	**PABA-A207**
Jaar/periode	Jaar 2: periode 2b
Studielast in EC	4
Contactpersoon	Roel Bosker, Hanke Korpershoek, Henk Guldemond
Competentie(s)	7
Inhoud	In deze cursus wordt gestreefd naar verdieping van de kennis van en het verwerven van basisvaardigheden in belangrijke onderzoeksstrategieën, waarbij onderscheid gemaakt wordt in experimenteel- en niet-experimenteel onderzoek en onderscheid naar setting. De volgende onderwerpen komen aan bod: (1) Waarnemen van gedrag: naturalistische observatie, case studies en systematische observatie, (2) Surveyonderzoek: opstellen van vragenlijsten & interviews, steekproeftechnieken en non-respons en (3) Experimenteel en quasi-experimenteel onderzoek: voor- en nadelen en opzet & uitvoering. Doelen: De student heeft kennis van: • verschillende onderzoeksmethoden en methoden voor gegevensverzameling; • verschillende opzetten voor het uitvoeren van onderzoek en de vraagstellingen waarvoor die opzetten het meest geëigend zijn; • de voor- en nadelen in termen van interne en externe validiteit van de verschillende onderzoeksopzetten. De student kan: • globaal aangeven (en motiveren) welke verschillende onderzoeksopzetten en methoden van gegevensverzameling het meest geëigend zijn bij bepaalde type vraagstellingen.
Onderwijsvorm	Hoorcollege
Praktijkopdracht	De studenten voeren een praktijkopdracht in de stage uit. Aan bod komen het opzetten van een wetenschappelijk onderzoek, dataverzameling en bijbehorende verslaglegging.
Beoordelingsvorm	Schriftelijk tentamen, open en MC-vragen
Literatuur/studiemateriaal	Verplicht: - Jack R. F., & Norman E. W. (2011). *How to design and evaluate research in education* – International edition. (8th edition). ISBN: 9780071315180, € 47,-
Bijzonderheden	

Titel	**M&T: Testtheorie**
Code	**PABA-A206**
Jaar/periode	Jaar 2: periode 2a
Studielast in EC	4
Contactpersoon	Sip Jan Pijl

Competentie(s)	Kennis van typen tests, analyse van tests, testconstructie, gebruik van tests, 7
Inhoud	Het vak behandelt de definitie van een test en bespreekt hoe een testresultaat opgevat kan worden. Om de kwaliteit van een test te beoordelen wordt veel aandacht besteed aan de klassieke testtheorie en wordt stilgestaan bij het beoordelen van de betrouwbaarheid van de test. Allerlei aspecten van betrouwbaarheid komen aan de orde. Verder wordt het bepalen van de validiteit van de test besproken. Naast de klassieke testtheorie wordt ook de item response theorie aan de orde gesteld. Doelen De student heeft kennis van: het terrein van testconstructie, testanalyse met behulp van SPSS en testgebruik. De student kan: Een bestaande test beoordelen op kwaliteit en een nieuwe test maken, een test analyseren en op grond van de analyse de test aanpassen.
Onderwijsvorm	Hoorcollege
Beoordelingsvorm	Schriftelijk tentamen met MC-vragen en opdracht(en)
Literatuur/studiemateriaal	Verplicht: - Drenth, P.J.D. & Sijtsma, K. (2006). Testtheorie: inleiding in de theorie van de psychologische test en zijn toepassingen (Vierde druk). Houten: Bohn Stafleu Van Loghum. Hieruit hoofdstukken 2 t/m 9. p. 435. 90 313 4747 7 € 60.00 - Reader
Bijzonderheden	Het eindcijfer is gebaseerd op het gewogen gemiddelde van het tentamencijfer (2x) en het cijfer voor de groepsopdracht (1x). De groepsopdracht moet voor het eerste tentamen worden ingeleverd.

Titel	**Kunstzinnige oriëntatie: Drama**
Code	**PABA-H207**
Jaar/periode	Jaar 2: periode 2b
Studielast in EC	1 (van 2, ook 1 EC Muziek)
Contactpersoon	Layla Radjab
Competentie(s)	1,2,3
Inhoud	In de module wordt gewerkt met het boek *Kijk op Spel* van Holger de Nooij en bijbehorende cd-rom. Aan de hand van de verschillende werkvormen uit het boek en het filmmateriaal wordt bekeken hoe een dramales wordt opgebouwd en hoe je hier invulling aan kunt geven. Het ervaren van je eigen spel en het kijken naar het spel van anderen neemt hierbij een belangrijke plaats in. De achterliggende theorie bij het vak wordt in de les besproken en gekoppeld aan de verschillende leeftijdsgroepen in het primair onderwijs. Wat houdt het vak drama in op de basisschool en over welke vaardigheden moet een docent drama beschikken? De lessen monden uit in eindpresentaties aan de hand van de behandelde werkvormen, waarin je een scène leert vormgeven en opnieuw je eigen spel aan bod komt. De AOLB-competenties 1,2 en 3 spelen een grote rol bij het vak drama. Het gaat hierbij om vaardigheden als motiverend instructies geven, handelend uitleggen, vertellen, communiceren ook met het lichaam en het creëren van sociale veiligheid. Deze competenties zijn vakoverstijgend, maar ook een essentiële randvoorwaarde om succesvol dramaonderwijs te kunnen geven.
Onderwijsvorm	Practicum, aanwezigheid is verplicht. Indien afwezig, volgt een vervangende opdracht.
Beoordelingsvorm	Eindopdracht (presentatie) Opdracht voor in de stage
Literatuur/studiemateriaal	Verplicht: - Nooij, H. de ( ). *Kijk op Spel.* 2e druk, ISBN 9789001702373
Bijzonderheden	

Titel	**Kunstzinnige oriëntatie: Muziek**
Code	**PABA-H207**
Jaar/periode	2.2b
Studielast in EC	1 (van 2, ook 1 EC Drama)
Contactpersoon	L.A.Heitling
Competentie(s)	1,2,4.

Inhoud	Deze module muziek behandelt de basis van het muziekles geven. Eerst moet je over eigen vaardigheden en kennis beschikken. Daarnaast werken we ook aan de didactiek. Het gaat Competentie(s)hier om vakspecifieke didactische kennis en vaardigheden. Doelen: Het vak muziek bestaat uit 5 domeinen, t.w. zingen, muziek maken, muziek lezen en noteren, luisteren en bewegen. Voor al deze domeinen is een indeling gemaakt naar 5 niveaus. Het doel is om niveau 2 te bereiken aan het eind van deze module.
Onderwijsvorm	Practicum, aanwezigheid is verplicht. Indien afwezig, volgt een vervangende opdracht.
Beoordelingsvorm	Opdrachten maken uit het boek Muziek Meester Opdrachten uitvoeren in de stage
Literatuur/studiemateriaal	Verplicht: Muziek Meester. ISBN 9 789006 951486 Aanbevolen: Eigenwijs, ISBN 9 789080 497160
Bijzonderheden	

Titel	**Geestelijke Stromingen 2**
Code	**PABA-H208**
Jaar/periode	Jaar 2: periode 2b
Studielast in EC	1
Contactpersoon	Erwin Eeftink
Competentie(s)	1, 2 en 6
Inhoud	In het vak Geestelijke stromingen wordt ingegaan op de wijze waarop in het openbare basisonderwijs aandacht kan worden besteed aan het onderwerp 'geestelijke stromingen' en 'diversiteit' In jaar 1 hebben de studenten zich georiënteerd op het beleid van scholen in Noord-Nederland t.o.v. Geestelijke Stromingen. Ook is aandacht besteed aan vakinhoud en didactische voorbereiding. Geestelijke Stromingen-2 is een voortzetting en richt zich op het onderwerp 'diversiteit' in de klas. De student heeft kennis van: - Gespreksvaardigheid en de relatie met begrippen als cultuur, identiteit en kan deze beschrijven en verklaren. De student kan: - Een les voorbereiden, uitvoeren en evalueren waarin een 'maatschappelijk onderwerp' centraal staat en waarin leerlingen werken aan kerndoel 38. - De lesvoorbereiding en uitvoering relateren aan inhouden uit de kennisbasis. - Voorbereiding van onderwijs omtrent diversiteit waar mogelijk relateren aan andere vak- en vormingsgebieden (vb: erfgoed, WO, KO of taal) - Theorie omtrent (interculturele)gespreksvaardigheden toepassen in de voorbereiding en evaluatie van onderwijs
Onderwijsvorm	Werkcollege (5 werkcolleges in groepen van ca 20 studenten en 1 responsiecollege/laatste week)
Praktijkopdracht	Les voorbereiden, uitvoeren en evalueren waarin een maatschappelijk onderwerp wordt behandeld.
Beoordelingsvorm	Portfolio
Literatuur/studiemateriaal	Verplicht: - Hoffman, E (2009), *Interculturele gespreksvoering Theorie en praktijk van het topoi-model*, Arnhem: uitgeverij Bohn Stafleu Van Loghum €40,05 ISBN: 9789031361823 - Artikelen/reader Aanbevolen: - Besten den (2002). *Mens en Medemens over geestelijke stromingen in onze samenleving.* Wolters-Noordhoff: Groningen.
Bijzonderheden	Raadpleeg Nestor voor aanvullende informatie. Bepaalde werkcolleges zullen verplicht zijn/raadpleeg Nestor

Titel	**Godsdienstige vorming: Kinderen, grote vragen en *hun* antwoorden.**

Code	**PABA-H209**
Jaar/periode	Jaar 2: periode 2b
Studielast in EC	1
Contactpersoon	Bert Slaa
Competentie(s)	De student bekwaamt zich op de volgende sbl- competenties: - Interpersoonlijke competentie*: inzichten in eigen communicatief handelen en pedagogisch communicatief handelen t.a.v kinderen en in de effecten daarvan.* - Vakinhoudelijke en vakdidactische competenties: *kennis, vaardigheden en houdingen t.a.v schoolvak (i.q: godsdienstige vorming) + de bijbehorende didactiek en hun wetenschappelijke onderbouwing.* - Didactische en onderwijskundige competenties etc: *open staan voor vernieuwing van onderwijs en op schoolniveau kunnen initiëren, inhouden en werkvormen kiezen bij leerdoelen.* - Competenties voor kennisontwikkeling etc.: *begrijpen, analyseren en waar nodig bijstellen van het werkconcept en de eigen bekwaamheid op basis van ervaring, inzicht, actuele ontwikkelingen in praktijk en relevant onderzoek. Reflecteren op het proces binnen de school en de eigen rol daarin.*
Inhoud	Kinderen stellen voortdurend vragen omdat ze zich blijven verwonderen en nieuwsgierig zijn: 'waar blijft de zon als die ondergaat'; 'kunnen we de tijd ook groter maken, want ik heb altijd tijd tekort?!'' Zo stellen kinderen ook diepzinnige vragen bij godsdienstige verhalen, begrippen, bij God zelf: 'wie heeft eigenlijk God zelf gemaakt'? 'waarom ben ik er eigenlijk'? Die laatste vraag zit op de grens van Filosoferen en Theologiseren met kinderen (afgekort: FmK resp. TmK). Beide didactische benaderingen willen kinderen én hun vragen én hun denken recht doen. Vandaar dat men TmK wel a.d.h.v 3 voorzetsels beschrijft om 3 belangrijke facetten te belichten: theologiseren *door, met en voor* kinderen. TmK is een nog bijna onontgonnen terrein in Nederland (i.t.t het buitenland), dus is het een spannende bezigheid. Wat de mogelijkheden en kansen zijn is deels het thema van deze module met praktische voorbeelden. Daarnaast vraagt dit voorgaande er welhaast om, ons bezig te houden met andere godsdiensten: dat geeft extra impuls voor FmK en TmK. Tot slot: als we bijbelse verhalen als uitgangspunt kiezen, is het voor de beantwoording van bovenstaande vragen van belang enige kennis te hebben over de aard en opbouw van de bijbel.
Onderwijsvorm	Werkcollege
Beoordelingsvorm	Opdracht(en), uit te voeren binnen de stageschool op gebied van FmK en TmK Aanwezigheid
Literatuur/studiemateriaal	Verplicht: - Schepper, J. de (2005). *Levensbeschouwing ontwikkelen; didactiek voor godsdienst / levensbeschouwing in het primair onderwijs.* Hilversum: Uitgeverij Kwintessens. - Reader met artikelen over o.a. filosoferen en theologiseren met kinderen, opbouw Bijbel, thema's uit andere godsdiensten. Aanbevolen: literatuur over andere godsdiensten (naar eigen keuze)
Bijzonderheden	Dit is een module voor die studenten die gekozen hebben voor godsdienst ipv levensbeschouwing

5.3 CURSUSBESCHRIJVINGEN 3e JAAR 2013-2014

Jaar 3: Verdieping met accent op zorg

Periode	Theorie-lijn	Ped/did-lijn	Praktijk-lijn: Stage- en studieloopbaanbegeleiding
3.1a Totaal 16 EC	**Diagnostiek en hulpverlening** 3 EC **Leer- en onderwijsproblemen** 6 EC	**Taal 3** 3 EC **Rekenen 3** 3 EC	**Stage in groep naar keuze waar student nog niet is geweest** Ca. 4 losse dagen stage en 5 opeenvolgende dagdelen 1 EC
3.1b Totaal 14 EC	**Gedragsproblemen** 6 EC **M&T: Onderzoekspracticum** 3 EC	**Sociaal-emotionele ontwikkeling/gedrag** 2 EC	**Stage in dezelfde groep als in 3.1a** Ca. 11 dagen stage inclusief stageweek 3 EC
3.2a Totaal 15 EC	**Ontwikkelings- en onderwijspsychologie 3a** 4 EC **M&T: Statistiek 3a** 3 EC	**Specialisatie jonge kind/oude kind 1** 3 EC Inleidend college Jonge kind: - Overgang van groep 2 naar 3 - Ontw.voorsprng gr 1&2 - Overgang VVE-BaO Oude kind: - Taal in zaakvakken - Hoogbegaafde leerlingen - Aansluiting VO **Godsdienst3/Geestelijke stromingen 3** 1 EC	**Stage in de bouw van de eigen specialisatie** Ca. 6 losse dagen stage en 5 opeenvolgende dagdelen 3 + 1 EC
3.2b Totaal 15 EC	**Ontwikkelings- en onderwijspsychologie 3b** 3 EC **M&T: Statistiek 3b** 2 EC	**Specialisatie jonge/oude kind 2** Kunstzinnige oriëntatie jonge/oude kind (keuze uit beeldende vorming of muziek) 3 EC **Wereldoriëntatie 3** 3 EC	**Stage in dezelfde groep als in 3.2a** Ca. 11 dagen stage inclusief stageweek 3 + 1 EC
Totaal 60 EC	Totaal 30 EC (30 EC Aca)	Totaal 18 EC (4 EC HBO, 14 EC Aca)	Totaal 12 EC (6 EC HBO, 6 EC Aca)

Titel	**Stage- en studieloopbaanbegeleiding**
Code	**PABA-A311A, PABA-A311B, PABA-H301C, PABA-A311C, PABA-H301D, PABA-A311D**
Jaar/periode	Jaar 3: periode 1a t/m 2b
Studielast in EC	12 EC
Contactpersoon	Guido Holvast
Competentie(s) waaraan wordt gewerkt	Alle AOLB- competenties

Inhoud	Stage en stage- en studieloopbaanbegeleiding (SSLB) spelen in de opleiding een essentiële rol. In de stage ontwikkelt de student relevante beroepsvaardigheden. In SSLB-bijeenkomsten en gesprekken ondersteunt de SSLB-er de studenten bij het vinden van samenhang in de verschillende onderdelen van de studie. Doelen De student - ontwikkelt AOLB-competenties in zowel theorie als praktijk op derdejaars niveau (voor details zie competentielijst). - gebruikt daarvoor de geëigende instrumenten als: intervisie, persoonlijk ontwikkelingsplan (POP), portfolio, reflectie. - verbindt theorie en praktijk in mondelinge / schriftelijke communicatie en in het eigen handelen. - denkt en werkt planmatig. - bespreekt waar nodig knelpunten in de studievoortgang met zijn of haar begeleider (waar nodig vindt doorverwijzing plaats naar andere bv. Studieadviseur, decaan pabo, loopbaanadviescentrum, studentenpsychologen). - Koppelt de competentieontwikkeling aan het eigen didactisch handelen in de klas: past daartoe verschillende vormen van differentiatie toe en maakt leerlingen mede verantwoordelijk voor het eigen leerproces. - Koppelt de competentieontwikkeling aan het eigen pedagogisch handelen in de klas: stemt o.a. de communicatie af op een heterogene groep, in het bijzonder op leerlingen binnen de speciale leerlingenzorg. - Koppelt de competentieontwikkeling aan het eigen organisatorisch handelen in de stageschool: is o.a. in staat om minimaal drie achtereenvolgende dagen les te geven. - Koppelt de competentieontwikkeling aan het professioneel samenwerken met anderen: o.a. werkt constructief mee aan groepsoverstijgende activiteiten, kent de zorgstructuur, onderhoudt contacten met contacten buiten de school, kent en maakt gebruik van de schoolomgeving, de leefwereld en de culturele achtergronden van leerlingen. - Koppelt de competentieontwikkeling aan de eigen professionele groei: reflecteert kritisch (vanuit een eigen visie) op het niveau van overtuigingen en beroepsidentiteit. - Koppelt de competentieontwikkeling aan denken en handelen op academisch niveau in de stageschool: o.a. handelt op basis van praktijk en theorie/onderzoeksresultaten, presenteert binnen het team voorstellen mbt implicaties van (recent of eigen) onderzoek en evt. ontwerp voor de school, treedt buiten begane paden in het ontwerpen van lessen (origineel, vernieuwend) en toont een kritische blik naar vanzelfsprekendheden, methodes en onderwijsonderzoek. Indien gekozen voor DCBO/RK-diploma: heeft zich op derdejaars niveau voldoende ontwikkeld in de leerkrachtcompetenties voor het christelijk basisonderwijs (Stenden Hogeschool).
Onderwijsvorm	Begeleiding, individueel of per groep (10 studenten):
Beoordelingsvorm	Praktijkbeoordeling, portfolio en aanwezigheid (zie verder SSLB-handleiding jaar 3)
Literatuur/studiemateriaal	Verplicht: Handleiding SSLB jaar 3 Enkele artikelen of korte teksten mbt. de te bespreken onderwerpen.
Bijzonderheden	

Titel	**Diagnostiek en Hulpverlening**
Code	**PABA-A301**
Jaar/periode	Jaar 3, periode 1a
Studielast in EC	3 EC
Contactpersoon	Marieke van Roy
Competentie(s)	1, 2, 3, 6 en 7 Inzicht verkrijgen in de verschillende methodieken voor diagnosticeren en (be)handelen van onderwijs gerelateerde problemen (daarbij horen ook vaardigheden zoals interviewen, consulteren en methodiseren van het handelen).

Inhoud	Veel afgestudeerde pedagogen, psychologen en onderwijskundigen komen terecht in beroepen waarin zij ouders, leerlingen, opvoeders, opleiders en leraren ondersteunen. Het onderdeel '*Diagnostiek enhulpverlening'* richt zich met name op de ondersteuning die deze professionals bieden bij het vinden van oplossingen voor problemen die individuen (kinderen, leerkrachten, ouders) ondervinden. Deze ondersteuning krijgt meestal de vorm van een stapsgewijs verlopend probleemoplossingsproces. Tijdens de werkcolleges wordt een interview met een intern begeleider/ schoolpsycholoog/ onderwijskundige of orthopedagoog instelling voorbereid en daadwerkelijk uitgevoerd, waarbij de studenten in groepjes gaan onderzoeken op welke manier de diagnostiek en hulpverlening op het gebied van een specifiek, zelf gekozen, thema in de praktijk wordt uitgevoerd.
Onderwijsvorm	Hoorcollege en practicum (verplicht)
Praktijkopdracht	De studenten houden een interview met een professional die zich bezig houdt met diagnosticeren en hulpverlenen op de eigen stageschool. De student koppelt deze praktijkbevindingen aan de literatuur van de cursus en beschrijft dit in een bondig verslag. De bevindingen worden tijdens een postersessie aan medestudenten gepresenteerd.
Beoordelingsvorm	Schriftelijk tentamen (open vragen), presentatie en opdracht(en)
Literatuur/studiemateriaal	Verplicht: - Kieviet, T., Tak, J.A. & Bosch, J.D. (red.) (2008). *Handboek psychodiagnostiek voor de hulpverlening aan kinderen.* Utrecht: De Tijdstroom. Deel I (p. 13-99) *zevende druk* (ISBN: 9789058980328), €55,- Aanbevolen: - Pameijer, N. & Beukering, J.T.E. (2004). *Handelingsgerichte diagnostiek: een praktijk model voor diagnostiek en advisering bij onderwijsleerproblemen.* Voorburg: Acco.
Bijzonderheden	De schriftelijke toets wordt NIET afgenomen in de tentamenperiode, maar tijdens college 4! Tijdens het 'toets'-moment worden de presentaties gehouden.

Titel	**Leer- en onderwijsproblemen**
Code	**PABA-A302**
Jaar/periode	Jaar 3, periode 1a
Studielast in EC	6 EC
Contactpersoon	Drs. B.G. Poolman
Competentie(s)	1,2,3,4,6,7
Inhoud	Het vak *Leer- en onderwijsproblemen* gaat in op mogelijke leerproblemen en leerstoornissen binnen de domeinen lezen, spellen en rekenen. Doelen: De student heeft kennis van: - De diagnostische cyclus en de rol van de leerkracht hierbinnen (signaleren van leer- en onderwijsproblemen); - Recente inzichten en theorieën over normale en afwijkende ontwikkeling binnen de domeinen lezen, spellen en rekenen; - De rol die intelligentie speelt in leerprocessen; - Een aantal veel gebruikte instrumenten die tot doel hebben leer- en onderwijsproblemen te signaleren; - Een aantal veelgebruikte interventies. De student kan: - Problemen op het gebied van lezen, spellen en rekenen tijdig signaleren; - Op basis van verkregen toetsgegevens en de opgedane theoretische kennis een handelingsplan opstellen voor een individuele leerling.
Onderwijsvorm	Hoorcollege, zelfstudie en opdracht (verplicht)
Praktijkopdracht	De praktijkopdracht heeft betrekking op het signaleren, diagnosticeren en remediëren van stagnaties bij leerlingen in een of meerdere cognitieve domeinen. De student neemt een of meerdere instrumenten af bij een leerling op de stageschool. Door vervolgens gebruik te maken van reeds verzamelde gegevens (dossier), informatie van direct betrokkenen (leerkrachten en IB-er) en door zelf toetsen uit te voeren bij leerlingen probeert de student zich een beeld te vormen over hoe de eventuele stagnaties zich manifesteren en welke middelen evt. aangewend kunnen worden om te compenseren, dan wel te remediëren. Zij formuleert dit in een handelingsplan voor deze leerling.
Beoordelingsvorm	Opdracht en schriftelijk tentamen: MC-vragen

Literatuur/studiemateriaal	Verplicht: - Verschueren, K. & Koomen, H., (2007). *Handboek diagnostiek in de leerlingenbegeleiding.* Garant. ISBN 9789044122152 (€29,00) - Hoofdstuk 1,3,4,6,16,17. - Struiksma, A.J.C., Leij, A. van der & Vieijra (2012). *Diagnostiek van technisch lezen en aanvankelijk spellen.* VU Uitgeverij. 9789086595907 (€17,50) – Hoofdstuk 1-4. - Verhoeven, L., Wijnen, F., Bos, K. van den & Kleijnen, R. (red). (2010). *Zorg om dyslexie.* Garant. ISBN 9789044126617 (€22,50) – Hoofdstuk 1,2,3,5,6,8. - Klapper Leer- en onderwijsproblemen (plm. €30,00) - Actuele artikelen, zie Nestor. Aanbevolen: - Gijsel, M., Scheltinga, F., Druenen, M. van & Verhoeven, L. (2011). *Leesproblemen en dyslexie in het basisonderwijs: Handreiking voor aankomende leerkrachten.* Expertisecentrum Nederlands. Te downloaden via www.masterplandyslexie.nl
Bijzonderheden	

Titel	**Taal 3**
Code	**PABA-H302**
Jaar/periode	Jaar 3, periode 1a
Studielast in EC	3
Contactpersoon	Marieke Andreae
Competentie(s)	Competentie 2, 3, 4, 5, 6, 7
Inhoud	Studenten die leerkracht willen worden moeten weten hoe ze leerlingen kunnen ondersteunen in hun individuele taalontwikkeling. De student moet kennis hebben van deze taalontwikkeling en op de hoogte zijn van mogelijke problemen die zich voor kunnen doen en de mogelijkheden om deze problemen te signaleren. In deze onderwijseenheid krijgen de studenten inzicht in de algemene leerproblemen die zich bij technisch lezen, spelling, begrijpend lezen, stellen en taalbeschouwing voor kunnen doen. Meer specifiek zal worden ingegaan op de CITO-toetsing, de diagnostiek van technisch lezen, spellen en dyslexie. Daarnaast zal er ruime aandacht zijn voor opbrengstgericht werken en het werken met groeps- en handelingsplannen. Om de individuele taalontwikkeling in beeld te krijgen moeten studenten leren om data, afkomstig van taaltoetsen, te analyseren en om te zetten tot een in de praktijk inzetbaar handelings- en groepsplan. Deze kennis en vaardigheden stellen de (toekomstige) leerkrachten in staat om goed onderwijs te verzorgen dat past bij de leerlingen in zijn klas. Als toekomstig leerkracht moet je weten hoe je de uitblinkers en de achterblijvers passend onderwijs kunt geven.
Onderwijsvorm	Hoorcollege en werkcollege
Beoordelingsvorm	Schriftelijk tentamen, open vragen
Literatuur/studiemateriaal	Verplicht: - Druenen, M. van, Gijsel, M., Scheltinga, F., Verhoeven, L. (2012), *Leesproblemen en dyslexie in het basisonderwijs. Handreiking voor aankomende leerkrachten*. Expertisecentrum Nederlands. Download van www.masterplandyslexie.nl - Kappen, A. & Forrer, M. *Opbrengstgericht werken Datamuur, werken met groepsplannen.* Download van www.schoolaanzet.nl - Collegestof en artikelen genoemd in college Aanbevolen: www.masterplandyslexie.nl, www.schoolaanzet.nl, www.taalpilots.nl
Bijzonderheden	

Titel	**Rekenen 3**
Code	**PABA-H303**
Jaar/periode	Jaar 3, periode 1a
Studielast in EC	3 EC
Contactpersoon	Frits Barth
Competentie(s)	2, 3, 4, 6 en 7

Inhoud	De module Rekenen 3 gaat over het omgaan met verschillen op het gebied van Rekenen-wiskunde in het licht van opbrengstgericht werken in het basisonderwijs. Aan de orde komen het handelingsgericht werken, het signaleren, diagnosticeren en begeleiden van zwakke en sterke rekenaars. Tevens komen het observeren en analyseren van leerprocessen bij rekenen-wiskunde aan de orde. Doelen: De student heeft kennis van: - De belangrijke rol van een goed rekenklimaat binnen de groep; - De onderwijsbehoeften van zwakke en sterke rekenaars; - Het observeren en analyseren van leerprocessen bij rekenen-wiskunde; (met behulp van het handelingsmodel, het drieslagmodel en de vertaalcirkel); - Veelvoorkomende rekenproblemen; - Ernstige rekenproblemen en dyscalculie; - De methodetoetsen en het leerlingvolgsysteem; - De referentieniveaus en de kerninzichten in de leerlijnen van rekenen-wiskunde; - Diagnosticerend onderwijzen; - Diagnostische vraagtechnieken; - Signaleringstoetsen en diagnostische toetsen; - Groepsplan en individueel handelingsplan; - Het stappenplan protocol ERWD; - Compacten en verrijken t.b.v. de sterke rekenaars; - Preventie van rekenproblemen. De student kan: - Conform de reken-wiskundemethode observeren en toetsresultaten analyseren en interpreteren; - Kan het rekenklimaat in zijn groep observeren en beschrijven; - De verschillen tussen kinderen bij rekenen-wiskunde binnen zijn stagegroep in kaart brengen; - Omgaan met (geringe) verschillen binnen de stagegroep; - Een diagnostisch gesprek voeren met een leerling met (lichte) rekenproblemen m.b.v. een diagnostische toets uit bijv. Maatwerk rekenen; - Binnen dit gesprek gebruik maken van enkele diagnostische gesprekstechnieken; - Een diagnose opstellen voor deze leerling; - Aangeven op welke onderdelen deze leerling begeleiding nodig heeft; - Een groepsplan ontwerpen voor de onderscheiden niveaus in de stagegroep.
Onderwijsvorm	Werkcollege en practicum
Praktijkopdracht	Als opdrachten worden observatie-, onderwijs- en onderzoeksopdrachten opgegeven.
Beoordelingsvorm	Verslag (onderzoek of stage)
Literatuur/studiemateriaal	**Verplicht:** - Oonk, W. (red.) (2013). *Rekenen-wiskunde in de praktijk. Verschillen in de klas.* Groningen/Houten: Noordhoff. ISBN 978-90-01-82036-7 - Oonk, W. (red.) (2011). *Rekenen-wiskunde in de praktijk. Kerninzichten*. Groningen/Houten: Noordhoff. ISBN 978-90-0177096-9 - (is ook al in voorgaande jaren gebruikt en dus al in bezit van studenten) - Reader AOLB. **Aanbevolen:** - Ruijssenaars, A.J.J.M., J.E.H. van Luit & E.C.D.M. van Lieshout (2006). *Rekenproblemen en dyscalculie.* Rotterdam: Lemniscaat. 2e druk. ISBN 90 5637 660 8 - Groenestijn, M. van, C. Borghouts & C. Jansen (2011). *Protocol ernstige Rekenwiskunde-problemen en dyscalculie*. Assen: Van Gorcum. ISBN 978 90 232 4763 0
Bijzonderheden	

Titel	**Gedragsproblemen**
Code	**PABA-A303**
Studielast in EC	6 EC
Jaar/periode	Jaar 3, periode 1b
Contactpersoon	Anke de Boer: anke.de.boer@rug.nl
Competentie(s)	1, 2, 3 en 7

Inhoud	Het vak 'gedragsproblemen' behandelt verschillende onderwerpen, namelijk: het ontstaan van gedragsproblemen, verschillende type gedragsproblemen, omgaan met probleemgedrag in de klas, de rol van de school en de leerkracht en het schrijven van een individueel handelingsplan. In het vak staan de volgende doelstellingen centraal: - De student kan de invloed van verschillende factoren benoemen op het ontstaan van gedragsproblemen bij leerlingen; - De student kan verschillende type gedragsproblemen bij leerlingen beschrijven; - De student kan beschrijven hoe je kan omgaan met leerlingen met gedragsproblemen; - De student kan beschrijven hoe de school en leerkracht zijn/haar rol kan vormgeven in het omgaan met leerlingen met gedragsproblemen; - De student kan een handelingsplan opstellen voor een leerling met een gedragsprobleem; - De student kan reflecteren op het handelen van de leerkracht.
Onderwijsvorm	Hoorcollege (16 uren), werkcollege (4 uren), zelfstudie (121 uren) en opdracht uit te voeren binnen de stageschool (+/- 24 uren)
Praktijkopdracht	In de opdracht staat het uitwerken van het meervoudig risicomodel centraal en het schrijven van een handelingsplan voor een leerling met probleemgedrag. De opdracht wordt uitgevoerd binnen de stageklas/school. De opdracht wordt toegelicht tijdens het eerste hoorcollege.
Beoordelingsvorm	Schriftelijk tentamen: meerkeuzevragen en een opdracht
Literatuur/studiemateriaal	Verplicht: - Ploeg, van der, J.D. (Tiende druk, 2007). Gedragsproblemen, ontwikkelingen en risico's (Hoofdstukken: 1, 4 t/m 18). Rotterdam: Uitgeverij Lemniscaat. ISBN 9789056379278, € 34,50. - Lieshout, van, T. (Tweede druk, 2009). Pedagogische adviezen voor speciale kinderen (Hoofdstukken 4, 5, 7, 9, 10, 12, bijlage 2). Houten: Bohn Stafleu van Loghum. ISBN: 97890313 62837, € 34,95. - Wolf, van der, K., Beukering, van, T. (Derde druk, 2011). Gedragsproblemen in scholen (Hoofdstukken 3 t/m 8). Leuven: Uitgeverij Acco. ISBN 9789033474989. - Overzicht met verplichte artikelen wordt t.z.t. op Nestor gezet.
Bijzonderheden	Overzicht met verplichte artikelen wordt t.z.t. op Nestor gezet.

Titel	**M&T Onderzoekspracticum**
Code	**PABA-A304**
Jaar/periode	Jaar 3, periode 1b
Studielast in EC	3 EC
Contactpersoon	Anke de Boer
Competentie(s)	7
Inhoud	In groepsverband wordt een onderzoek uitgevoerd om kennis te maken met de aspecten van het wetenschappelijk onderzoek. Het gaat o.a. om het formuleren van de probleemstelling, literatuur zoeken en lezen, operationalisatie van de variabelen, steekproeftrekking, uitvoering van het onderzoek, statistische data-analyse (met behulp van SPSS) en rapportage in de vorm van een concept wetenschappelijk artikel. De thema's die uitgewerkt worden hebben betrekking op leerlingen met gedragsproblemen in het (basis)onderwijs. Doelen De student heeft kennis van: - Empirisch onderzoek op het gebied van een onderwijsprobleem. - Analyseren van onderzoeksresultaten - De wijze waarop een empirisch onderzoek wordt gerapporteerd. De student kan: - Een onderwijskundig onderzoek opzetten, uitvoeren, en hierover rapporteren in de vorm van een wetenschappelijk artikel.
Onderwijsvorm	Wekelijks verplichte werkcolleges; daarnaast 3 hoorcolleges en 2 verplichte computerpractica
Beoordelingsvorm	Werkstuk

Literatuur/studiemateriaal	Verplicht: Syllabus verkrijgbaar via de Repro Zie de omschrijving van het vak 'Gedragsproblemen' voor overige achtergrond literatuur.
Bijzonderheden	

Titel	**Sociaal-emotionele ontwikkeling**
Code	**PABA-H304**
Jaar/periode	Jaar 3, periode 1b
Studielast in EC	2 EC
Contactpersoon	Irmgard den Hollander
Competentie(s)	1, 2, 3, 4, 6
Inhoud	*1. Interpersoonlijke en pedagogische competenties voor werken met kinderen:* - Inzicht in eigen communicatief en pedagogisch communicatief handelen ten aanzien van kinderen en in de effecten daarvan. - Kennis van en inzicht in de invloed van sociaal, cultureel, economisch en emotioneel kapitaal op de ontwikkeling en het leren van kinderen 2. *Vakinhoudelijke en vakdidactische competenties en hun wetenschappelijke onderbouwing*. - Kennis en vaardigheden voor analyse en gebruik van lesmethoden, lesmaterialen en media en ict; Kennis en vaardigheden voor diagnose en remediëring Het begrip *welbevinden* de leerling zal centraal staan in deze colleges. We gaan kijken naar hoe je het welbevinden kunt bepalen en stimuleren op micro- en mesoniveau. Daarvoor worden meetinstrumenten nader bekeken, methoden om welbevinden te stimuleren. Speciale aandacht zal worden gegeven aan onderwerpen als lessen in geluk, positieve psychologie en pesten.
Onderwijsvorm	Werkcolleges
Beoordelingsvorm	Opdracht(en)
Literatuur/studiemateriaal	Onderliggende literatuur: - Siegler,R.S, Judy S. DeLoache and Nancy Eisenberg (2011) *How children develop.* Third edition (al in bezit van studenten) - Specifieke artikelen/ links worden aangeboden in het eerste college.
Bijzonderheden	

Titel	**Ontwikkelings- en onderwijspsychologie 3**
Code	**PABA-A305**
Jaar/periode	Jaar 3, periode 2a en 2b
Studielast in EC	7
Contactpersoon	Rink Hoekstra
Competentie(s)	1, 2, 3, 6 en 7
Inhoud	Ontwikkelings- en Onderwijspsychologie 3 (OOP3) bouwt voort op de kennis die is opgedaan in OOP1 en OOP2. In OOP1 en OOP2. In OOP3 wordt op meer gevorderd niveau aandacht besteed aan de cognitieve ontwikkeling van kinderen, in het bijzonder voor schoolvakken, zoals lezen en rekenen. Daarbij wordt ook aandacht besteed aan de ontwikkeling en het functioneren van de hersenen, de individuele verschillen daarin en de gevolgen daarvan voor leren. Er wordt met name ingegaan op wat deze kennis betekent voor het onderwijs op school en hoe dit gevolgen heeft voor het verbeteren van het onderwijs en de instructie in de klas. Enkele thema's waaraan aandacht wordt besteed zijn: - *Evidence-based* onderzoek naar modellen van complex leren binnen de schoolvakken - Het voorkomen en herstellen van foute strategieën en misconcepties - Instructie voor kinderen met achterstanden
Onderwijsvorm	Hoorcollege en practicum (verplicht)
Praktijkopdracht	
Beoordelingsvorm	Schriftelijk tentamen, MC-vragen en open vragen Presentatie en paper

Literatuur/studiemateriaal	Verplicht: - Stein & Raudenbusch (2010). *Developmental cognitive science goes to school.* Routledge, Paperback, ISBN 978-0-415-98884-1, 346 pp, £31,99 - Sousa (2010). *Mind, brain and education. Neuroscience implications for the classroom.* Solution Tree Press, ISBN 978-1-935249-63-4, 275 pp, $21,- - Artikelen op Nestor of reader
Bijzonderheden	

Titel	**Statistiek 3**
Code	**PABA-A306**
Jaar/periode	Jaar 3, periode 2a en 2b
Studielast in EC	5
Contactpersoon	Henk Guldemond
Competentie(s)	6, 7
Inhoud	In de colleges worden gangbare statistische modellen & technieken behandeld, die voor het lezen van sociaal wetenschappelijke onderzoeksliteratuur en voor het zelfstandig uitvoeren van wetenschappelijk onderzoek van belang zijn. Aan de orde komen • Enkelvoudige & multiple regressieanalyse. • Een- en tweeweg ANOVA • Logistische regressie • Nonparametrische statistiek Daarnaast zijn er practica waarin de behandelde methoden worden toegepast. Hierbij zal gebruik gemaakt worden van het statistisch computerprogramma SPSS
Onderwijsvorm	Hoorcollege, practicum, zelfstudie
Beoordelingsvorm	Schriftelijk tentamen, MC-vragen, aanwezigheid
Literatuur/studiemateriaal	- Moore, D. S. McCabe, G. P. & Craig, B. A. (2011), Introduction to the practice of Statistics (7th edition), New York: W. H. Freeman and Company. - Practicum syllabus
Bijzonderheden	

Titel	**Capita Selecta jonge/oude kind**
Code	**PABA-H305**
Jaar/periode	Jaar 3, periode 2a
Studielast in EC	3 EC
Contactpersoon	Algemeen: Simone Doolaard (RUG) Thema's jonge kind: - Overgang van groep 2 naar 3: … - Kinderen met een ontwikkelingsvoorsprong in de onderbouw: Ineke Oenema - Voor- en Vroegschoolse Educatie: Ineke Oenema Thema's oude kind: - Taal in zaakvakken: Jan Berents en Sjoeke Faasse - (Hoog)begaafde kinderen in de bovenbouw: Guido Holvast - Aansluiting basisonderwijs/VO: Irmgard den Hollander
Competentie(s)	5 (samenwerken), 6 (kennisontwikkeling en professionele groei en een brede onderwijskundige kennisbasis) en 7 (academische competentie) Daarnaast afhankelijk van het gekozen thema (1, 2, 3 of 4)

Inhoud	De student verdiept zijn kennis op een deelterrein binnen zijn specialisatie jonge of oude kind, schrijft op basis van literatuuronderzoek in een tweetal een review artikel, bespreekt de inhoud met de mentor op de stageschool en presenteert het geheel voor medestudenten en docenten. In een inleidend college worden de te kiezen thema's nader toegelicht, waarna de studenten een keuze maken voor 1 van de thema's. Op basis van de verplichte literatuur per thema formuleren zij in tweetallen een relevante onderzoeksvraag en zoeken daarbij aanvullende literatuur. De inleiding, onderzoeksvraag en literatuurlijst (max 2 A4) worden ter goedkeuring met de begeleidende docent besproken. In week 4 is er een voortgangsgesprek met de begeleidende docent. De inhoud/conclusies worden besproken met de mentoren op de stageschool en hiervan wordt een kort verslag gemaakt. Het artikel en de reacties van de mentoren worden aan elkaar en de docenten gepresenteerd in week 7 (5 werkdagen voor de presentatie wordt het concept ingeleverd). Op basis van de presentatie kan het artikel nog aangepast worden en vervolgens wordt het beoordeeld door de begeleidende docent.
Onderwijsvorm	Hoorcollege (1 inleidend hoorcollege en een afsluitende bijeenkomst waarin studenten hun werk presenteren) en begeleiding in tweetallen
Beoordelingsvorm	Presentatie en artikel
Literatuur/studiemateriaal	Verplicht: Bij elk van de thema's geeft de begeleidende docent 5 relevante publicaties aan, de studenten zoeken daarbij zelf nog 5 relevante publicaties die ter goedkeuring aan de docent worden voorgelegd.
Bijzonderheden	

Titel	**Goddienst 3;** **Godsdienstige vorming: Uitingsvormen van levensbeschouwelijke identiteit**
Code	**PABA-H308**
Jaar/periode	Jaar 3, periode 2a
Studielast in EC	1 EC
Contactpersoon	Bert Slaa
Competentie(s)	De student bekwaamt zich op de volgende sbl-competenties: 1. Interpersoonlijke competentie*: inzichten in eigen communicatief handelen en pedagogisch communicatief handelen t.a.v kinderen en in de effecten daarvan* *2.* Vakinhoudelijke en vakdidactische competenties: *kennis, vaardigheden en houdingen t.a.v schoolvak (i.q: godsdienstige vorming) + de bijbehorende didactiek en hun wetenschappelijke onderbouwing* *3. D*idactische en onderwijskundige competenties etc: *open staan voor vernieuwing van onderwijs en op schoolniveau kunnen initiëren inhouden en werkvormen kiezen bij leerdoelen* *6. C*ompetenties voor kennisontwikkeling etc.: *begrijpen, analyseren en waar nodig bijstellen van het werkconcept en de eigen bekwaamheid op basis van ervaring, inzicht, actuele ontwikkelingen in praktijk en relevant onderzoek. Reflecteren op het proces binnen de school en de eigen rol daarin*
Inhoud	In deze laatste module benaderen we het thema levensbeschouwelijke identiteit vanuit verschillende invalshoeken. - de levensbeschouwelijke identiteit als een of hét bepalende domein van de identiteit van en school. - de verschillende modellen die je kunt kiezen als school en de samenhang tussen de verschillende identiteitsdomeinen. - identiteit blijkt ook uit de feesten die je viert – we concentreren ons (gezien de tijd van het jaar) op Pasen en Pinksteren. - je identiteit is oa wat je onderscheidt van anderen – ook levensbeschouwelijk gezien. We analyseren adhv. een drietal elementen de verschillen (en dus de identiteit) van de grote godsdiensten - met de didactische werkvorm 'bibliodrama met kinderen' worden kinderen gestimuleerd te laten zien wat een Bijbelverhaal of thema met hen doet (en omgekeerd) – ook daarin blijkt dus je identiteit - Tot slot is er ruimte een aantal 'losse eindjes' van godsdienstige vorming aan de orde te stellen.
Onderwijsvorm	6 werkcolleges van 2 uur.

Beoordelingsvorm	- Lesopdracht(en), uit te voeren binnen de stageschool op gebied bovengenoemde thema's, ook een oriëntatieopdracht ihk. van het thema identiteit hoort hierbij - Aanwezigheid
Literatuur/studiemateriaal	Verplicht: - Schepper, J. de (2005). *Levensbeschouwing ontwikkelen; didactiek voor godsdienst / levensbeschouwing in het primair onderwijs.* Hilversum: Uitgeverij Kwintessens. - Reader met artikelen over o.a. andere godsdiensten, identiteit, bibliodrama en feesten Aanbevolen: Literatuur over andere godsdiensten (naar eigen keuze)
Bijzonderheden	Dit is een module voor die studenten die gekozen hebben voor Godsdienst ipv Levensbeschouwing

Titel	**Geestelijke Stromingen-III**
Code	**PABA-H309**
Jaar/periode	Jaar 3, periode 2a
Studielast in EC	1 EC
Contactpersoon	Erwin Eeftink
Competentie(s)	1, 2 ,3 en 5
Inhoud	In het vak Geestelijke stromingen wordt ingegaan op de wijze waarop in het openbare basisonderwijs aandacht kan worden besteed aan het onderwerp 'geestelijke stromingen' en 'diversiteit'. In jaar 1 hebben de studenten zich georiënteerd op het beleid van scholen in Noord-Nederland t.o.v. Geestelijke Stromingen. Ook is aandacht besteed aan vakinhoud en didactische voorbereiding. In jaar 2 is aandacht besteed aan het toepassen van 'maatschappelijke onderwerpen' binnen een les op de basisschool in het kader van 'diversiteit' in de klas. Begrippen omtrent interculturele gespreksvoering en de historische ontwikkeling van het Christendom en de Islam zijn aan de orde gesteld. In het derde deel van dit vak moet de student actueel overheidsbeleid omtrent kerndoel 38 en de criteria van de onderwijsinspectie t.a.v. Geestelijke Stromingen en burgerschap toepassen in een concreet didactisch ontwerp. Dit didactische ontwerp moet worden aangepast op het beleid, de visie en de werkwijze van de school. Op deze manier wordt de student uitgedaagd de inhouden uit 'de kennisbasis' te vertalen in concreet beleid. De student wordt hierdoor gestimuleerd om initiatief te tonen en het beleid te onderzoeken. Doelen De student heeft kennis van: - Actueel overheidsbeleid omtrent 'Geestelijke Stromingen' en 'burgerschap' en kan deze beschrijven en verklaren. - De criteria van de onderwijsinspectie omtrent 'Geestelijke Stromingen' en 'Burgerschap' en kan deze beschrijven en verklaren. - Relevante onderwerpen uit de kennisbasis. De student kan: - Onderdelen uit de kennisbasis integreren in een didactisch ontwerp - Een didactisch ontwerp baseren op overheidsbeleid, mogelijkheden binnen een school en inhouden uit de kennisbasis.
Onderwijsvorm	Werkcollege en begeleiding, individueel of in kleine groep
Praktijkopdracht	Interview en een didactisch ontwerp
Beoordelingsvorm	Portfolio en een professioneel product
Literatuur/studiemateriaal	Verplicht: - Hoffman, E. (2009). *Interculturele gespreksvoering. Theorie en praktijk van het topoi-model.* Arnhem: Uitgeverij Bohn Stafleu Van Loghum €40,05 ISBN: 9789031361823 - Artikelen en andere bronnen worden in een later stadium bekend gemaakt.
Bijzonderheden	Mogelijke excursies vormen een verplicht onderdeel van deze onderwijseenheid Raadpleeg Nestor voor inhoudelijke informatie en mogelijke wijzigingen

Titel	**Kunstzinnige Oriëntatie; Beeldend onderwijs bij het jonge/oude kind**
Code	**PABA-H306**
Jaar/periode	Jaar 3, periode 2b
Studielast in EC	3 EC
Contactpersoon	Anja Morsink-de Jong
Competentie(s)	1, 2, 3, 4, 5, 6 en 7
Inhoud	Beeldend onderwijs bij het jonge/ oude kind behandelt visies voor beeldend onderwijs en cultuuronderwijs. Studenten ontwerpen beeldende activiteiten vanuit een culturele invalshoek met als doel de persoonlijke waarneming, verbeelding en scheppingskracht van kinderen te ontwikkelen. Doelen De student heeft kennis van: - Visies en doelen van beeldend onderwijs en cultuuronderwijs - de visuele waarneming - Veranderingen in de zienswijze van beelden bij kinderen van verschillende leeftijd - ontwikkeling van creativiteit - de culturele ontwikkeling van kinderen - de opbouw van een les cultuuronderwijs - het aanbod van culturele instellingen rond de scholen De student kan op eigen niveau: - een visie formuleren op cultuuronderwijs en de rol die buitenschoolse instellingen daarin kunnen vervullen - een culturele kaart maken (gebied rond de stageschool) - één onderwerp uit de culturele kaart onderzoeken en gebruiken om een krachtige leeromgeving te ontwerpen voor de lessen beeldende vorming - beeldende werkstukken maken over bovengenoemd onderwerp met als inspiratiebron beeldende kunst
Onderwijsvorm	Hoorcollege, practicum en excursie
Praktijkopdracht	De student kan in zijn handelen als leerkracht: Een project ontwerpen en uitvoeren vanuit de culturele omgeving van de stageschool waarbij gebruik gemaakt wordt van het aanbod van een culturele instelling.
Beoordelingsvorm	Opdrachten uit te voeren binnen de stageschool, verslag/blog, aanwezigheid
Literatuur/studiemateriaal	Verplicht: - Onna, J. van & Jacobse, A. (2008). Laat maar zien. Een didactische handleiding voor beeldend onderwijs. Groningen: Noordhoff Uitgevers, derde druk. ISBN 978-90-01-70233-5, € 55 - Gootjes-Klamer, L. & Nieuwenhuizen, M. van (2011). Basisboek Cultuuronderwijs. Groningen: Noordhof Uitgevers, eerste druk. ISBN 978-90-01-79565-8, € 29,95
Bijzonderheden	De student kiest deze module of PABA-H307. De lessen worden gegeven in het vaklokaal beeldend onderwijs van een Hogeschool. Meer informatie, documenten en formulieren zijn te vinden op Nestor Aanwezigheid verplicht bij de praktische lessen In het programma is een bezoek aan een culturele instelling opgenomen, waarvoor mogelijk een financiële bijdrage van de student wordt gevraagd.

Titel	**Kunstzinnige oriëntatie: Muziek bij het jonge/oude kind**
Code	**PABA-H307**
Jaar/periode	Jaar 3, periode 2b
Studielast in EC	3
Contactpersoon	Loes Heitling
Competentie(s)	1, 2, 4, 7

Inhoud	Deze module bouwt voort op de voorgaande module waarin de basis van het muziekles geven centraal stond. Er wordt gewerkt aan eigen kennis en vaardigheden en aan vakspecifieke didactische kennis en vaardigheden. Ook wordt aandacht besteed aan de rol van muziek binnen andere ontwikkelingsdomeinen en komen methoden voor muziekonderwijs aan bod. De student heeft kennis van: - de domeinen waaruit het vak muziek bestaat, t.w. zingen, muziek maken, muziek luisteren en noteren, luisteren en bewegen en heeft aan het eind van de module niveau 3 bereikt; - veelgebruikte lesmethodes muziek voor het basisonderwijs; - (de basis van de) muziektheorie. De student kan: - muzieklessen voorbereiden; - een muziekles uitvoeren; - reflecteren op de uitvoering en opbrengst van muzieklessen; - literatuur m.b.t. rol van muziek binnen andere ontwikkelingsdomeinen verzamelen en verwerken.
Onderwijsvorm	Practicum, aanwezigheid is verplicht. Indien afwezig, volgt een vervangende opdracht.
Praktijkopdracht	Het ontwerpen van een serie muzieklessen. Een literatuurverslag m.b.t. de rol van muziek binnen andere ontwikkelingsdomeinen.
Beoordelingsvorm	Opdrachten maken en uitvoeren in de stage, verslag + aanwezigheid.
Literatuur/studiemateriaal	Verplicht: - Lei, van der, R., Haverkort, F., & Noordam, L. (2004). *Muziek Meester!* Utrecht/Zutphen: ThiemeMeulenhoff. - Nader bekend te maken artikelen. Aanbevolen: - Haverkort, F., Lei, van der, R., & Noordam, L. (2005). *Eigenwijs*. Born: Bureau SMV.
Bijzonderheden	De student kiest deze module of PABA-H306.

Titel	**Wereldoriëntatie 3: Natuurwetenschap en Technologie**
Code	**PABA-H307**
Jaar/periode	Jaar 3, periode 2b
Studielast in EC	3
Contactpersoon	Menno Wierdsma, Manja Kwak
Competentie(s)	2, 3, 4, 7
Inhoud	Tijdens wereldoriëntatie 3 wordt de didactiek rond onderzoekend en ontwerpend leren behandeld. Studenten maken kennis met werkvormen die leerlingen uitnodigen om te onderzoeken (vanuit een natuurwetenschappelijk perspectief) en te ontwerpen (vanuit een technologisch perspectief). Een aantal verschillende werkvormen worden behandeld en besproken aan de hand van voorbeelden, wetenschappelijke literatuur en ervaringen van de studenten en docenten. Voorbeelden zijn werkvormen rond het gebruik van 'concept cartoons', de observatie- en demonstratiekring en een educatieve route of kabouterpad. Naast de didactiek wordt er aandacht besteed aan de vakinhoudelijke kennisbasis. Op basis daarvan kan de student zelf inschatten welke vakgebieden nog aandacht verdienen en verder (zelfstandig) moeten worden ontwikkeld. Afhankelijk van de behoefte van de studenten worden enkele colleges gericht op de specifieke, vakinhoudelijke onderwerpen. Doelen: - De student kan een eigen visie op natuur- en techniekonderwijs formuleren en beargumenteren op basis van professionele en wetenschappelijke literatuur. - De student kan een educatieve route ontwerpen en uitvoeren in de directe omgeving van een school (de stageschool). Deze educatieve route bestaat uit een aantal opdrachten die leerlingen uitnodigen de eigen schoolomgeving vanuit verschillende, natuurwetenschappelijke, perspectieven te bekijken. De student kan reflecteren op het ontwerp en de uitvoering van de opdrachten in een educatieve route en op basis daarvan aanwijzingen voor herontwerp en herstructurering van de opdrachten en route aangeven.

Onderwijsvorm	Hoorcollege en werkcollege
Praktijkopdracht	De student die stage loopt in een **bovenbouw** groep ontwerpt een educatieve route m.b.t. de directe omgeving van zijn/haar stageschool en voert deze ook uit. Loopt de student stage in de **onderbouw**, dan maakt hij of zij een kabouterpad voor de directe omgeving van zijn/haar school. De student voert deze route uit op zijn/haar stageschool en reflecteert vervolgens op de uitvoering. Daarnaast beschrijft en beargumenteert de student zijn of haar eigen visie op natuur- en techniekonderwijs op basis van wetenschappelijke literatuur, de colleges en eigen ervaringen.
Beoordelingsvorm	Portfolio
Literatuur/studiemateriaal	Verplicht: - Haarhuis, A., Kersbergen, C., *Natuuronderwijs Inzichtelijk*, Uitgeverij Coutinho, Bussum, 2010, ISBN 9789046901908 - Marell, J., Vaan, E. de, *Praktische didactiek voor natuuronderwijs*, Uitgeverij Coutinho, Bussum, 2012, ISBN 9789046903018 Aanbevolen: - Bouwmeester, T., e.a., Maken en Onderzoeken, Wolters Noordhoff Groningen, Houten, 2006, ISBN 9789001724290 . - Commissie Kennisbasis Pabo (Meijerink, H., et al., 2012). Een goede basis; Advies van de commissie kennisbasis Pabo. - Van Graft, M., 2009 De concept-context benadering in het primair onderwijs; Deel 1. Een conceptueel kader voor natuur en techniek. - Van den Berg, E., Blokhuis, L., Louman, E., Marell, J. 2011. Kennisbasis natuur en techniek voor leraren in het primair onderwijs.Marell, J., Vaan, E. de, *Praktische didactiek voor natuuronderwijs*, Uitgeverij Coutinho, Bussum, 2012, ISBN 9789046903018
Bijzonderheden	

5.4 CURSUSBESCHRIJVINGEN 4e JAAR 2013-2014

Jaar 4: De leerkracht in de schoolorganisatie

Periode	Theorie-lijn	Ped/did-lijn	Praktijk-lijn: Stage- en studieloopbaanbegeleiding
4.1a 15 EC			LIO-stage 12 + 3 EC
4.1b 15 EC			LIO-stage 12 + 3 EC
4.2a 16 EC	**Organisaties in beeld** 4 EC **Programmaevaluatie** 4 EC **Onderwijs ontwerpen (deel I)** 3 EC **Bachelorwerkstuk (deel I)** 5 EC		
4.2b 14 EC	**Effectiviteit van onderwijs en levenslang leren** 6 EC **Onderwijs ontwerpen (deel II)** 3 EC **Bachelorwerkstuk (deel II)** 5 EC		
60 EC	Totaal 30 EC (30 EC Aca)		Totaal 30 EC (24 EC HBO, 6 EC Aca)

Titel	**Stage- en studieloopbaanbegeleiding**
Code	**PABA-H401A & PABA-A411A**
Jaar/periode	Jaar 4, periode 1a en 1b
Studielast in EC	30 EC
Contactpersoon	Aletta Modderman
Competentie(s)	Alle AOLB- competenties
Inhoud	Stage en stage- en studieloopbaanbegeleiding (SSLB) spelen in de opleiding een essentiële rol. In de stage ontwikkelt de student relevante beroepsvaardigheden. In SSLB-bijeenkomsten en gesprekken ondersteunt de SSLB-er de studenten bij het vinden van samenhang in de verschillende onderdelen van de studie. Doel: De student ontwikkelt zich verder in de AOLB-competenties tot het niveau 'Startbekwaam' (zie competentielijst jaar 4, LIO-Handleiding 2013-2014).
Onderwijsvorm	Begeleiding, individueel of per groep (1 startbijeenkomst en 4 terugkomdagen)
Beoordelingsvorm	Praktijkbeoordeling, portfolio en aanwezigheid (Zie LIO-handleiding 2013-2014 voor meer informatie)
Literatuur/studiemateriaal	Verplicht: LIO-Handleiding 2013-2014 Enkele artikelen of korte teksten mbt. de te bespreken onderwerpen.
Bijzonderheden	Om aan de LIO-stage te mogen beginnen moet de student aan bepaalde criteria voldoen. Deze criteria en andere praktische informatie over de LIO-stage is te vinden in de LIO-handleiding (zie Nestor onder Studiegids en handleidingen).

Titel	**Onderwijs ontwerpen**
Code	**PABA3204**
Jaar/periode	Jaar 4, periode 2a en 2.b
Studielast in EC	6
Contactpersoon	Annemieke Smale
Competentie(s)	3, 4, 6, 7
Inhoud	Studenten leren hoe ze vanuit cognitieve instructietheorieën effectieve en efficiënte onderwijsprogramma's, modules en lessen kunnen ontwerpen. Het kunnen ontwerpen van een goed onderwijsaanbod is relevant voor veel verschillende onderwijskundige werkterreinen. Onderwijsontwerpers worden in de praktijk bijvoorbeeld ingezet voor het maken van leerplannen, lesmaterialen en het ontwikkelen van opleidingen Studenten krijgen middels de hoorcolleges en het bestuderen van de hoofdstukken en artikelen basiskennis over relevante theorieën binnen het vakgebied 'Instructional Design'. Vervolgens leren studenten deze kennis toe te passen door het maken van educatieve ontwerpen in praktische groepsopdrachten.

Onderwijsvorm	Hoorcollege, practicum Verplichte opkomst bij college i.v.m. peerreview. Verplicht maken en presenteren van de opdrachten
Praktijkopdracht	Nvt
Beoordelingsvorm	Deelname, opdrachten, presentaties, schriftelijk tentamen (meerkeuze) Bij ieder hoofdstuk uit het cursusboek hoort een aantal groepsopdrachten die voldoende moeten worden gemaakt en gepresenteerd tijdens de colleges. De cursus wordt afgesloten met een meerkeuzetentamen over de boeken. Het tentamen moet ook voldoende worden gemaakt.
Literatuur/studiemateriaal	· Morrison, G.R., Ross, S.M. & Kemp J.E. (2011), *Designing Effective instruction, 6th edition. John Wiley & Sons, Inc* (ISBN: 9780470522820), € 74,00 · Janssen-Noordman, A.M.B. en Merriënboer, J.J.C. (2002), *Innovatief ontwerpen. Van leertaken naar complexe vaardigheden. Wolters Noordhoff.* (ISBN: 9001432468), € 34,00 · Nog nader bekend te maken wetenschappelijke artikelen.
Bijzonderheden	

Titel	**Bachelorwerkstuk**
Code	**PABA-6000B**
Jaar/periode	Jaar 4, periode 2a en 2.b
Studielast in EC	10
Contactpersoon	Piet van der Ploeg
Competentie(s)	1 t/m 7
Inhoud	Het bachelorwerkstuk is bedoeld om de student in staat te stellen op een wetenschappelijke wijze een theoretisch interessante vraag te beantwoorden of een hypothese te toetsen en daarover op wetenschappelijk niveau schriftelijk te rapporteren. Verwacht wordt dat de student tegen het einde van de bacheloropleiding voldoende kennis en inzicht heeft om op wetenschappelijk verantwoorde wijze een probleem op te lossen. Of deze verwachting gerechtvaardigd is, wordt getoetst aan de hand van het bachelorwerkstuk. In dit werkstuk doet de student verslag van een onderzoek dat hij zelfstandig gedaan heeft onder begeleiding van een docent. De studenten krijgen aan het einde van het kalenderjaar een overzicht van participerende docenten en hun onderzoeksthema's. Studenten kunnen aan het begin van het volgende kalenderjaar (januari) hun voorkeur kenbaar maken voor een docent en een thema. Zij worden vervolgens ingedeeld in groepjes bij een docent (bij de groepsindeling wordt zo veel mogelijk rekening gehouden met de voorkeur van de student). De student stelt in overleg met de docent inhoud, aard, doel enz. van het onderzoek vast. Onder begeleiding van de docent wordt het onderzoek zelfstandig voorbereid en uitgevoerd. De begeleiding vindt grotendeels groepsgewijs plaats zodat studenten ook van elkaar kunnen leren. Het werkstuk geldt als afronding van het onderzoek. Het wordt door de eigen docent beoordeeld. Zijn oordeel wordt getoetst door een tweede docent (tweede beoordelaar). Daarnaast volgt de student gedurende de gehele bacheloropleiding tenminste 10 maal een actualiteitencollege, lezing of excursie (voor AOLB 4 geldt aangepaste eis). Om met regelmaat geïnformeerd te worden via Nestor inzake actualiteitencolleges, excursies en dergelijke dient men zich aan te melden voor dit onderdeel onder code GMW_PA_ACCOL.
Onderwijsvorm	Practicum 1 hoorcollege, 1 practicum bibliotheekvaardigheden, besprekingen met de begeleidend docent, 1 dag presentatie (forum)
Praktijkopdracht	Nvt
Beoordelingsvorm	Werkstuk
Literatuur/studiemateriaal	Studenten verwerken in hun onderzoek minimaal 15 zelf gezochte en gevonden recente (voornamelijk niet-Nederlandstalige) wetenschappelijke boeken en/of artikelen. Uitgebreide richtlijnen zijn tzt beschikbaar via Nestor.
Bijzonderheden	Men dient naast twee ingebonden exemplaren van de eindversie van het bachelorwerkstuk dit ook elektronisch in te leveren bij de faculteitsbibliotheek (volgens richtlijnen op Nestor). AOLB-studenten volgen deze cursus samen met reguliere PW-studenten.

Titel	**Organisaties in beeld**
Code	**PABA-A401**
Jaar/periode	Jaar 4, periode 2a
Studielast in EC	4
Contactpersoon	Theo van Dellen
Competentie(s)	6, 7
Inhoud	
Onderwijsvorm	
Praktijkopdracht	
Praktijkopdracht	
Beoordelingsvorm	
Literatuur/studiemateriaal	
Bijzonderheden	

Titel	**Programma-evaluatie -** Kwalitatieve onderzoeksmethoden in pedagogisch onderzoek
Code	**PABA-5362A**
Jaar/periode	Jaar 4, periode 2a
Studielast in EC	4
Contactpersoon	Hans Grietens
Competentie(s)	6, 7
Inhoud	Kwalitatieve methoden krijgen een steeds grotere plek in orthopedagogisch en onderwijskundig onderzoek. In deze module worden de basisbeginselen van kwalitatief onderzoek uitgelegd en worden enkele belangrijke stromingen voorgesteld (o.a. ‘grounded theory’, narratief onderzoek). Verder is er aandacht voor ethische aspecten in het onderzoek en wordt (a.h.v. interviewtranscripten) geoefend met het doen van kwalitatieve analyses.
Onderwijsvorm	Onderverdeling: - hoorcollege 6 uur - zelfstudie 78 uur
Praktijkopdracht	
Beoordelingsvorm	Schriftelijk tentamen (essay)
Literatuur/studiemateriaal	Een lijst met artikelen wordt op Nestor geplaatst.
Bijzonderheden	AOLB-studenten volgen deze cursus samen met reguliere PW-studenten.

Titel	**Effectiviteit van onderwijs en levenslang leren**
Code	**PABA-3304**
Jaar/periode	Jaar 4, periode 2b
Studielast in EC	6
Contactpersoon	Marie Christine Opdenakker. Jacques Zeelen, Theo van Dellen
Competentie(s)	6, 7

Inhoud	Van de studenten wordt verwacht dat zij inzicht hebben in de wijze waarop onderwijs en educatie kan worden geëvalueerd en de effectiviteit ervan kan worden vastgesteld. Ook wordt beoogd dat studenten kennis hebben van factoren die relevant zijn ter bevordering van de effectiviteit van educatie en onderwijs. Modellen over en onderzoek naar (onderwijs)effectiviteit benadrukken de opbrengsten die onderwijs en educatie kan (en moet) hebben. Bij die opbrengsten gaat het om de cognitieve en niet-cognitieve resultaten van lerenden: wat leren zij op school of in de opleiding? Naast deze vraag komt ook aan de orde wat scholen, programma's en leerkrachten kunnen doen om betere resultaten bij lerenden te b Wat lerenden moeten leren is geen vaststaand gegeven maar is voortdurend onderwerp van discussies in ieder land. Naast leerprestaties streven scholen en opleidingen ook naar andere opbrengsten, zoals metacognitieve of sociale vaardigheden. Ook deze opbrengsten horen thuis binnen het onderzoek naar effectiviteit. De school of het programma is niet de enige plaats waar lerenden leren. Als het gaat om effecten van scholen en leerkrachten, is het belangrijk om alle invloeden van buiten de school of programma 'uit te zuiveren', om de echte (netto) school- of programma-effecten zo nauwkeurig mogelijk te schatten. In onderzoekstermen gaat het er om de betekenis van de school of programma ofwel de toegevoegde waarde vast te stellen die de school of het programma voor volwasseneneducatie realiseert. Wat lerenden aan kennis, vaardigheden en attituden verwerven wordt bepaald door factoren op verschillende niveaus in het onderwijs: de leerkracht, de klascontext, de school en de schoolcontext. In de cursus wordt dieper ingegaan op effecten van factoren op deze niveaus en worden mogelijk effectiviteitsbevorderende factoren op het niveau van de klas, de leerkracht en de school behandeld. Daarnaast wordt in de cursus aandacht besteed aan historische ontwikkelingen binnen onderwijseffectiviteitsonderzoek en onderzoek naar de effectiviteit van volwasseneneducatie en komt de methodologie om onderwijseffecten en effectiviteit vast te stellen aan bod.
Onderwijsvorm	Hoorcollege, practicum
Praktijkopdracht	
Beoordelingsvorm	Schriftelijk tentamen (essay), schriftelijke opdrachten
Literatuur/studiemateriaal	Geselecteerde artikelen beschikbaar via een reader, Nestor en internet
Bijzonderheden	AOLB-studenten volgen deze cursus samen met reguliere PW-studenten.

BIJLAGE A (OER, studentenstatuut)

Op de Academische opleiding leraar basisonderwijs zijn de Onderwijs-examenreglementen van toepassing van respectievelijk Pedagogische Wetenschappen RUG en de Pabo's van Stenden hogeschool en Hanzehogeschool Groningen. Omdat het gaat om een gecombineerd programma gelden de OERen van beide instellingen waar de student ingeschreven is. Deelnemers aan de AOLB hebben te maken met een eigen opleidingsprogramma en met afwijkende regelgeving. De OERen en de uitzonderingen hierop kunnen worden bekeken via de website www.nestor.rug.nl.

Het actuele studentenstatuut dat geldig is voor alle studenten van de RUG is in te zien via http://www.rug.nl/studenten/regelingen/studentenstatuut

BIJLAGE B Landelijk Uitstroomprofiel Academische Pabo (maart 2012)

Uitstroomprofiel Academische Pabo

Inleiding
Basis van het uitstroomprofiel van de Academische Pabo is de dubbele oriëntatie: wetenschappelijk en beroepsgericht. Deze dubbele oriëntatie is in de opleiding van start tot eind verweven en wordt gelijktijdig gerealiseerd. De wetenschappelijk georiënteerde leerkracht die wordt opgeleid in de academische Pabo is vanuit twee perspectieven aan het werk: uitvoerend op basis van wetenschappelijke inzichten en die uitvoering onderzoekend met behulp van wetenschappelijk verantwoorde onderzoeksmethoden gericht op optimalisering van de praktijk. Onderstaand profiel wordt door alle opleidingen van het netwerk gedeeld. Lokaal kunnen er elementen aan toegevoegd worden

Algemeen profiel
De afgestudeerde van de academische pabo heeft een academisch werk- en denkniveau en combineert dit met beroepsgerichte competenties. Het doel van de opleiding is dat de afgestudeerden in staat zijn in de volle omvang van de dagelijkse praktijk te functioneren als leerkracht (zowel met kinderen in de klas, met collega's in de school, met ouders in de wijk enz.) en daarbij een bijdrage te leveren aan de ontwikkeling en verbetering van de praktijk van het primair onderwijs op basis van de integratie van wetenschappelijke kennis, praktijkkennis en eigen ervaring.

Specificatie eindtermen

Kennis en inzicht	• beschikken over een brede vakinhoudelijke (ook schoolvakken), pedagogische, leer- en ontwikkelingspsychologische en vakdidactische en onderzoeksmethodologische kennisbasis
Toepassen van kennis en inzicht	• zijn in staat om inhoudelijk, pedagogisch en didactisch adequaat te handelen in de volle breedte van het leraarsberoep op basis van relevante wetenschappelijke kennis, praktijkkennis en eigen ervaring • kunnen zo nodig hun handelen bijsturen en bijdragen aan de verbetering van het vak van leerkracht op basis van relevante kennis • zijn in staat om onderzoek op wetenschappelijk bachelorniveau op te zetten en uit te voeren om de onderwijspraktijk te verbeteren • zijn in staat een voortrekkersrol te vervullen bij de schoolontwikkeling door de in de opleiding verworven kennis en vaardigheden te delen met collega-leerkrachten en in te zetten voor de verbetering van het onderwijs
Oordeelsvorming	• kunnen op basis van wetenschappelijke kennis en ethische en normatieve overwegingen kritisch en analytisch nadenken over problemen die ze tegenkomen (bij individuele kinderen, in de klas, bij de instructie, in de schoolorganisatie, in de maatschappelijke omgeving) • kunnen nadenken over de ontwikkeling van het vak van leraar • kunnen op grond van bovenstaande tot oordeelsvorming komen en

	hier hun professionele handelen baseren.
Communicatie	• kunnen door onderzoek verworven kennis via (vak)publicaties delen met onderwijsprofessionals en andere betrokkenen binnen en buiten de eigen school
Leervaardigheden	• kunnen werken aan de eigen academische en professionele ontwikkeling (inclusief het verdiepen en actualiseren van hun kennis en de benutting daarvan) op basis van wetenschappelijke kennis, praktijkkennis en ervaring

Specificatie attituden

Afgestudeerden

- willen de ontwikkeling van kinderen optimaliseren en zichzelf levenlang ontwikkelen
- zijn nieuwsgierig naar alles wat met leren, ontwikkelen, innoveren, de school, samenleving en de rol die ze daarin kunnen vervullen
- willen opvoeding, ontwikkeling en onderwijs begrijpen en verklaren door middel van theorie en onderzoek
- streven bij het doorgronden en beïnvloeden van opvoeding, ontwikkeling en onderwijs naar een balans tussen betrokkenheid en distantie

BIJLAGE C Regels en richtlijnen rondom tentamens

Aanvullende afspraken Onderwijs-en Examenreglement t.b.v. Academische Opleiding Leraar Basisonderwijs 2013-2014

Het betreft hier afspraken die de Examencommissies van Rijksuniversiteit Groningen, NHL Hogeschool, Hanzehogeschool Groningen en Stenden hogeschool hebben gemaakt met als doel voor alle AOLB-studenten dezelfde regels te laten gelden.
Voor onderwerpen die niet genoemd staan in deze afspraken, wordt verwezen naar het Onderwijs- en Examenreglement (OER) van de instelling van inschrijving.

De volgende reglementen gelden voor alle studenten AOLB:

1. Participatie, aanwezigheidsplicht en voorbereid aanwezig zijn
Er zijn geen bepalingen aangaande participatie.

2. Aantal herkansingen/toetsgelegenheden
Er zijn twee toetsmogelijkheden plus een hardheidsclausule voor gevallen van overmacht.

3. Legitimatie tijdens een tentamen
De examinandus is verplicht op verzoek van of vanwege de examencommissie, de examinator en/of surveillant te legitimeren door middel van zijn collegekaart of een wettelijk geldig identiteitsbewijs.

4. Vaststelling en bekendmaking tentamenuitslag

1. De examinator(en) stel(en)t terstond na het afnemen van een mondeling tentamen de uitslag vast en reik(en)t de student een desbetreffende schriftelijke verklaring uit.
2. De examinator stelt de uitslag van een schriftelijk tentamen vast binnen 10 werkdagen na de dag waarop het is afgelegd, waarna het bekend gemaakt wordt aan de student.
3. Voor een op andere wijze dan mondeling of schriftelijk af te leggen tentamen, bijvoorbeeld een paper of werkstuk, ontvangt de student binnen 15 dagen de uitslag. De Examencommissie kan uitstel verlengen indien nodig.

5. Inzage in toetsen
De student heeft recht op inzage tot 6 weken na de uitslag. 30 dagen na de uitslag is deze definitief.

6. Bewaartermijnen
De tentamens van de pabo-vakken worden 12 weken bewaard, die van de RUG vijf jaar. De studenten moeten van elk ingeleverd werk een kopie bewaren.

7. Bezwarenprocedures en termijnen
Wanneer een student het niet eens is met de examinator, overlegt hij dit eerst met de examinator zelf. Komt hij er niet uit, dan wendt hij zich tot de studieadviseur en overlegt hij eventuele bezwaren. De student kan via de studieadviseur tegen een beslissing van de examinator binnen vier weken na deze beslissing (= dag dat de uitslag bekend is gemaakt) bezwaar maken bij de Examencommissie van

de instelling waar de student staat ingeschreven. Als de student het niet eens is met het besluit van de Examencommissie kan hij zich wenden tot het College van Beroep voor de examens.

8. Vrijstelling

De examencommissie kan de student op diens verzoek, gehoord de desbetreffende examinator, vrijstelling verlenen van een tentamen, indien de student een qua inhoud en niveau gelijkwaardig onderdeel van een universitaire of hogere beroepsopleiding heeft voltooid.

9. Dubbel Bindend Studieadvies

Omdat de AOLB toe leidt naar 2 bachelordiploma's kent de opleiding een dubbel **BSA** (Bindend Studieadvies): een BSA vanuit de RUG en een BSA vanuit de HBO-instelling van inschrijving (Stenden of Hanze).

Voor het AOLB-cohort van het studiejaar 2013-2014 gelden de volgende regels:

- voor het RUG-BSA blijft, vanwege het feit dat de RUG de AOLB als deeltijdstudie beschouwt, gelden dat de student 20 van de 30 RUG-EC[2] moet behalen,
- voor het HBO-BSA moeten 48 van de 60 EC uit het eerste jaar zijn behaald. Binnen de 48 behaalde EC moeten alle EC in de praktijklijn (de stages) behaald zijn. In het eerste jaar moet de student ook de taal-, reken- en WO-toets gehaald hebben[3].

De student moet beide BSA's halen om door te mogen studeren aan de AOLB. Als een student een van beide of beide BSA's niet haalt dan gelden de volgende regels:

- De student haalt wel het Pabo-BSA maar niet het RUG-BSA: in overleg met de examencommissie van de eigen Pabo kan de student de opleiding voortzetten op de reguliere Pabo. De student mag zich de eerste twee jaar niet inschrijven bij de opleiding PW.
- De student haalt wel het RUG-BSA, maar niet het Pabo-BSA: hoewel de student formeel niet voldoet aan het BSA voor de PW-opleiding (de student heeft immers maximaal 30 RUG-EC behaald in plaats van de vereiste 45 mag de student zich wel inschrijven voor de opleiding PW maar moet in het eerste jaar beginnen. De student mag zich de eerste twee jaar niet bij de eigen reguliere Pabo inschrijven.
- De student haalt beide BSA's niet: de student mag zich de eerste twee jaar niet inschrijven bij de eigen reguliere Pabo of bij PW.

10. Propedeuse

Omdat de AOLB toe leidt naar 2 bachelordiploma's kent de opleiding ook 2 propedeuses: een propedeuse voor Pedagogische Wetenschappen (PW) van de RUG en een Pabo-propedeuse van Stenden of Hanze.

10a. Propedeuse RUG-PW

Om in aanmerking te komen voor de PW-propedeuse van de RuG moet de student 60 academische EC behaald hebben. In het 1e jaar kan de student 47 academische EC halen uit de RUG-vakken en de

[2] Het betreft hier dus alleen de EC van de vakken die gegeven worden door RUG-docenten, niet de verzwaarde Pabo-vakken.

[3] Voor elk van deze 3 toetsen krijgt de student 0.1 EC, de 0.3 EC wordt verkregen door de EC's voor SSLB/stage te verminderen met 0.3.

verzwaarde Pabo-vakken. In het 2e jaar moeten dan nog 13 academische EC behaald worden uit de volgende vakken:

- Ontwikkelings- en onderwijspsychologie 2 6 EC
- Inleiding Orthopedagogiek 3 EC
- M&T: Gespreks- en interviewpracticum 4 EC

De student kan op z'n vroegst na 2 jaar de PW-propedeuse halen en heeft maximaal 3 jaar de tijd om de PW-propedeuse te halen.

10b. Propedeuse Pabo

Voor het cohort van het studiejaar 2011-2012 (en volgende studiejaren) geldt dat zij de 60 EC gehaald moeten hebben uit het 1e jaar (30 EC van de Pabo-vakken en een vrijstelling van 30 EC voor behaalde RUG-vakken uit het 1e jaar). De studenten mogen maximaal 2 jaar doen over het behalen van de Pabo-propedeuse. Het cohort 2011-2012 is het laatste cohort dat hiervoor nog 3 jaar de tijd heeft.